

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 756

13. LISTOPADA 2017. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Garantirani mandati – obveza Srbije

INTERVJU:
Grgur Stipić

6

Održana treća sjednica Savjeta
za nacionalne manjine

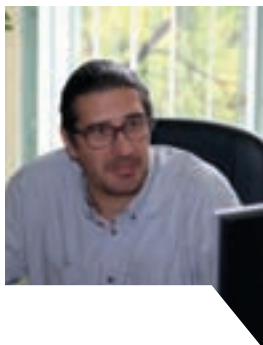
**Savjet za nacionalne
manjine treba biti
mjestom razgovora
i akcije**

10

Prvi projekti Šida s Vinkovcima
i Rume s općinom Nijemci
u Hrvatskoj

**Prekogranična
suradnja u Srijemu**

12

Šef službe za poljoprivredu
i poljoprivredno zemljište
u Subotici Grgur Stipić

**Napredni sustav
unazadio proces**

32

Biserina grana Futog 2017

**Predstavljanje
materijalnog
folklornog blaga**

34

Susret mladih svih biskupija
u Srbiji održan u Beogradu

**Stvarati novu
zajednicu**

44

Dr. Ivo Belan, maratonac

**Trčanje
kao poruka mira**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović
(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,
Antun Borovac, Josip Dumendžić, Petar Pifat,
Josip Stantić, Andrej Španović, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(društvo)

Davor Bašić Palković

(urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(društvo, urednica Hrčka i korektura)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Dulić (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Umjereni optimizam

Vjerojatno malo tko zna u široj javnosti da je Međuvladin mješoviti odbor (MMO) s Hrvatskom za manjine (srpska strana) održao pripremnu sjednicu u Subotici za sedmu sjednicu Međuvladinog mješovitog odbora za manjine između Republike Srbije i Republike Hrvatske. Ona se treba održati do konca godine u Beogradu i još jednom gradu u Srbiji gdje žive pripadnici hrvatske nacionalne manjine. Ovi predugački nazivi a niti sama tema (manjine u Srbiji), kao što već znamo, nije naročito zanimljiva za »velike« medije. Ipak, mora se reći, zainteresiranost lokalnih medija je bila relativno dobra – događaj je praćen i s njega se izvještavalo, no to se uobičajeno i događa kada državni dužnosnici imaju neke aktivnosti »na lokalnu«, za razliku od aktivnosti manjinskih tijela, institucija, udruga... S ovoga sastanka odaslane su neke ohrabrujuće poruke, među ostalim predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća **Slaven Bačić** je pohvalio državnu vlast za ono što je učinila po pitanju udžbenika, a ono što je još važnije – novoimenovani kopredsjedavajući MMO-a (sa srpske strane) **Ivan Bošnjak** je, čini mi se prvi puta od nekog predstavnika vlasti, javno potvrdio da je Srbija potpisivanjem Sporazuma još 2004. godine preuzela obvezu da osigura garantirana mjesta za predstavnike hrvatske manjine u predstavničkim tijelima na svim razinama. Radi se o Sporazumu između Srbije i Hrvatske o zaštiti prava srpske manjine u Hrvatskoj i hrvatske manjine u Srbiji iz 2004. godine. Bošnjak je dodao kako su, međutim, za ispunjavanje toga uvjeta neophodne izmjene zakona i Ustava. Drugim riječima, za sada se još uvijek ovo pitanje neće, kako je rekao Bošnjak, prevladati kako je to prevladano i u pojedinim zemljama Europske unije. A prevladano je tako da u parlamentima postoje garantirani mandati za predstavnike manjina bez obzira na to koliko pripadnika manjina za njih glasa, a ne kao kod nas da trebaju sakupiti toliko glasova koliko vrijedi jedan mandat.

Nije to jedina nerealizirana preporuka s prethodnih sjednica MMO-a. Posljednja je održana 2014. godine u Zagrebu i Vrhovinama u Lici. U pogledu obrazovanja na hrvatskom jeziku u Srbiji tada je preporučeno da se započnu aktivnosti u vezi s osiguravanjem uvjeta za obrazovanje odgajatelja i nastavnika u Srbiji na hrvatskom jeziku, da se otvore lektorati za hrvatski jezik na sveučilištima u Srbiji, odnosno katedre za kroatistiku, da se osigura jedan savjetnik za praćenje, vrednovanje i razvoj nastave na hrvatskom jeziku koji bi djelovao u okviru Školske uprave Sombor i da se otvori poseban školski centar za nastavu na hrvatskom jeziku kakve već imaju druge manjine u Srbiji. Vjerujemo da će se i do ostvarenja tih preporuka doći tim prije jer je Europska unija izdvojila 27,4 milijuna eura bespovratnih sredstava za podršku reformi obrazovnog sustava u Srbiji, s posebnim naglaskom na unaprjeđenje nastave na jezicima nacionalnih manjina. Ne može se dakle reći da novca nema, samo je pitanje hoće li ga biti i »za demokraciju«.

J. D.

Ne priznaju mi se iskustvo i znanje

Iako sam unaprijed znala kako je mjesto ravnatelja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata rezervirano za treći mandat Tomislava Žigmanova, odlučila sam se natjecati za navedenu poziciju u nadi kako će imenovani, za opće dobro hrvatske manjine u Srbiji, konačno odlučiti hoće li se baviti kulturom ili politikom. Odnosno, kako će shvatiti da poslovi vezani uz kulturu i znanost zahtijevaju potpunu posvećenost jednako kao i oni vezani uz politiku. Javnosti se obraćam radi toga što kao visoko obrazovana osoba ne mogu prijeći preko uvreda koje sam kao čovjek i doktor znanosti doživjela tijekom postupka izbora za radno mjesto ravnatelja ZKVH.

Kao prvo, moj je zahtjev odbijen kao nepotpun uz obrazloženje kako nisam ispunila uvjete pod drugom točkom natječaja, a koji se odnose na to da kandidat mora imati pet godina iskustva rada u kulturi, znanosti ili umjetnosti. Vezano uz tu točku, priložila sam preporuku veleposlanice (svojevremeno generalne konzulice RH u Subotici) Ljerke Alajbeg u kojoj je ona navela kako sam pet godina u vrijeme njenog mandata radila poslove vezane za kulturu i hrvatsku manjinu u Srbiji. Priloženo pismo je odbačeno kao nedovoljan dokaz, odnosno da je istu potvrdu trebalo izdati Ministarstvo vanjskih poslova RH. Međutim, čak i ako se ta konstatacija uvaži, i pismo preporuke veleposlanice zanemari, Upravni odbor ZKVH zanemario je ostale moje navode koji se odnose uz istu točku natječaja, a to je kako se više od pet godina bavim znanosti budući da sam 2012. godine upisala doktorski studij koji podrazumijeva intenzivni znanstveni rad, a znanosti sam se bavila i ranije, a kao dokaz o tome imam dva objavljena rada u Srbiji i inozemstvu 2002. i 2003. godine (a što je navedeno u mom životopisu). Ta činjenica je, namjerno ili slučajno, potpuno zanemarena od strane Upravnog odbora, a kasnije i HNV-a, a predstavlja neoboriv dokaz da ispunjavam uvjete iz 2. točke natječaja.

Nadalje, u cilju mog nipodaštavanja obezvrijeđeno je moje akademsko zvanje doktora znanosti. Na razgovoru pred Upravnim odborom ZKVH-a rečeno mi je kako se moje zvanje doktora znanosti ne može uzeti kao relevantno jer nisam nostrificirala diplomu u Srbiji. Također, rečeno mi je i da sam istu nostrificirala to bi se uzelo kao plus, a ovako ništa, pa ispada kao da nisam doktor znanosti. Malo je začuđujuće da jedna institucija hrvatske manjine obezvrijeđuje doktorat stečen u Zagrebu, a koji je upravo hrvatska država financirala u cilju jačanja hrvatske zajednice u Srbiji. Oni koji su prošli kroz doktorske studije i pisanje dokorskog rada na nekom od državnih fakulteta vrlo dobro znaju koliko rada, odricanja i živaca treba kako bi se ovaj posao priveo kraju. Također, ne treba zanemariti ni činjenicu da

doktorski studij na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju u Zagrebu staje 10.000 eura. Iako sam ja za studij dobila stipendiju Ministarstva znanosti obrazovanja i športa Republike Hrvatske, za protekle četiri godine učestalih putovanja i raznoraznih pristojbi koje sam plaćala na fakultetu, trebala sam uložiti gotovo isti iznos vlastitog novca. Sukladno navedenom, mislim da nitko nema pravo omalovažiti uloženi rad, trud, upornost i u konačnici uloženi novac potreban kako bi se steklo zvanje doktora znanosti. Ujedno, podsjećam kako je Republika Hrvatska stipendirala pet doktoranata upravo kako bi se rad u hrvatskoj zajednici u Srbiji podigao na višu razinu. Radi toga krajnje je neodgovorno odbaciti čovjeka u kojeg su uložena ovolika sredstva i koji bi stečenim zvanjem i kontaktima rad u ZKVH podigao na višu razinu na opće dobro hrvatske manjine u Srbiji.

Također, saznala sam kako su se dovodile u pitanje moje kompetencije, te sam proglašena »nedovoljno kompetentnom« za posao ravnatelja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. U svoje kompetencije uopće ne sumnjam, a vjerujem kako bih isti posao obavljala daleko kvalitetnije budući da bi mu se u cijelosti mogla posvetiti za razliku od sadašnjeg ravnatelja koji uz taj posao obnaša i niz drugih, uglavnom političkih funkcija u hrvatskoj zajednici: predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, zastupnik u Skupštini Srbije, zastupnik u Skupštini grada Subotice.

Postavlja se pitanje koji je cilj stipendiranja doktora znanosti od strane Republike Hrvatske kada se svršenim doktorima znanosti ne daje mogućnost rada u hrvatskim institucijama, nego ih se omalovažava ili se ignoriraju njihovi zahtjevi. Svaki put kada sam se čelnicima u hrvatskoj zajednici obratila za pomoć kod zapošljavanja u gradskim institucijama na mjesta koja sam sama našla, rečeno mi je kako oni nemaju utjecaja kod sadašnjih vlasti, te kako mi ne mogu pomoći. Sada, kada se otvorilo mjesto u hrvatskoj instituciji, nastoji me se omalovažiti i obezvrijediti kao osobu i kao akademskog građanina.

Na kraju, moram primijetiti kako nisam ni prva, a vjerujem ni posljednja osoba visokog akademskog zvanja protjerana iz hrvatske zajednice poradi interesa pojedinaca. Za razliku od drugih manjinskih zajednica koje su ponosne na svoje doktore znanosti, u hrvatskoj zajednici za njih nema mjesta. Prisjećam se tu riječi biskupa Ivana Antunovića koji je još prije 150 godina ovdašnje Hrvate upozorio kako nisko vrjednovanje obrazovanja i nepoštovanje obrazovanih ljudi vodi u propast. Nažalost, moram primijetiti kako su njegove riječi i danas aktualne, a kuda će nas takav stav odvesti, više je nego očito.

dr. sc. Aleksandra Prčić

Dan rođenja bana Jelačića

Jedan od četiri praznika hrvatske zajednice u Srbiji – Dan rođenja bana Josipa Jelačića, bit će svečano obilježen u ponedjeljak, 16. listopada, u Petrovaradinu, Jelačićevu rodnom mjestu. Program počinje misom u 18 sati u crkvi sv. Jurja u Petrovaradinu. Poslije svete mise, u 19.30 sati u amfiteatru na SPENS-u u Novom Sadu, bit će priređen prigodan kulturno-umjetnički program, a nakon toga bit će upriličen domjenak u predvorju ispred amfiteatra.

Proslavu zajednički organiziraju Hrvatsko nacionalno vijeće i HKPD *Jelačić* iz Petrovaradina uz logističku potporu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Besplatne udžbenike osigurao HNV

Učenici koji osnovnu školu pohađaju na hrvatskome jeziku, nakon 15 godina od početka odvijanja nastave ovoga tipa u Srbiji, započeli su prvi puta školsku godinu sa svim potrebnim udžbenicima. Od prvog do osmog razreda u uporabi je 100 udžbenika i radnih bilježnica koji su prevedeni sa srpskog jezika ili posebno izrađeni za određene nastavne predmete. Za svaki razred i svakog učenika, kao i svih proteklih godina, Hrvatsko nacionalno vijeće osiguralo je besplatne kompletne udžbenika, što je u velikoj mjeri potpomoglo kućni budžet obitelji čija djeca nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku. Početak školske 2017./18. godine, osim kompletiranih udžbenika za osnovnu školu, obilježili su i prvi koraci/pregovori u izradi srednjoškolskih udžbenika.

Promjene u nastavnim programima i novi standardi za hrvatski jezik

U Hrvatskom nacionalnom vijeću u svibnju je formiran tim sastavljen od tri profesora hrvatskog jezika (**Sanjin Ivašić, Ivana Matić i Marta Vargek**) i dipl. pedagoginje (**Margareta Uršal**) koji je u suradnji sa Zavodom za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja uradio reviziju obrazovnih standarda za kraj obveznog osnovnog obrazovanja za predmet Hrvatski jezik i opće standarde postignuća za kraj općeg srednjeg obrazovanja i srednjeg stručnog obrazovanja u dijelu općeobrazovnih predmeta za predmet Hrvatski jezik.

Paralelno su formirani timovi koji rade na pisanju novih nastavnih programa za hrvatski jezik i Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture koji su ishodovno okrenuti.

»Trenutačno se radi na izradi programa za Hrvatski jezik za 1. i 5. razred osnovne škole i 1. razred gimnazije. Programi se izrađuju u suradnji sa Zavodom za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja«, kaže dopredsjednica Odbora zadužena za obrazovanje u HNV-u Margareta Uršal.

Iako je memorandumom predviđena izrada autorskih udžbenika za Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, proces nije započet jer je, kako navodi Uršal, prvo potrebno promijeniti nastavni program za ovaj predmet i osuvremeniti ga, a tek onda pristupiti izradi udžbenika, za što su se sada stvorili uvjeti.

Uršal kaže da u obrazovnom sustavu Srbije dolazi do velikih reformi u nastavnim planovima i programima te da je reformiran nastavni plan i program za peti razred, nastavni programi za prvi i drugi razred te da se i dalje nastavlja.

J. D. B.

Forum mladih hrvatskih manjina

Forum mladih hrvatskih manjina u organizaciji Hrvatskog nacionalnog vijeća i Hrvatske matice iseljenika započet će danas, 13. listopada, i trajat će do ponedjeljka, 16. listopada. Radni dio Foruma bit će održan u Tavankutu, sutra i prekosutra, a govorit će predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov**, predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća **Slaven Bačić**, glavna i odgovorna urednica *Hrvatske riječi* **Jasminka Dulić**, međunarodni tajnik HNV-a **Darko Baštovanović**, predsjednik HKPD **Matija Gubec** **Ladislav Suknović**, predsjednik mladeži DSHV-a **Mladen Petreš**, književnica i aktivistica **Željka Zelić**, antropologinja i etnologinja **Sonja Periškić** te predstavnici hrvatskih manjina iz Austrije, Mađarske, Crne Gore, Rumunjske, Bugarske, Češke, Makedonije, Slovačke, Italije i Slovenije. Sudionici skupa iz navedenih država jugoistočne i središnje Europe kroz ova četiri dana bit će upoznati i s mjesnom poviješću Hrvata u Vojvodini, posjetit će franjevački samostan u Baču, a sudjelovat će i na spomendan u banu **Josipu Jelačiću** u Petrovaradinu.

J. D. B.

Formiran tim za izradu elaborata školskog centra

Na konstitutivnoj sjednici u ponedjeljak, 9. listopada, u prostorijama Hrvatskog nacionalnog vijeća formiran je tim za izradu elaborata hrvatskog školskog centra. Koordinatorica tima, savjetnica predsjednika HNV-a za razvojne projekte **Jasna Vojnić** kaže da elaborat treba biti gotov do kraja godine te da je za ovaj mjesec predviđen obilazak hrvatskih školskih centara u Pečuhu, Sarajevu i Banjaluci (koji su već posjetili protekloga tjedna), a planiran je i posjet Srpskoj gimnaziji u Zagrebu. Sljedeći susret tima najavljen je za sljedeći tjedan, kada će članovi analizirati prošle godine usvojenu *Strategiju obrazovanja na hrvatskom jeziku u Republici Srbiji*.

Preostali članovi tima za izradu elaborata su: **Tomislav Žigmanov**, **Katarina Čeliković**, **Josip Bako**, **Darko Sarić**, **Lukenđić**, **Margareta Uršal**, **Dajana Šimić**, **Josip Stantić**, v.l. **Mirko Štefković**, **Kristijan Bartuš**, **Emil Lulić**.

J. D. B.

Održana treća sjednica Savjeta za nacionalne manjine

Savjet za nacionalne manjine treba biti mjestom razgovora i akcije

*Na sjednici isticano da su predstavnici nacionalnih manjina nedovoljno uključeni u kreiranje i provođenje manjinskih politika u Srbiji * Sve nacionalne manjine žele sudjelovati u javnom i društvenom životu u Srbiji, biti partneri u procesu donošenja odluka, što dakako nije moguće ako ste iz tih procesa isključeni*

Sjednica Savjeta za nacionalne manjine, kojom je predsjedavala premijerka **Ana Brnabić**, prvi puta otkako je stupila na tu dužnost, održana je u Beogradu, nakon dulje stanke. Sjednici su uz predstavnike državnih tijela, poput ministra kulture **Vladana Vukosavljevića**, bili prisutni i predstavnici gotovo svih nacionalnih vijeća.

Tri su glavne teme bile na ovoj sjednici. Najprije su sudionici sastanka obaviješteni o provođenju dogovorenih aktivnosti i predstavljen im je Izvještaj Ekspertne skupine u vezi s prijedlogom Nacrta izmjena i dopuna zakona o pravima i slobodama nacionalnih manjina. Bilo je također riječi o Zakladi za nacionalne manjine gdje je dogovoreno povećanje ukupnih sredstava i prisustvo predstavnika nacionalnih vijeća prilikom raspodjele toga novca. I na koncu, raspravljalo se o nacrtu *Strategije za razvoj kulture u Srbiji za razdoblje 2017. – 2020. godine*.

Prostora za razgovor i intervencije još ima

Kada je riječ o izvješću Ekspertne skupine, unutar toga izvješća ima stanovitih preporuka kojih bi se trebalo pridržavati. I na tragu rasprave na sjednici, predsjedavajuća Brnabić je predložila da se održi još jedna sesija, na kojoj bi se pokušala usuglasiti stajališta. To ukazuje da prostora za doradu toga prijedloga još uvijek ima, premda je javna rasprava završena. Podsjetimo da je Hrvatsko nacionalno vijeće imalo tijekom javne rasprave određene primjedbe za koje se još uvijek ne zna na koji način su završile, upozoravaju u Vijeću.

Jedna od primjedaba koju HNV već dulje vrijeme iznosi je okolnost da je Republičkom zakladom za nacionalne manjine predviđen niz aktivnosti u Akcijskom planu, ali i nakon njihova ispunjenja. Međutim, ta zaklada više godina uopće nije funkcionirala, a za sve to vrijeme u njemu je stajala ista svota od 1.800.000 dinara, ili oko 15 tisuća eura.

»Često smo iznosili prigovore da taj iznos mora biti deset ili stotinu puta veći u odnosu na trenutačni. Čak je i republički za-

stupnik **Tomislav Žigmanov** prilikom usvajanja republičkog proračuna imao amandman s time u vezi. Na sastanku je državni tajnik u Ministarstvu državne uprave i lokalne samouprave **Ivan Bošnjak** najavio da bi sljedeće godine taj iznos trebao biti desetostruko veći. Svakako pozdravljamo ovaj iskorak za koji mislimo da je u pravom smjeru«, rekao je za *Hrvatsku riječ* predsjednik Izvršnog odbora HNV-a **Darko Sarić Lukendić**.

Međutim, potrebno je naglasiti da je taj iznos još uvijek daleko od onoga koji je nužan da bi se iz te zaklade pokrile sve aktivnosti koje njime trebaju biti obuhvaćene, skreću pozornost u HNV-u.

Vijeća u sukobu sama sa sobom

Jedan od problema na koji je ovom prilikom ukazano jest da u povjerenstvu za raspodjelu sredstava iz Republičke zaklade za nacionalne manjine za ovu godinu, prema natječaju koji je raspisan, nema niti jednog predstavnika ni jednog nacionalnog vijeća. To je zaklada koja se bavi manjinama, radi manjina i o manjinama, a bez manjina, ocjenjuju predstavnici HNV-a.

To je veoma loša poruka i HNV kontinuirano ističe temeljno opredjeljenje za sustavnim uvažavanjem i prihvaćanjem kao institucionalnih partnera tijelima na različitim razinama vlasti.

Sve nacionalne manjine žele sudjelovati u javnom i društvenom životu u Srbiji, biti partneri u procesu donošenja odluka, što dakako nije moguće ako ste iz tih procesa isključeni, dodaju.

Predstavnik HNV-a predložio je da u povjerenstvu sljedeće godine budu i predstavnici nacionalnih vijeća. Nažalost, ovaj prijedlog nije naišao na odobrenje Ivana Bošnjaka, uz objašnjenje kako bi to bio mogući sukob interesa. Ipak, nacionalna vijeća mogu predložiti i neovisne stručnjake, iz redova pripadnika nacionalnih manjina, koji poznaju materiju za koju se raspisuje natječaj, a koji pri tome nisu dužnosnici nacionalnih vijeća.

Kompromisni prijedlog za ovu godinu je iznijela dr. Suzana Paunović, ravnateljica Kancelarije za ljudska i manjinska prava. Predložila je da donošenju odluke o raspodjeli sredstava u svojstvu promatrača ove godine prisustvuju i predstavnici nacionalnih vijeća

U razgovoru za ovaj list Sarić Lukendić kaže kako ne razumije kako bi dužnosnici državnih tijela koji nisu pripadnici ma koje manjinske nacionalne zajednice mogli imati uvida u prioritete i značaj ma koje aktivnosti unutar svake zajednice ponaosob. Mogla bi se uspostaviti praksa poput one u Hrvatskoj gdje o sličnoj zakladi odlučuju i predstavnici nacionalnih manjina, te mogu dati svoj glas, mogu argumentirati određeni prijedlog i tako osigurati da sredstva budu usmjerena na pravi način.

Kompromisni prijedlog za ovu godinu je iznijela dr. **Suzana Paunović**, ravnateljica Kancelarije za ljudska i manjinska prava. Predložila je da donošenju odluke o raspodjeli sredstava u svojstvu promatrača ove godine prisustvuju i predstavnici nacionalnih vijeća.

Potiskivanje latinice

Ministar kulture bio je sugovornik na nedavno završenoj javnoj raspravi o nacrtu *Strategije razvoja kulture u Srbiji za razdoblje 2017. – 2020. godine*. Ukazano je na činjenicu da u radnoj skupini za izradu strategije nije bilo niti jednog predstavnika niti jednog vijeća niti jedne nacionalne manjine, što je također, smatraju u HNV-u, loša praksa.

»Kultura jest jedna od četiri izvorna područja djelovanja nacionalnih vijeća. Stoga, raditi strateški dokument koji treba trasiirati smjerove djelovanja, kako u području zakonodavstva, tako i u području izvršne vlasti i politika, a pri tome unutar toga tijela ne imati predstavnike koji tu vrstu problema sagledavaju iz rakursa manjinskih zajednica, doima se u najmanju ruku lošom praksom«, ocijenio je Sarić Lukendić.

Sličan nacrt strategije istoga ministarstva, iz područja informiranja, rade uz jednog predstavnika nacionalnih vijeća, što nije dovoljno, ali je više nego ništa. Dogovorena je s ministrom mogućnost da se i ovdje, iako je javna rasprava završena, urade stanovite korekcije, ukoliko postignemo odgovarajuću suglasnost, kaže sugovornik. On dodaje da je HNV uputio primjedbu koja se odnosi na pitanje administrativno-afirmativnih mjera spram medija i sadržaja koji se objavljuju na ćirilici, čime bi se, smatraju, latinično pismo dovelo u neravnopravan položaj i na taj način otežao pristup kulturnim i medijskim sadržajima pripadnicima nacionalnih manjina koji kao vlastito matično pismo ne koriste ćirilicu. Prema HNV-u, to je svojevrsno isključivanje nacionalnih manjina iz kulturnog, javnog *mainstream* prostora u Srbiji i to smatraju lošom praksom.

Razumljiva je potreba djelovati proaktivno na planu popularizacije ćirilice i to je posve razumljivo, ali takve kampanje ne bi smjele za kontraučinak imati potiskivanje latiničnog pisma jer u srpskom jeziku postoji i latinica, i u tome smislu smo se pozvali na stajalište Venecijanske komisije, veli Sarić Lukendić.

Na sjednici je najavljeno i obilježavanje Međunarodnog dana ljudskih prava 10. prosinca, a na prošlogodišnjoj je manifestaciji sudjelovala i hrvatska zajednica i HNV. Zgodna je to prigoda sresti se s predstavnicima drugih nacionalnih zajednica na kulturnom polju, ali je također to i prilika da se cjelokupna javnost u Srbiji upozna s činjenicom da je gotovo svaki peti državljaniin Srbije pripadnik nesrpskog nacionalnog korpusa. Tako, živjeći i djelujući na prostoru Srbije daju doprinos u obogaćivanju kulturnog i javnog prostora.

Siniša Jurić

U Subotici održan sastanak međuvladinog Mješovitog odbora s Hrvatskom i predstavnika hrvatske nacionalne manjine

Garantirani mandati – obveza Srbije

Sedma sjednica MMO-a trebala bi biti održana do kraja godine, u Beogradu i još jednom mjestu u Srbiji gdje žive pripadnici hrvatske nacionalne zajednice

Otvorena pitanja koja za ovdašnje Hrvate još nisu riješena sukladno Sporazumu između Srbije i Hrvatske o zaštiti prava srpske manjine u Hrvatskoj i hrvatske manjine u Srbiji – bila su temom konzultativnog sastanka međuvladinog Mješovitog odbora s Hrvatskom i predstavnika hrvatske zajednice koji je održan u ponedjeljak u Subotici, u uredu načelnika Sjevernobačkog okruga. Na sastanku je iskazana spremnost da se sva preostala otvorena pitanja riješe u što kraćem periodu i na zadovoljstvo obje strane.

Spomenuti sporazum potpisan je 2004. godine, a radi praćenja njegove provedbe formiran je i Međuvladin mješoviti odbor dvije države.

Provedba članka 9.

Kao jedno od glavnih otvorenih pitanja i na ovoj sjednici sastanku u Subotici bila je provedba članka 9. Sporazuma, odnosno osiguravanje zastupljenosti hrvatske nacionalne manjine u predstavničkim tijelima na svim razinama vlasti – lokalnoj, pokrajinskoj i republičkoj.

Novoimenovani predsjedavajući srpskog dijela MMO-a i državni tajnik Ministarstva za državnu upravu i lokalnu samoupravu **Ivan Bošnjak** je naveo kako su garantirana mjesta za predstavnike hrvatske manjine u parlamentima na svim razinama obveza koju je Srbija preuzela potpisivanjem Sporazuma, te dodao kako su za ispunjavanje toga uvjeta neophodne izmjene zakona.

»Mi ćemo s naše strane, kao i u prethodnom razdoblju, i kroz dijalog i kroz konzultacije sa stručnom javnošću pokušati inicirati izmjenu odgovarajućih zakonskih rješenja s jedne strane, a s druge strane očekujemo da će, ne samo zbog manjinskog nego i zbog drugih pitanja, doći do ustavnih promjena, o čemu bi također trebalo postići odgovarajući konsenzus ili to iznijeti kao argument za ustavne promjene i time pridonijeti da ovo pitanje bude prevladano«, izjavio je Bošnjak.

Kako je dodao, ovo će pitanje biti postavljeno na odgovarajućoj visokoj poziciji kako bi dobilo i odgovarajući zakonski odgovor.

»Nadamo se da ćemo s te strane imati i podršku pripadnika hrvatske nacionalne manjine, a da se time prava drugih nacionalnih zajednica u multietničkoj Srbiji ne dovedu u pitanje. S druge strane, da i kao društvo napravimo taj veliki korak, odnosno da se odgovarajućim rješenjem tenzija koja eventualno oko ovog pitanja postoji prevlada kako je to prevladano i u pojedinim zemljama Europske unije«, rekao je Bošnjak.

Potrebe institucija i udruga

Na sastanku je bilo riječi i o pitanjima vezanim za uspostavu hrvatskog obrazovnog centra u Subotici, kao i o prostornim i finansijskim potrebama hrvatskih institucija i udruga.

»Na razini nekoliko lokalnih samouprava dat ćemo signal s republičke razine da je potrebno napraviti dovoljno prostora i odgovarajuće uvjete za rad ovih organizacija. Naravno, uobičajeno je i pitanje financiranja aktivnosti. Trudit ćemo se da u narednom proračunu pronađemo odgovarajuća sredstva da aktivnosti kojima se bavi mješoviti odbor budu financirane na odgovarajući način. To ne možemo čvrsto obećati, jer je situacija u društvu takva da novca nikad nije dovoljno, ali se za demokraciju moraju naći novci«, kazao je Ivan Bošnjak.

Otvoren razgovor

Predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća i član MMO-a **Slaven Bačić** izrazio je zadovoljstvo što je na sastanku iskazana spremnost za rješavanje pitanja koja su definirana Sporazumom i preporukama proisteklim iz toga dokumenta. On je izrazio nadu da će ovakvi konzultativni sastanci između sastanaka postati redovita praksa.

»Imali smo vrlo otvoren razgovor. Ukazali smo ne samo na otvorena pitanja, nego smo i pohvalili ona pitanja koja su riješena. Dobili smo naznake da ona jednostavnija otvorena pitanja mogu biti riješena u kraćem roku, a glede složenijih i najsloženijih iskazana je spremnost da se o njima napokon otvoreno razgovara, prije svega u cilju implementacije samoga Sporazuma i zaštite

Ivan Bošnjak, Nemanja Stevanović, Gordana Govedarica,
Darko Sarić Lukendić, Jasna Vojnić, Velimir Pleša i Slaven Bačić

manjina, u ovom slučaju hrvatske manjine i njezine pune integracije u srpsko društvo», kazao je Bačić.

Pozitivni pomaci

Dodao je kako je, osim o otvorenim pitanjima, bilo riječi i o pitanjima koja su od protekle sjednice MMO-a riješena.

»Ukazali smo i na ono što je u međuvremenu dobro urađeno kao što je uređenje prostora za rad Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, a bilo je razgovora i oko (predstojećeg) uređenja prostora za NIU *Hrvatsku riječ*. Pohvalili smo i proces rješavanja pitanja udžbenika. Proces koji se odnosi na izradu udžbenika za osnovnu školu se završava, ostalo je pitanje za učenike koji slušaju samo jedan predmet: hrvatski s elementima nacionalne kulture i ostalo je pitanje – o tome nismo razgovarali ali je dio ukupnog procesa rješavanja – udžbenika za srednje škole i predškolsko obrazovanje«, kaže Bačić.

Kako je na sastanku najavljeno, sedma sjednica međuvladinog Mješovitog odbora trebala bi biti održana do kraja godine, u Beogradu i još jednom mjestu u Srbiji gdje žive pripadnici hrvatske nacionalne zajednice. U susret toj sjednici očekuje se kompletiranje novog sastava srpskog dijela MMO-a, u kojem je i troje predstavnika hrvatske manjine u Srbiji.

Konkretni rezultati

Sastanku je prisustvovao i državni tajnik Ministarstva vanjskih poslova Srbije i nacionalni koordinator za rješavanje otvorenih pitanja s Hrvatskom **Nemanja Stevanović**, koji je u kontekstu očekivane sjednice MMO-a kazao kako je »siguran da ćemo vrlo brzo imati neke konkretne rezultate koji će se odraziti na nivou dnevnog života hrvatske nacionalne zajednice u Vojvodini«. Osim Bačića, sastanku u Subotici u ime hrvatske zajednice prisustvovali

su i narodni zastupnik u republičkoj Skupštini i član MMO-a **Tomislav Žigmanov**, član Izvršnog odbora HNV-a **Darko Sarić Lukendić** i savjetnica predsjednika HNV-a za razvojne projekte Hrvata u Srbiji **Jasna Vojnić**.

Sastanku su prisustvovali i predstavnici hrvatske diplomacije u Srbiji – **Ivan Sabolić** i **Velimir Pleša**, načelnici Sjevernobačkog i Zapadnobačkog okruga **Dragi Vučković** i **Dušan Marijan**, tajnica Tajništva za društvene djelatnosti Grada Subotice **Jasmina Stevanović**, ravnateljica OŠ **Matko Vuković** u Subotici **Mirjana Stevanović** te **Gordana Govedarica** iz Ureda za ljudska i manjinska prava.

Preporuke iz Sporazuma

Međuvladin mješoviti odbor je, podsjetimo, do sada održao šest sjednica, od čega posljednju prije tri godine u Hrvatskoj, u Zagrebu i Vrhovinama. U zapisniku s te sjednice navodi se 12 općih preporuka koje važe za obje strane, kao i 13 preporuka koje se tiču zaštite prava hrvatske manjine u Srbiji, a 9 srpske manjine u Hrvatskoj. Glede zaštite prava Hrvata u Srbiji opće i posebne preporuke se, među ostalim, odnose na zapošljavanje u tijelima uprave, pravosuđa i unutarnjih poslova, obrazovanje odgojitelja i nastavnika, nastavak financiranja ustanova koje su nositelji kulturne autonomije, otvorenje lektorata i katedre za hrvatski jezik na sveučilištu, službenu uporabu jezika i pisma, očuvanje povijesnih mjesta i materijalne i nematerijalne kulturne baštine, priznavanje diploma visokoškolskih ustanova, otvorenje srednjoškolskih profila na hrvatskom jeziku u slučaju iskazane potrebe, otvorenje posebnog centra za nastavu na hrvatskom jeziku, rješavanje pitanja namjene i obnove rodne kuće bana Jelačića u Petrovaradinu, nastavak kadrovskog osnaživanja i osiguravanja potrebe opreme za Uredništvo na hrvatskom jeziku Radio-televizije Vojvodine...

D. Bačić Palković

Prvi projekti Šida s Vinkovcima i Rume s općinom Nijemci u Hrvatskoj

Prekogranična suradnja u Srijemu

Tijekom rujna dvije srijemske općine realizirale su svoje prve prekogranične projekte s Hrvatskom. Predstavnici Općine Ruma potpisali su 11. rujna u Općini Nijemci Partnerski sporazum na projektu HORIS – *Horse Ride in Srijem* (Srijemske konjičke staze), s općinom Nijemci, Konjogojskom udrugom Vranac iz Nijemaca, Konjičkim klubom Srem iz Srijemske Mitrovice i Srednjom poljoprivredno-prehrambenom školom Stevan Petrović Brile iz Rume.

Ovaj partnerski sporazum predstavlja nadogradnju ugovora o dodjeli bespovratnih donacija koje je Općina Nijemci kao nositelj projekta sklopila s Agencijom za regionalni razvoj Republike Hrvatske, kao upravljačkim tijelom programa Interreg IPA Srbija – Hrvatska za financijsko razdoblje 2014. – 2020., u okviru kojeg se projekt HORIS i provodi. Program obuhvaća četiri županije sjeveroistočne Hrvatske i pet okruga sjeverozapadne

Srbije u kojima živi 2,3 milijuna stanovnika. Opći cilj projekta je doprinos razvoju turizma kroz osmišljavanje turističkih ponuda temeljenih na kulturnom te prirodnom naslijeđu u prekograničnom području Srijema. U okviru prvog poziva prijavljeno je 127 projektnih prijedloga, usmjerenih na četiri tematska područja: poboljšanje kvalitete socijalnih i zdravstvenih usluga, zaštitu okoliša i prirode, prevenciju rizika i održivu energiju i energetsku učinkovitost, turizam, kulturu i prirodnu baštinu, te konkurentnost i razvoj poslovnog okruženja programskog područja.

Kombi za invalidne osobe u Šidu

Drugi projekt prekogranične suradnje s Hrvatskom realiziran je u Šidu. Kombi vozilo za potrebe invalidnih osoba uručeno je Centru za socijalni rad Šid. Vozilo je samo dio opreme koje je šid-

Program obuhvaća četiri županije sjeveroistočne Hrvatske i pet okruga sjeverozapadne Srbije u kojima živi 2,3 milijuna stanovnika* HORIS je prepoznat kao veoma značajan projekt za cijelu regiju i odobren je ukupan iznos od 1.417.632 eura * Ukupna vrijednost projekta suradnje Šida s Vinkovcima iznosi 300.000 eura

Dejan Logarušić, Predrag Vuković i Ivica Jović na prijemu kombi vozila iz Vinkovaca za invalidne osobe

Programi prekogranične i transnacionalne suradnje se nazivaju programima teritorijalne suradnje ili *INTERREG* programima. Programi predstavljaju financijsku podršku suradnji pograničnih teritorija susjednih država, ili suradnji dijelova ili cijelih država na rješavanju pitanja od zajedničkog interesa kao što su upravljanje otpadom, pružanje usluga u različitim sektorima, kulturna i ekonomska suradnja, turizam, promet itd.

skoj općini uručeno na osnovu projekta prekogranične suradnje Srbije i Hrvatske »Granice bez ograničenja – poboljšanje kvalitete života za marginalizirane grupe kroz pristup ljudi – ljudima«. Nositelj ovog projekta je Udruga osoba s invaliditetom *Bubamara* iz Vinkovaca i *Crveni križ* iz Srijemske Mitrovice, dok su partneri na projektu *Centar za socijalni rad Šid* i *Centar za socijalnu skrb Vinkovci*. Ukupna vrijednost projekta iznosi 300.000 eura.

Prilikom uručjenja kombi vozila, predsjednik Općine Šid **Pre-drag Vuković** istaknuo je da je ova suradnja s Hrvatskom prva u nizu predstojećih:

»Ovo je prvi projekt Općine Šid s Hrvatskom i smatram da je to veoma pozitivno. Dobra komunikacija između Srbije i Hrvatske treba da postoji i da se unaprijedi u narednom periodu. Ovo vozilo nam je bilo prijeko potrebno, a uz pomoć dobijenih sredstava socijalna ustanova sada ima odgovarajuće uvjete za rad zaposlenih i njihovih korisnika«, rekao je Vuković.

Cilj prekograničnog projekta je poboljšanje položaja marginaliziranih grupa u poplavljenim područjima Srbije i Hrvatske i unaprjeđenje komunikacije hrvatskih i srpskih nevladinih organizacija koje pružaju socijalne usluge za reagiranje na izvanredne situacije i potencijalne katastrofe:

»Drago mi je što su predstavnici lokalne samouprave prije godinu i pol dana prepoznali snagu ovog prekograničnog projekta. On je iznimno važan za naše korisnike, posebno za osobe s invaliditetom. Nije samo ovaj benefit rezultat prekograničnog projekta, nego i kompletna rekonstrukcija naše ustanove. Postavljen je video nadzor, tasteri za reagiranje u izvanrednim situacijama, što će sve u velikoj mjeri utjecati na bolje uvjete rada i kvalitetu usluga za naše korisnike«, ističe direktor Centra za socijalni rad Šid **Dejan Logarušić**.

Konjički turizam i hipoterapija

HORIS predstavlja rezultat dugogodišnje suradnje i analize koja je pokazala da se na području Vukovarsko-srijemske županije kriju potencijali za razvoj objedinjene turističke ponude koja bi se temeljila na zajedničkoj bogatoj konjičkoj tradiciji. Na osnovu toga Upravljačka tijela *Interreg* programa su *HORIS* prepoznala kao veoma značajan projekt za cijelu regiju i odobrila su njegovu implementaciju u razdoblju od naredne dvije godine u ukupnom iznosu 1.417.632 eura:

»Mi smo u prethodnom razdoblju izgradili prijateljski odnos s Općinom Nijemci s kojom zajedno radimo različite projekte. Oni su do sada već imali priliku realizirati neke od projekata pa su nam njihova iskustva bila od velike pomoći. Projekt *Interreg* je prvi projekt ovakve vrste za Srbiju. Mi smo pripremili projektni prijedlog s kojim smo konkurirali i sada smo dobili mogućnost provoditi ga zajedno. U realiziranje projekta uključeni su svi akteri koji se bave temama integralnog turizma, s akcentom na konjički turizam i implementaciju usluge hipoterapije. To su neke zajedničke stvari koje mi imamo i koje možemo iskoristiti kako bismo u budućnosti postali prepoznatljiviji kao europsko područje«, kaže šef Odjela za lokalni ekonomski razvoj Općine Ruma **Dragan Kosanović**.

Kako navodi, s općinom Nijemci imali su do sada uspješnu suradnju kroz nekoliko projekata preko kojih su izgradili prijateljske odnose:

»Sama sredstva koja na ovaj način dobijamo pruža nam mogućnost da razvijamo jednu oblast, a to je turizam. Ono što je osnova *Interreg* programa jest mogućnost da ga naša općina provodi kako bismo stekli iskustva i znanja i na taj način saznali kako to na razini Europske unije funkcionira. Kroz našu blisku suradnju s Općinom Nijemci mi na prvom mjestu jačamo interese pojedinih lokalnih samouprava kako bismo postali prepoznatljiviji na nekom globalnom nivou«, kaže Kosanović.

Uz pomoć dobijenih sredstava u Općini Ruma bit će otvorena hala u kojoj će se obavljati treninzi hipoterapije, organizirat će se škola jahanja, a u realiziranje cijelog projekta bit će uključeni svi akteri s područja rumske općine, koji se bave konjičkim sportom. U okviru projekta provodit će se hipoterapija kojom će se prevashodno pomoći djeci:

»U drugom planu je turizam, kako bi tradicija Srijema dobila na svom značaju. U našoj školi provodit će se program za djecu u okviru kojeg će se organizirati škola jahanja za naše učenike i za svu ostalu djecu. Drago mi je što je općina prepoznala nas kao partnera. Ovo je treći projekt u kojem je naša škola sudjelovala i to je svakako jedan važan parametar koji govori da i ubuduće možemo biti pouzdan partner«, ističe direktor srednje poljoprivredno-prehrambene škole u Rumi **Milan Pupovac**.

Pomoć na putu k EU

Prilikom potpisivanja ugovora u prostorijama Ministarstva regionalnoga razvoja i EU fondova, potpisnicima ugovora se obratila ministrica regionalnoga razvoja i EU fondova **Gabrijela Žalac**, koja je čestitala svim potpisnicima ugovora te istaknula da Hrvatska svojim znanjem i iskustvom stoji na raspolaganju svim partnerima i susjednim zemljama na njihovom putu prema članstvu u Europskoj uniji:

»Programi prekogranične suradnje pokrivaju jednu sasvim drugu dimenziju od ostalih programa Europske unije te mi je iznimno drago što se alokacija za te programe u ovom proračunskom razdoblju znatno povećala«, izjavila je ona.

Provedbom projekta *HORIS – Horse Rute in Srijem* i prekograničnom suradnjom partneri na projektu će biti u mogućnosti ponuditi novu raznovrsnu ponudu, te na taj način pridonijeti razvoju prekograničnog područja, očuvanju kulturne baštine i u partnerstvu se lakše suočiti s izazovima koji im predstoje.

S. Darabašić

**Šef Službe za poljoprivredu i poljoprivredno zemljište u Subotici Grgur Stipić
o novom programu izdavanja zemljišta u zakup**

Napredni sustav unazadno proces

Uvođenjem novog sustava, kroz aplikaciju, nama su se sve površine koje smo prošle godine izuzeli kao nepoljoprivredno zemljište ponovno pojavile u programu * Komisije koje rade na izradi godišnjeg programa, odnosno dražbe, izuzet će sve površine koje su evidentne, odnosno koje je moguće izuzeti na temelju uvida iz ortofoto satelitske snimke, ali i saznanja samih članova komisija

Primjena novog sustava Ministarstva poljoprivrede o korištenju, odnosno izdavanju zemljišta u zakup među samim poljoprivrednicima izazvala je dosta zabuna, revolta, a na koncu i smijeha. Skoro kao vic prepričava se slučaj iz Čeneja, gdje je poljoprivrednik zakupio groblje, a kada bi se striktno primjenjivali podaci Republičkog geodetskog zavoda traktori bi ulazili i u mnoga dvorišta ili bi preorali autocestu Subotica – Novi Sad kod Čantavira!

Ovo je još jedan u nizu mnoštva tipično naših nelogičnosti kada evidencije na papiru ne odgovaraju stvarnosti. Razlog tomu je također tipično »naš«, a može se pojednostavljeno definirati činjenicom da podaci Republičkog geodetskog zavoda ni izbliza nisu ažurirani, pa se tako kao poljoprivredno zemljište vodi i subotička Gradska kuća! Da stvar bude još smješnija, cijeli ovaj program rađen je s ciljem unaprijeđivanja programa korištenja i izdavanja državnog zemljišta na temelju suvremenih tehnoloških dostignuća. Nesrazmjer između želja i mogućnosti u slučaju Subotice doveo je do mnogih komplikacija koje će, bar kada je o poljoprivrednicima riječ, rezultirati time da će dražbe za zemljište biti održane u studenome što u praksi znači da će ratari svoje usjeve, umjesto jesenas, moći zasijati tek na proljeće. Detaljnije o samom programu za *Hrvatsku* riječ govori šef Službe za poljoprivredu i poljoprivredno zemljište **Grgur Stipić**:

Godišnji program za 2017. rađen je po novom sustavu kroz softversku aplikaciju koja je na razini Republike izrađena koncem prošle godine. Što se tiče razlike u odnosu na prethodne godine, ova aplikacija radi jedno zajedničko usklađivanje s bazom podataka, odnosno baza podataka svih površina poljoprivrednog zemljišta u državnom vlasništvu nalazi se na serveru u Beogradu, a što se tiče izrade aplikacije dio koji opredjeljuje površine za zakup po više osnova – pravo prečeg zakupa, pravo korištenja bez naknade i na temelju infrastrukture – se radi na nivou Grada. Dakle, sve površine koje su u bazi podataka su neophodne da budu obuhvaćene zakupom, odnosno neke od tih površina je moguće izuzeti uz razloge izuzimanja. Što se tiče prethodne godine podaci koji su dostavljani od Republičkog geodetskog zavoda (RGZ), Službe za katastar nepokretnosti Subotica, obrađivani su na nivou lokala. U ovom slučaju su podaci obrađivani na nivou Republike tako da je lokalna samouprava imala bazu podataka gdje je bilo neophodno da se sve parcele obuhvate za tri osnova zakupa. Kada je riječ o ukupnim površinama koje su lokalnoj samoupravi bile dostavljene kroz aplikaciju, radi se o 16.672 hektara u državnom vlasništvu. Od toga je na temelju prava prečeg zakupa, stočarima, opredijeljeno 9.211; zakup na temelju vlasništva infrastrukture 215 i besplatno korištenje 530 hektara. Preostale površine, a riječ je o oko 6.700 hektara, će biti predviđene za javno nadmetanje. Međutim, od tih 6.700 hektara bit će neophodno da komisija koja radi izradu programa i komisija koja je zadužena za provedbu postupka dražbe izuzme sve površine koje nisu za poljoprivrednu proizvodnju, a koje se lako daju identificirati jer je riječ o površinama drugih korisnika. Do 2012. Grad je dobijao podatke korisnika Ministarstva poljoprivrede, a od 2013. tu su površine i ostalih korisnika poput Puteva Srbije, Voda Vojvodine, Elektro distribucije i privatni korisnici. Što se tiče privatnih korisnika, radi se o zemljištima koja se nalaze u građevinskom rajonu, a koja su bila zavedena s pravom korištenja fizičkih osoba koje su imale mogućnost konverzije vlasništva preko katastra nepokretnosti. Međutim, to nisu uradili svi, iako je uz zahtjev za konverziju trebalo uplatiti tek 300 dinara, pa su se dijelovi njihovih površina koje su s pravom korištenja našli u programu. Nažalost, u skladu s Pravilnikom i Zakonom o poljoprivrednom zemljištu lokalna samouprava nije u mogućnosti navesti razlog izuzimanja za te površine. Zbog toga je neophodno ponoviti da građani koji imaju površine s pravom korištenja izvrše konverziju vlasništva kako se ovaj problem ne bi javljao i ubuduće. Također, prije samog

javnog nadmetanja komisija će izuzeti površine ostalih korisnika, primjera radi, poput Puteva Srbije, gdje se zbog neažurnosti podataka kroz katastar našla i autocesta!

SR S obzirom na veliki broj takvih površina, čija namjena ne odgovara postojećem stanju, može li se dogoditi da će se na dražbi naći i dvorišta građana, stambeni objekti (kuće), ceste...?

To je ono što sam pokušavao objasniti. Dakle, komisije koje rade na izradi godišnjeg programa, odnosno dražbe, izuzet će sve površine koje su evidentne, odnosno koje je moguće izuzeti na temelju izvida iz ortofoto satelitske snimke, ali i saznanja samih članova komisija. Postoji mogućnost da će neke od površina koje nisu poljoprivredno zemljište, a nalaze se u bazi podataka, biti predmet dražbe. Međutim, također postoji mogućnost da prije same dražbe oni koji podnesu prijavu obidu teren i provjere jesu li te površine poljoprivredno zemljište. U slučaju da se i pored svega izlicitira nepoljoprivredno zemljište, postoji mogućnost primjedbe nakon dražbe, kada se izlazi na teren s geodetom i ukoliko se utvrdi da zemljište nije za obradu, depozit se vraća i poljoprivrednik neće biti oštećen.

SR Imate li podatke o tomu koliko je približno u hektarima ili po broju parcela ostalo površina koje nisu za izdavanje zbog toga što stvarno stanje ne odgovara onom na papiru?

Što se tiče baze podataka o kojima sam pričao, mi smo ove godine dobili blizu 20.000 parcela više u odnosu na prošlu, a riječ je pretežito o površinama s pravom korištenja. Jednostavno, nije vremenski bilo moguće sve te površine evidentirati na terenu tako da su se one našle u programu. Ali..., kažem, bit će izuzete.

SR Što je uzrok tomu da ste prisiljeni ispravljati očite neložičnosti, koje kod poljoprivrednika izazivaju i zbunjenost i ljutnju i podsmijeh?

Obradu baze podataka mi smo ranije radili u suradnji sa subotičkim Katastrom nepokretnosti koji ima bolji uvid u sve ove površine i nakon koordinacije s njima mi smo veći dio ovih površina tijekom prošle godine izuzeli. Međutim, uvođenjem novog sustava, kroz aplikaciju, nama su se sve površine koje smo prošle godine izuzeli ponovno pojavile u programu. To znači da su nas vratili na početak posla kog smo prošle godine već završili. Vjerujem da za to nije postojala namjera Ministarstva poljoprivrede, ali nažalost i oni raspolažu podacima iz RGZ-a, koji nije ažurirao podatke što se tiče klasa, kultura i načina korištenja zemljišta na samom terenu i onoga što se vodi u bazi podataka u Katastru. Kroz ovu aplikaciju i ovim načinom izuzimanja površina mi ćemo biti u mogućnosti da ovakve nedostatke djelimično, iz godine u godinu, amortiziramo, odnosno smanjimo broj grešaka u odnosu na faktičko stanje. Nakon toga bi i sam Katastar trebao uraditi promjenu u bazi kojom on raspolaže.

SR Jeste li se obratili RGZ-u i upozorili ih na ovo o čemu ste pričali?

Upravo je komunikacija jedan od razloga kašnjenja ovogodišnjeg programa, jer smo se u niz navrata po više osnova obraćali Ministarstvu poljoprivrede koje nam daje suglasnost na program. Kroz program i aplikaciju, koja je sad prvu godinu u funkciji, će se raditi posebna baza podataka i njihova komunikacija s RGZ-om, gdje će se baza kroz RGZ mijenjati. Nažalost, Subotica je bila jedan od 14 pilot gradova što se tiče ove aplikacije, a plan je da se sve lokalne samouprave uključe u ovaj centralni sustav kako bi se na ovaj način mogla mijenjati baza podataka u RGZ-u.

SR Kako poljoprivrednici reagiraju na sve ovo, obraćaju li vam se?

Komunikacija s poljoprivrednicima je dobra, a poljoprivrednici koji su, kroz pravo prečeg zakupa, izravno uključeni upoznati su sa svim ovim okolnostima i znaju kojim će zemljištem raspolagati. Što se tiče ostalih koji imaju pravo korištenja poljoprivrednog zemljišta veći dio njih je bio upoznat i prethodne godine, a nažalost ima i onih koji s time do sada nisu bili upoznati tako da ih saznanje da je lokalna samouprava preko Ministarstva poljoprivrede planirala zakup zemljišta gdje su oni korisnici dovodi u vrlo nepovoljnu situaciju. Zbog toga još jednom apeliram na građane koji imaju zemljište u granicama građevinskog rajona da provjere podatke u javnom pristupu Katastra, dakle: preko interneta, i vide jesu li vlasnici ili korisnici, a ukoliko se vode kao korisnici, trebali bi izvršiti konverziju kako kasnije ne bi imali problema s ulaskom u posjed, jer im se može pojaviti potencijalni zakupac.

SR Koliko sam čuo, ima još jedna novina koja se tiče zakupa površina koje su redovito na dražbi, ali ih redovito nitko ne zakupljuje, poput pijeskova, primjerice.

Što se tiče površina koje prethodne tri godine nisu bile predmet zakupa, one će biti predviđene po početnoj cijeni od nula dinara. Znači, radi se o zakupu bez plaćanja naknade, s tim da je poljoprivrednik koji takve površine zakupi u obavezi koristiti ih za poljoprivrednu proizvodnju u naredne tri godine. Ukoliko je ta površina manja od deset hektara, nakon toga se ugovor može produžiti na dulje razdoblje, ovisno o načinu proizvodnje, od 10 do 40 godina. Naravno, prije toga je potrebno provjeriti podatke u Agenciji za restituciju, Agenciji za konfesionalnu restituciju i provjeriti podatke o raspoloživosti površina što se tiče eventualnih tereta Katastra nepokretnosti. Tek nakon toga postoji mogućnost korištenja tih površina i za višegodišnje zasade i za intenzivnu proizvodnju. Osim toga, tu postoje i sitnije parcele, one koje se eventualno naslanjaju na površine u vlasništvu, koje nemaju prilaznih putova i nisu izlicitirane... I takve površine bit će izdavane besplatno, a za sljedeću godinu u planu je i njihova prodaja.

SR Koliko je takvih površina?

Riječ je o katastrskim općinama Bački Vinogradi, Novi grad, Stari grad i Tavankut, a jedan manji dio tih površina je u zaštićenim prirodnim dobrima, ali se i one mogu koristiti za poljoprivrednu proizvodnju u skladu s uredbama o zaštiti okoliša. Ukupno to iznosi oko 2.000 hektara.

SR Koliko očekujete da će biti izlicitirano zemljišta i po kojim početnim cijenama?

Prošle godine komisija koja je radila program evidentirala je oko 14.500 hektara zemljišta koje je moguće dati u zakup, a prethodnih godina izlicitirano je između 12,5 i 13,5 tisuća hektara. Dakle, kad izuzmemo površine koje nisu poljoprivredno zemljište, površine po pravu prečeg zakupa i zemljište koje nije rentabilno za proizvodnju na kratko razdoblje, preostaje nam između 1.500 i 2.000 hektara koji će biti izlicitirani na javnom nadmetanju, što je praktično tek četvrtina zemljišta koje će biti u samom oglasu. Što se tiče cijena na temelju prečeg zakupa, ona je u prosjeku 198 eura po hektaru za drugu klasu zemljišta, a kada je riječ o javnom nadmetanju ona u prosjeku iznosi oko 220 eura za istu klasu zemljišta.

Zlatko Romić

Nacionalna vijeća žele biti partneri

Europska unija izdvojila je 27,4 milijuna eura bespovratnih sredstava za podršku reformi obrazovnog sustava u Srbiji, saopćila je delegacija Europske unije u Beogradu. Kako se navodi u saopćenju, ova podrška usmjerena je Vladi Srbije da realizira reformu sustava obrazovanja, utemeljenog na *Strategiji razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. godine*. Jedan od specifičnih ciljeva dotacije je i unaprjeđenje kvalitete nastave nacionalnih manjina.

Kako je poručio europski komesar za susjedsku politiku i pregovore o proširenju **Johannes Hahn** nakon potpisivanja Sporazuma o podršci EU obrazovnom sustavu Srbije, 4.000 nastavnika koji predaju na jezicima manjina dobit će specijalne treninge, a bit će tiskani i posebni udžbenici na manjinskim jezicima.

U HNV-u kažu da su za ovu informaciju čuli tek iz medija te da ne znaju na što će novci biti utrošeni. Predsjednik Izvršnog odbora **Darko Sarić Lukendić** kaže da nacionalna vijeća nisu bila pozvana sudjelovati u procesu programiranja dotacijskih sredstava za ovu namjenu što znači da, kako navodi, nisu uzete u obzir primjedbe i sugestije nacionalnih vijeća, već samo nadležnog ministarstva.

»Vjerujem da je Ministarstvo prosvjete prilikom dodjele namjena ovih sredstava dobar dio potreba nacionalnih manjina obuhvatilo, ali uvijek želim podsjetiti da nacionalna vijeća žele biti partneri, žele sudjelovati u procesu donošenja odluka, osobito odluka koje se tiču našeg položaja i ostvarivanja prava nacionalnih manjina«, kaže Sarić Lukendić.

Budući da je Akcijskim planom predviđeno realiziranje pojedinih aktivnosti i sredstvima EU, Sarić Lukendić vjeruje da je ovo jedan od takvih primjera.

»Sredstva iz Europske unije stižu nadležnom ministarstvu, a ono onda sukladno predviđenim aktivnostima iz Akcijskog plana ta sredstva usmjerava. Dobro bi bilo da su u svakoj fazi ovoga procesa nacionalna vijeća kao institucije bila uključena. To bi svakako pridonijelo kvaliteti krajnjeg rezultata.«

On ističe i kako je svaka dotacija za obrazovanje hrvatskoj nacionalnoj manjini značajna te da bi bilo dobro kada bi se dio tih sredstava upotrijebio za izradu prijevoda udžbenika za srednje škole čime bi se, kako kaže, riješilo iznimno značajno pitanje u obrazovanju koje je ostalo neriješeno. Navodi i da bi bilo dobro da dio tih sredstava bude utrošen na osnutak katedre za kroatistiku na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Novom Sadu, što je jedna od aktivnosti predviđenih Akcijskim planom 23 te kako ima i drugih otvorenih pitanja na koje bi bilo dobro utrošiti ta sredstva.

Hrvatska nacionalna manjina do sada nije dobila nikakva sredstva od europskih institucija, a jedine dotacije bile su iz Hrvatske i u skorije vrijeme od Ministarstva prosvjete Srbije za prijevod udžbenika, navodi Sarić Lukendić.

Komesar Hahn naveo je da će, osim navedene pomoći za nacionalne manjine, novac biti izdvojen i za oko 40.000 nastavnika u Srbiji koji će biti trenirani u skladu s novim modernim programima te da će posebna pažnja biti usmjerena na potrebe i podršku u obrazovanju romske djece od kojih će njih 7.000 dobiti i školarine.

Ovaj sporazum su u Bruxellesu potpisali direktorica za zapadni Balkan u Generalnom direktorijatu Europske komisije **Heleno Ruiz Kalevera** i pomoćnik ministra za eurointegracije **Branko Budimir**, u prisustvu ministrice za europske integracije **Jadranke Joksimović** i komesara Johannesa Hahna.

U pitanju je prvi sporazum EU ovakve vrste s nekom od zemalja zapadnog Balkana.

J. D. B.

Stručni skup na Pagu

Na stručnom skupu, kojega je organiziralo Sveučilište u Zadru i Hrvatska državna samouprava Republike Mađarske u Vlačićima na Pagu krajem rujna sudjelovala je kao predstavnica Hrvatskog nacionalnog vijeća, članica Odbora zadužena za obrazovanje **Margareta Uršal** i učiteljica hrvatskih odjela u OŠ **Vladimir Nator** iz Đurđina **Verica Farkaš**.

Uršal kaže da je usavršavanje bilo korisno i ističe predavanje profesorice i lektorice **Zorice Jurčević**, koja će biti gošća i na *Danima Balinta Vujkova* u Subotici. Kako Uršal navodi, Jurčević je izrazila želju i da tom prigodom sa svojim učenicima iz Baje posjeti odjele u kojima se uči na hrvatskome.

Uršal i Farkaš su na skupu sudjelovale u organizaciji HDS Mađarske. »Lijepo je otići s Hrvatima iz Mađarske u Hrvatsku i čuti od njih kako hvale neke članove naše zajednice. To godi i nama je svakako bilo na ponos«, navodi Uršal.

J. D. B.

Stari križ na rubu šume

U čikerijskom šoru (s jedne strane dugi niz kuća, a s druge šuma) nalazi se stari križ, podignut još 1868. godine. Na križu je zapisano sljedeće: »Ovaj križ na slavu Božiju podižu Dolnji čikerijanski narod godine 1868«. Stanovnici Čikerije rođeni u ovom kraju i danas definirajući lokaciju porijekla kažu kako su oni »Čikerijanci«, kako su kazivali i njihovi roditelji i preci. Zašto »Dolnji čikerijanski narod«? Jer je nekada postojala podjela na Gornju i Donju Čikeriju; Gornja Čikerija je povlačenjem granice nakon Prvog svjetskog rata pripala Mađarskoj, Dolnja Čikerija je u subotičkom ataru, a šorom kroz Čikeriju od tada stiže se ravno na granicu.

Križ se nalazi na ledini na rubu šume i oko njega je sve uređeno, a trava na ovoj velikoj površini uvijek pokošena. Obitelj Tumbas kosi i održava prostor oko križa. Postavili su i laku konstrukciju kako bi se ljudi zaštitili od kiše kada se prve nedjelje poslije sv. Leopolda Mandića ovdje održava proštenje. Dođe puno ljudi, tada i oni koji više ne žive na Čikeriji. »Onda bagrem procvata, milina... Tu su i šatre, ima šećera i sigračaka ko na svakom proštenju«, priča Mirko Tumbas o danu kada je na Čikeriji puno ljudi i djece, kao nekad dok je ovaj šor bio gusto naseljen.

Valéria Beszédes u knjizi *Čorsokak Čikerija* (Međuopštinski zavod za zaštitu spomenika kulture Subotica, izdanje 2007.) piše kako su stanovnici šora nakon jedne užasne oluje 1867. godine podigli križ na čistini u čikerijskoj šumi. Molbu je potpisalo šest lokalnih gazda: **Miklós Mačković, István Lagler, Antal Lagler, Jakab Radić i Rokuš Orčić**. Podigli su i (protugradno) zvono u isto vrijeme kad i križ, jer je grad tri godine uzastopce pustošio po ataru. Križ na istom mjestu stoji i danas; u međuvremenu je četiri puta obnavljan.

Kranovi ponovno zuje

Aktualni Predsjednik naše domovine u posljednje vrijeme ističe veliki broj gradilišta koja su otvorena na teritoriju glavnog grada i ne propušta priliku reći: »Mnogi nisu vjerovali kada sam govorio o projektu *Beograd na vodi*, a eto i najveći skeptici mogu vidjeti kako dva susjedna objekta iz dana u dan rastu i postat će najveći na Balkanu«. O gradnji autocesta ne trebamo ni pričati, jer svakog dana asfaltne cestovne površine rastu pa rastu. Sudeći po nedavnim izjavama dužnosnika, najnoviji važni putni pravac vodit će prema Sarajevu. Skoro svaki dan se otvara neka nova tvornica koja lokalnom stanovništvu osigurava radna mjesta, a i time se potiču da ostanu u svojim sredinama, što je i cilj aktualne politike dobrog rukovodstva. No, s polja »agit-propa« promatrajmo aktualnu situaciju i s realnih pozicija.

Činjenica je da ako graditelji ne rade, onda jedna bitna grana privrede ne radi i to je pokazatelj određene opće stagnacije društva. Nakon velikog sloma burze u SAD-u, jedan od elemenata *New Deal*a, podizanja privrede, bila je gradnja mreže autocesta, a financijer je bila sama država. Uspion Njemačke nakon izgubljenog rata i kaosa u državi također je započeo gradnjom mreže *autobahna* i otvaranjem tvornica prije svega autoindustrije (*Wolksvagen*). Znači, sasvim je normalno da »iz pljačke i kaosa« do kojih nas je prethodni režim doveo i mi prije svega graditeljskom industrijom započnemo put ka svjetlijoj budućnosti. Istina, tu i tamo se pojavljuju i neke »mrljice«, poput noćnog rušenja privatnih objekata, na mjestu kojih niču »fenomenalni objekti«, a naša inače vrlo efikasna policija nikako da sazna tko su bili nalogodavci i izvršitelji. Ima još grešaka i kod naših novih rukovodilaca, ali sve to postaje ništavno u svjetlu izvrsnih rezultata.

Pivnica Rog

Hodajući gradom, obasjan listopadskim suncem, radosno sam konstatirao da usprkos dolasku zime (koja će možda biti i blaga) u zaštićenom centru našeg grada kranovi ponovo rade, i to na tri lokacije. Pored *Mađarske kuće* vrši se izgradnja-dogradnja jednog medijskog doma koji će služiti građanima mađarske nacionalnosti, ali će ujedno biti i svojevrsni medijski most prema ostalim narodima naše lijepe domovine, jer će važniji programi biti prevedeni (titlovani), prije svega na srpski jezik. Ove podatke sam saznao iz medija, a samo gradilište nisam obilazio, te nažalost ne mogu saopćiti potpunu informaciju kako će izgledati novi objekt, tko je projektant(i), financijer, izvođač radova i koji su rokovi gradnje. Ove osnovne informacije, kako to zakon nalaže, građani mogu saznati s *gradilišne table* koje trebaju biti istaknute na svakom gradilištu, pogotovo na onima koja se nalaze

Gradilište na mjestu nekadašnje pivnice Rog

u zaštićenom centru grada. Zato za ovu lokaciju nisam siguran postoji li tabla ili ne, ali za druge dvije lokacije sam siguran da takve table nisu postavljene, bar do 10. listopada. O kojim lokacijama se radi?! Jedna je na početku Ulice Dimitrija Tucovića, tu je u podrumu, bolje rečeno u suterenu, bila jedna simpatična pivnica koja se zvala *Rog*. Interijer je bio rustičan poput starih pivnica s lukovima i svodom od opeke u koju sam i ja s društvom često odlazio. Na njenom mjestu gradi se vjerojatno jedan stambeno-poslovni objekt, neizvjesne visine, bojim se da će biti viši od dva kata, koliko sam zaključio na osnovu trenutnog uvida. Stari zaštićeni hrast je sačuvan, istina neke grane su potkresane i čini mi se da će se oko njega formirati neko unutarnje dvorište.

Hotel Glorija

Druga lokacija je još zanimljivija, jer se nalazi u blizini nekadašnje tvrđave, današnjeg franjevačkog samostana i crkve, znači skoro u najstarijem centru grada. Radi se o hotelu *Glorija* koji je postupno, u fazama, nastao na mjestu nekadašnjeg čuvenog restorana *Elza*. U sklopu lokacije nalazi se i »najstarija kuća«, pretvorena u zanatski centar. Ne tako davno krovšte hotela je izgorjelo u požaru koji je krenuo iz prizemlja iz kuhinje. To je službena verzija, u koju dosta mojih sugovornika sumnja. Ono što je činjenica, umjesto izgorjelog krovšta gradi se jedan novi kat. Pošto ni tu nije istaknuta *gradilišna tabla*, ne znam hoće li biti i novog potkrovlja, što je logično. Pretpostavljam da će »novi hotel« dobiti još najmanje dva nivoa, dok ne postigne »favoriziranu« visinu, prizemlje i četiri kata. Eto, štovani čitatelji, to je kratko izvješće o tome da se i u našem gradu gradi. Što? To točno ne mogu kazati, jer to ćemo vidjeti tek kasnije. Bitno je da mi imamo Zavod za čuvanje naše baštine. Oni sigurno znaju.

Ivan Beneš, informatičar i stručni suradnik ZKVH-a na poslovima digitalizacije

Ustanove kulture digitalizacijom dobile na značaju

»**D**igitalizacija hrvatske kulturne baštine u Vojvodini« naziv je projekta s čijom je realizacijom Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata započeo prije oko godinu dana. Na poslovima digitalizacije knjiga, periodike, notne građe i fotografija radi informatičar i stručni suradnik ZKVH-a **Ivan Beneš**, koji je za ove potrebe prošao posebnu obuku te sudjelovao na više predavanja i seminara na ovu temu.

Uz angažman u ovom istinski značajnom poslu Ivan Beneš u slobodno vrijeme pušta glazbu na jednom internetskom radiju, a izrađuje i plakate čija je izložba priređena 2. rujna ove godine u Domu Mjesne zajednice *Novo selo*.

Kako je započeo Vaš angažman na digitalizaciji arhivske, knjižnične i muzejske građe Hrvata u Vojvodini?

U Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata angažiran sam kao vanjski suradnik od 2009. na poslovima sistem administratora. Sudjelovao sam u projektiranju, instalaciji i postavljanju računala i računalne mreže. Tijekom devet godina održavam informatički sustav i njegova je funkcionalnost bila besprijekorna tijekom svih ovih godina. Spremno sam odgovorio i novom izazovu – digitalizaciji knjižne građe, a vjerujem da je to i zbog mog velikog informatičkog iskustva.

Za ove potrebe prošli ste obuku na Prirodnomatemičkom fakultetu u Beogradu, te tijekom ovih godinu dana sudjelovali na više seminara posvećenih digitalizaciji. Koliko Vam je to poslužilo u Vašem radu?

Na Prirodnomatemičkom fakultetu u Beogradu krajem 2013. godine upoznao sam se s radom na profesionalnom skeneru, po preporuci Zavoda. Fakultet je imao *Book Drive Pro* skener koji se smatra najboljim u svojoj klasi. Tijekom jednodnevne obuke samostalno sam skenirao rukopise **Ivana Antunovića**. To je bilo ujedno i moje »vatreno krštenje« vezano za poslove digitalizacije. Tijekom 2016. i 2017. godine prisustvovao sam na nekoliko seminara u Hrvatskoj gdje sam se upoznao s praktičnim iskustvima sudionika seminara, što uspješno primjenjujem u svom svakodnevnom radu.

Tijekom rada susreli ste se s veoma vrijednim i značajnim dokumentima.

Držeći ih u rukama, knjige iz 17. i 18. stoljeća, itekako su izazvale veliko uzbuđenje i strahopoštovanje. Strah da se tako vrijedne knjige ne oštete tijekom skeniranja u mojim rukama bio je prisutan sve vrijeme. Po obavljenom poslu bio sam ponosan što su tako vrijedne knjige u digitalnoj formi postale dostupne svim budućim zainteresiranim čitateljima.

Koji je po Vama značaj digitalizacije?

O digitalizaciji se danas naširoko piše i govori u svim medijima. Nekako je postala i pomodarski hit. Ustanove kulture su digitalizacijom dobile na značaju, a ujedno i obvezu da svoju

baštinu digitaliziraju i postave na internetske portale. To ujedno omogućava svakom pojedincu s bilo koje točke na zemaljskoj kugli putem interneta pristupiti ovim portalima i pogledati digitalizirane sadržaje.

Početkom rujna je u Domu Mjesne zajednice *Novo selo* priređena izložba Vaših plakata. O kakvim je plakatima riječ?

Izložba plakata pod nazivom *Digitalni romantizam* predstavila je plakate nastale u razdoblju 2015. – 2017. godine koji su bili najava mojih glazbenih radijskih emisija. Tijekom spomenutog razdoblja dizajnirao sam više od 40 plakata, a za izložbu je izabrano 15. Nakon otvaranja izložbe u drugom dijelu programa posjetitelji su se podsjetili, pa mogli i zaplesati na ritmove glazbe iz legendarne diskote *Aquarius*. Uz igru disko svjetala i lasera plakati su zajedno s posjetiteljima »zaplesali«. To je bilo iznenađenje kako za mene tako i za prisutne. Naime, pod određenim spektrom disko svjetala pojedini dijelovi plakata su mijenjali svoju boju kao da su »oživjeli«. To je dalo novu dimenziju izložbi.

Autor ste i glazbene emisije na jednom internetskom radiju. Kakav je njen koncept odnosno kakva se glazba može slušati po Vašem izboru?

Otkada znam za sebe glazba je stalno prisutna u mom životu. U prošlosti sam se oprobao i kao glazbenik ali i kao disk-džokej. Biti voditelj glazbene emisije na radiju je za mene bio novi izazov, u čemu sam se, po mom skromnom mišljenju, uspješno oprobao u tom svojstvu na jednom internetskom radiju u Mađarskoj. Tijekom dvije godine (2015./16.) bio sam autor više od 150 radijskih emisija posvećenih disko, funky, rock i blues glazbi. Glavni naglasak je na glazbi protkanoj mojim šaljivim erotskim horoskop prognozama. Moram napomenuti da su emisije bile na mađarskom jeziku. Zahvaljujući slušateljima i njihovoj pomoći, usavršio sam svoje ranije znanje mađarskog jezika. To je za mene bio još jedan novi benefit.

Ivana Petrekanić Sič

250 nastavnika u Tavankutu

Na Svjetski dan učitelja, 5. listopada, predstavnici nekoliko osnovnih i srednjih škola iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine posjetili su nastavnike i hrvatsku zajednicu u Srbiji. Prva je skupina došla iz osnovne škole iz Pitomače, a potom iz osnovne škole iz Usore (BiH), iz Čakovca, srednje škole iz Đakova te nastavnici iz Zagrebačke županije, Božjakovine i Dugog Sela. Tijekom četiri dana Tavankut je posjetilo više od 250 prosvjetnih radnika.

Nastavnici iz Đakova

Organizator dolaska profesora iz Zagrebačke županije ravnatelj OŠ **Stjepan Radić** iz Božjakovine **Jure Mišković** kaže da želi raditi na suradnji sa školama u Subotici, a kao primjer dobre prakse navodi učeničku zadrugu škole u Tavankutu. »OŠ **Matija Gubec** ima izvanrednu učeničku zadrugu i dugi niz godina surađuje s nama i sa Zagrebačkom županijom. Htjeli bismo da se to proširi i s drugim školama ovdje gdje se nastava izučava na hrvatskom nastavnom jeziku, da se nađe što više škola zainteresiranih za suradnju. Čak razmišljamo da povežemo isto tako i ravnatelje naših županijskih stručnih vijeća ravnatelja«, rekao je Mišković.

I. D.

Tobogan na dar

Upodručnoj školi **Matija Gubec** u Gornjem Tavankutu u okviru Dječjeg tjedna igralište je dobilo novi tobogan koji je nedostajao.

Inicijativu za kupnju tobogana podržao je i predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** koji kaže kako je ovo prepoznao kao potrebu, jer svima treba biti stalo da u mjestima gdje žive Hrvati djeca imaju i igraonice i dvorište kraj škola i vrtića. Ravnateljica škole **Stanislava Stantić Prčić** navodi da je prostorija koja se sada koristi kao kotlarnica u iznimno lošem stanju te da škola konstantno traži sredstva za rješavanje ovih problema, ali kaže i da je bilo što teško ostvarivo zbog malog broja djece. Ona upozorava da je za ostanak mještana u Gornjem Tavankutu potrebno osim posla, osigurati i dobre uvjete za djecu. Odgojiteljica odjela predškolske ustanove **Naša radost** u Gornjem Tavankutu **Jelica Dulić** kaže kako je ova donacija uljepšala dječje igralište, ali i napominje da im nedostaje mala dvorana za tjelesni odgoj.

I. D.

Započni i ostavi

Nakon što je prije pola godine gvardijan Franjevačkog samostana u Subotici **Zdenko Gruber** izjavom da za grad ne bi bilo ugodno kad bi se srušio toranj od crkve u centru na kratko okrenuo brojne medijske reflektore prema problemu koji obližnja septička jama i bunar uzrokuje ovome objektu, godinama ignoriran problem nadležnih institucija počeo se rješavati. Počeo, ne i riješio. Kako je i obećano, Grad je izdvojio sredstva za sanaciju jame i bunara, potpisao ugovor s **Vodovodom i kanalizacijom**, a izlazak radnika ove državne ustanove na teren čeka se više od mjesec i pol dana. Fra Gruber kaže da ih je do sada kontaktirao više puta i da uvijek kažu kako će doći.

Istom prigodom, prije pola godine, gvardijan je upozorio i na još jedan gorući problem Franjevačkog samostana – srušena je ograda samostana na dužini od nekoliko metara prema hotelu **Gloria**, a vlasnik **Tomislav Karadžić** nije ispoštovao dogovor oko njegove ponovne izgradnje. Iako je Karadžić »u kamere« obećao da će njegovi majstori izidati ogradu čim gvardijan za takve građevinske radove osigura papire, ograde i dalje nema. Pun razumijevanja fra Gruber kaže kako vjeruje da će susjed dogovor ispoštovati čim obnovi objekt koji mu je nedavno zahvatio požar. U nadi da će ostati dovoljno materijala i vremena i za nekoliko metara susjedovog zida, možemo samo gledati kako spomenuti hotel raste u visinu, tek toliko da mu krov ne bude u ravni s ostalim zgradama, jer, bitno je razlikovati se.

A da ne mora uvijek nakon velikih radova ostati materijala i vremena za male stvari svjedoči i dio **Y kraka** obilaznice oko Subotice koji povezuje somborsku s bačkotopolskom cestom. Davno napravljena cesta, a ove godine presvučena novim slojem asfalta i svečano otvorena za promet prije više od mjesec dana još uvijek je samo jedna trasa u koju, ukoliko skrenete, ne znate gdje će vas odvesti jer putokaza o tome na cestama s kojih joj se prilazi nema. Baš kao što ni u Aleksandrovu nema putokaza za proljetos otvorenu za promet petlju **Subotica Jug** koja vodi do autoceste.

Tako da vozači iz smjera Sombora, ukoliko se preko Subotice planirate sa što manje prijeđenih kilometara uključiti na autocestu E-75, vozite ravno, prije Subotice skrenite desno u neku cestu ispred koje je cestovni znak koji daje informaciju da je ondje zabranjen promet za traktore, vozite ravno i kad ne možete dalje skrenite lijevo. Nakon što stignete u grad, pitajte prolaznike gdje je Biko-vo. Tad ćete znati da ste na dobrom putu za magistralnu autocestu.

J. D. B.

U čast i slavu knjizi

*U našem gradu se njeguje kultura čitanja, a u Gradskoj knjižnici Subotica već godinama postoji stalni broj čitatelja * U Mjesecu knjige, u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem obnavlja se članstvo u subotičkoj knjižnici svim učenicima osnovnih i srednjih škola koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku, a važno je istaknuti i sudjelovanje ove ustanove kulture (jedine izvan Hrvatske) u Nacionalnom kvizu za poticanje čitanja, koji organiziraju Knjižnice grada Zagreba **
Gradska knjižnica Subotica danas (13. listopada) obilježava 127 godina rada

» mao sam u životu samo jednog pravog i iskrenog prijatelja: knjigu« (**Victor Hugo**), »Knjiga je vrijednija od svih spomenika ukrašenih slikama, reljefom i duborezom, jer ona sama gradi spomenike u srcu onog tko je čita« (egipatski zapis), »Knjige su najtiši i najstalniji prijatelji. One su najprihvatljiviji i naj mudriji savjetnici i najstrpljiviji učitelji« (**Charles Elliot**), »Nije stvar u tome koliko knjiga košta. Stvar je u tome koliko tebe košta da je ne pročitaš« (**Jim Rohn**), »Tri dana nemoj čitati knjige i tvoje će riječi izgubiti ljepotu« (kineska poslovice)... neki su od nebrojenih citata koji potvrđuju značaj i vrijednost knjige, odnosno čitanja.

Kako bi se skrenula pažnja na »njeno visočanstvo knjigu« i »služenje« njoj ili njeno »služenje« čitatelju, u listopadu se priređuju brojni programi. Prije nego se posvetimo onima u Subotici, spomenut ćemo da je manifestacija putem koje Knjižnice grada Zagreba već više od dva desetljeća promiču knjigu i čitanje kao društvenu djelatnost – *Mjesec hrvatske knjige 2017.*, otvorena danas (13. listopada) u Crikvenici. U Srbiji se koncem listopada održava *Sajam knjiga* u Beogradu, koji svake godine bilježi izuzetnu posjećenost i predstavlja jedan od značajnijih sajmova u regiji.

Subotica – grad s kulturom čitanja

»U našem gradu se njeguje kultura čitanja, a u Gradskoj knjižnici Subotica već godinama postoji stalni broj čitatelja. Ukupno ih je oko šest tisuća, od čega oko dvije i pol tisuće čine članovi Posudbenog odjela za odrasle, isto toliko Dječjeg odjela, te njih oko tisuću članovi su ogranaka Knjižnice u okolnim naseljima.

Drago nam je da u ovim teškim vremenima, kada knjiga nije prioritet mnogim ljudima, imamo toliko članova koji redovito dolaze. Ono što se najviše čita je popularna beletristika (krimići, ljubići...), naravno lektira, a imamo i čitatelje koji imaju specifičan ukus kojeg grade na temelju svog mišljenja i stava pa temeljem toga biraju štivo za čitanje«, navodi informatorica Gradske knjižnice Subotica **Bernadica Ivanković**.

Bernadica Ivanković

Kada su u pitanju knjige na hrvatskom jeziku, ona kaže da se dosta čitaju, primjerice *Muškarac u grlu* i *Zašto psujem*, autorice **Gordane Rudan**, *Čudo u Poskokovoj Dragi* i *Što je muškarac bez*

brkova **Ante Tomića**, *Grička vještica* (u šest dijelova) **Marije Jurić Zagorke**, a od stranih autora **Jo Nesbovi** *Snjegović i Žohari*, te ljubavni, krimi i povijesni romani biblioteke *Knjiga dostupna svima*.

Ističe kako u Gradskoj knjižnici prilikom nabave, s obzirom na nedovoljna sredstva i na to da se knjige iz Hrvatske uvoze i da su 10-15 puta skuplje od knjiga na srpskom, nastoje kupovati naslove prije svega hrvatskih autora, a od prijevoda svjetskih autora samo one kojih nema na srpskom. Također dodaje da se jednako dobro čitaju knjige na srpskom kao i one na hrvatskom jeziku.

Gradska knjižnica Subotica u Mjesecu knjige

Gradska knjižnica Subotica se tijekom ovog mjeseca trudi više raditi s djecom na popularizaciji knjige i čitanja. Posjećuje ju veliki broj vrtićkih i školskih skupina iz grada i prigradskih naselja radi upoznavanja s Knjižnicom, njenim fondom, te sudjelovanja u raznim aktivnostima i radionicama.

»U *Mjesecu knjige*, u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem obnavlja se članstvo u subotičkoj knjižnici svim učenicima osnovnih i srednjih škola koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku, prvašići dolaze u posjet Knjižnici, a važno je istaknuti i sudjelovanje ove ustanove kulture (jedine izvan Hrvatske) tijekom više od jednog desetljeća u Nacionalnom kvizu za poticanje čitanja, koji organiziraju Knjižnice grada Zagreba«, kaže Bernadica Ivanković.

S djecom se, kako dodaje, puno radi tijekom cijele godine, jer je »važno u najranijem djetinjstvu usaditi im ljubav prema knjizi i čitanju. Zbog toga organiziramo susrete s djecom iz vrtića i imamo akciju njihovog učlanjenja. Potom ih u osnovnoj školi uključujemo u naše kvizove – početkom godine to je trojezični kviz *Čitam i skitam* u kojem sudjeluju učenici od prvog do osmog razreda, dok na hrvatskom jeziku to su kviz *Čitanjem do zvijezda*, za učenike osnovne i srednje škole i već spomenuti Nacionalni kviz za poticanje čitanja, za učenike od petog do osmog razreda. Osim toga, imamo vrlo interesantne obrade lektira koje radimo na interaktivnoj ploči, radimo posebne programe čitanja, organiziramo smotre recitatora, a imamo i čitateljski tinejdžerski klub *Flâneuri* s novom dimenzijom čitanja i uživanja u knjizi«, navodi Ivanković.

Što čitaju najmlađi?

Knjige s Dječjeg odjela Gradske knjižnice najviše iznajmljuju predškolski i djeca nižih razreda osnovne škole, dok stariji, zbog više obveza, tijekom školske godine uglavnom čitaju samo lektiru, a neobavezno štivo tijekom školskih raspusta, kaže knjižničarka na Dječjem odjelu subotičke knjižnice – **Ružica Miković Žigmanov**. Kako dodaje, najmlađi najviše čitaju slikovnice po svom ili izboru roditelja, a od najpopularnijih knjiga koje čitaju djeca mlađe školske dobi navodi sljedeće autore i njihova djela: od stranih autora **Jeff Kinney** *Gregov dnevnik*, **David Walliams** *Bljakburger*, *Zla zubarica...*, **Jo Nesbo** *Doktor Proktor i velika krađa zlata*, *Prdoprah doktora Proktora*, *Čarobna kupka doktora Proktora*. Djeca starije školske dobi čitaju popularne domaće hrvatske autore, a godinama su na vrhu liste najčitanijih **Sanja Pilić** i **Sanja Polak**, zatim **Jasminka Tihi Stepanić** *Imaš fejs*, od pokojne **Nade Mihelčić** *Zeleni pas*, autentična knjiga o opasnosti droge, **Ivana**

Guljašević *Moja slavna prijateljica*, zatim **Miro Gavran**, **Julijana Matanović**, **Silvija Šesto**, **Ana Benačić**, **Snježana Babić-Višnjić**, **Julijana Adamović**, **Hrvoje Kovačević**, **Mladen Kopjar**....

Dječji odjel sadrži sve vrste knjiga kao i Posudbeni odjel za odrasle, ali prilagođene dječjoj dobi. To su poezija, narodna, svjetska i domaća književnost, pripovijetke, bajke, basne, drame, enciklopedije, stručna literatura, lektire. Članovi Dječjeg odjela mogu biti djeca do 14 godina.

»Rođendan« subotičke Knjižnice

Gradska knjižnica Subotica danas (13. listopada) obilježava 127 godina rada. U okviru svečanosti, u kataložnoj sobi ispred Čitaonice, u 10 sati, bit će otvorena izložba pod nazivom *István Iványi, osnivač knjižnice i monograf*, u povodu 100 godina od njegove smrti, autora **Dóre Hicsik**, više diplomirane knjižničarke i **Dragana Rokvića**, ravnatelja Gradske knjižnice Subotica.

Nakon izložbe, u Čitaonici će biti održana svečana akademija na kojoj će, među ostalim, biti proglašeni najbolja zavičajna knjiga godine, najvjerniji čitatelji svih odjela i ogranaka koji će biti darovani knjigama, a dio nje bit će posvećen bivšim i sadašnjim uposlenicima (jubilarcima) Knjižnice.

U povodu ove proslave, već tradicionalno, u tjednu kada je rođendan, a ove godine to je od 9. do 14. listopada (osim u petak) cijena učlanjenja je za sve Subotičane 50 posto niža i iznosi 400 dinara tijekom godinu dana, dok se po toj cijeni srednjoškolci mogu učlaniti do kraja listopada. Također, još sutra (subota, 14. listopada), iznajmljene knjige koje su zadržane duže od dopuštenog vremena, mogu biti vraćene bez plaćanja nadoknade.

Iako »čuda« tehnike imaju moć da omađijaju i svakim danom sve više »prijetu« da »zarobe« svoje korisnike, vjerujem da nas još ima dosta na ovom planetu koji smo svjesni da nas ta »čuda«, koliko god izgledala moćno i koliko god nudila mogućnosti, ustvari osiromašuju. Osiromašuju naše duše, naš pogled na (realni) svijet, a ljudi sa siromašnom dušom nisu sretni. Zato neka vam knjiga, koja nas nasuprot tehnici, obogaćuje, bude duhovni suputnik s kojim ćete koračati kroz život ispunjeni i zadovoljni.

Ivana Petrekanić Sić

Ružica Miković Žigmanov

Divojački vašar, sjećanje na prošle dane

HKUD *Vladimir Nazor* iz Sombora nastavio je tradiciju održavanja *Divojačkog vašara*. Umjesto revije nošnji koje su tim povodom organizirane nekoliko godina unazad ovoga puta priređen je *Divojački vašar* po uzoru na nekadašnji.

»*Divojački vašar* nekada je bio igranka, druženje i divan. Obradili smo prethodnih godina nošnje, pokrivala za glavu, obuću, nakit. Nisu nam nedostajale ideje ni za ovu godinu, ali smo ispoštovali želju naših članova koji su željeli igranku i druženje. I eto *divojački vašar* kao onaj negdašnji«, kaže dopredsjednica HKUD-a *Vladimir Nazor* **Vesna Čuvardić**.

Divojački vašar nekada je bio igranka na kojoj su mladi igrali, a stariji, uglavnom mame koje su dovele svoje cure, sjedile bi sa strane, *divanile* i potajno birale buduće zetove. Ove godine slika na *Divojačkom vašaru* posve je drugačija – najbrojniji i najveseliji bili su oni stariji koji su se rado prisjetili svoje mladosti i svojih igranki.

Divojački vašar održavao se nekada oko svetog Franje (4. listopada). U Hrvatskom domu u Somboru običaj održavanja *Divojačkog vašara* obnovljen je krajem 80-ih godina prošlog stoljeća. Već godinama unazad održava se svake godine i postao je jedna od redovitih manifestacija hrvatske udruge u Somboru.

Z. V.

Zavitni dan u Monoštoru

Jesen 1944. godine. Završnica rata u kojoj stradaju i oni koji se stjecajem nesretnih okolnosti nađu na putu vojsci. Tu sudbinu izbjegli su Monoštorci, a milost Božiju izmolili pod svjetlom svijeća u crkvi svetog Petra i Pavla. I čudo se dogodilo. Vojska je zaobišla Monoštor i selo je ostalo pošteđeno bilo kakvih nedaća. Nisu tu Božiju milost zaboravili pobožni mještani Monoštora i održali su svoj zavjet i svakog 13. listopada na misi obilježavaju Zavitni dan. Nisu taj dan zaboravili ni u KUD-u Hrvata *Bodrog* i od osnutka udruge 2001. godine manifestacija *U susret Za-*

vitnom danu dio je redovitih aktivnosti monoštorske hrvatske udruge. U programu su sudjelovale sve skupine *Bodroga*, a glavni dio njihovog programa bila je igranka koja se nekada izvodila skoro na svim čoškovima.

»Za ovu godinu pripremili smo onu istu igranku koju je naša teta **Katica Pašić** pripremila zajedno s nama. Igranka je jedan od najizvođenijih i najdražih običaja u obitelji *Bodroga*«, kaže dopredsjednica KUD-a Hrvata *Bodrog* **Anita Đipanov-Marijanović**.

Gosti manifestacije *U susret Zavitnom danu* došli su iz Slavonije iz mjesta Siče. Prvi puta među vojvođanske Hrvate.

»Mi smo kulturno-umjetničko društvo koje neguje izvorni folklor, znači nemamo koreografije, već samo običaje iz našeg kraja. Nije teško raditi i čuvati te običaje, jer smo sve to dobili u naslijeđe. Osnovani smo 1988. godine i generacijama prenosimo te običaje. Ostala nam je u naslijeđu i nošnja, a govor, pjesme i kola«, kaže predsjednik KUD-a *Radinje* iz Siča **Ivica Šebelić**.

»S udrugama iz Slavonije povezuje nas **Franjo Matasović**, nekadašnji ravnatelj osnovne škole u Gundicima, a sada umirovljenik. On nas povezuje s udrugama koje dišu isto kao i mi, koje su šokačkog mentaliteta i koje su voljne s nama biti dio sjajnog programa i druženja«, kaže predsjednik KUD-a Hrvata *Bodrog* **Željko Šeremešić**.

U programu je sudjelovala i Kulturno-prosvjetna zajednica Hrvata Šokadija iz Sonte i gajdašica **Kristina Perić**, a kroz cijeli program čuli su se stihovi Željka Šeremešića.

Z. V.

Dar školi

Gašpar Matarić, sportaš i kapetan veslačke momčadi KUD-a *Vladimir Nazor Salašari somborski* uručio je djeci Škole za osnovno i srednje obrazovanje s domom *Vuk Karadžić* komplet za karaoke i prijenosno računalo. Novac je Matarić prikupio tijekom svoje humani-

tarne akcije *Kilometri za djecu*. On je na prodaju ponudio 550 kilometara, koliko je duga dionica od Sombora do Metkovića koju je prešao biciklom. Novu humanitarnu vožnju Matarić najavljuje za naredno ljeto i nada se da će mu se u ovoj humanoj misiji pridružiti i drugi.

Z. V.

Misa zahvalnica u Vajskoj i Bođanima

Hrvatska kulturna udruga *Antun Sorgg* iz Vajske održala je 6. listopada svoj prvi radni sastanak. Sastanak se odvijao u župnoj kući u nazočnosti većine članova, a ovaj put sastanku je prisustvovao i župnik velečasni **Vinko Cvijin**. Razlog sastanka je dogovor oko mise zahvalnice koja će u župnoj crkvi sv. Jurja u Vajskoj i župnoj crkvi sv. Ilije u Bođanima ove godine biti 5. studenog. Ove godine misa zahvalnica bit će u malo proširenom izdanju. Kada je vlč. Cvijin predsjedniku udruge rekao da će ove godine svečano slaviti za misu zahvalnicu imati jedan od bivših župnika, točnije vlč. **Andrija Đaković**, rodila se ideja da u subotu navečer, uoči mise zahvalnice bude svečana akademija u čast svih župnika od osnutka ove župe, od 1788. Na akademiju će biti pozvani i predstavnici okolnih udruga, kao i dva bivša župnika vlč. Andrija Đaković i vlč. **Josip Kujundžić**, kao i svećenici iz Bačkog dekanata, ali i zaređeni svećenici iz obje župe. Akademija će biti održana u samoj crkvi.

A. Š.

Tjedan u Somboru

Ringišpil

Državne čizme nisu obuća, već oružje. Te čizme gaze i kada se u njih jednom uđe nerado se iz njih izlazi... Patriote su nas i udesile, više se čuvaj patriota nego li špijuna... Nitko čovjeka tako ne laže kao što on laže samoga sebe... Ušutio sam kada sam vidio tko je sve progovorio... U zatvor među prave ljude... Znaš li ti koga ja poznajem?... Kako je to kad se ne možeš od sebe sakriti?... Ovo su rečenice iz predstave *Čudo u Šarganu* **Ljubomira Simovića**. Upravo taj komad za početak ovogodišnje kazališne sezone na scenu je postavio somborski teatar. Upravnik **Mihajlo Nestorović** je hrabro (želeći vidjeti kako Simović danas iščitava mlađa generacija redatelja) režiju ove predstave povjerio mladom redatelju **Marku Torlakoviću**. A ovaj se opet hrabro prihvatio te zadaće. Kažem hrabro jer je Simovićeva *Čudo u Šarganu* predstava koja se, nije pretjerano reći, svake druge kazališne sezone nađe na repertoaru nekog od domaćih kazališta. Neki su, kao *Egon Savin*, kavanu *Šargan* i galeriju likova koja se skuplja u toj kavani i oko nje smjestili u 90-e. S razlogom (jer na našu nesreću) to vrijeme bilo je prava paradigma onoga što je Simović htio reći i pokazati svojim *Čudom u Šarganu*. Marku Torlakoviću se pak činilo da je naš sadašnji trenutak baš idealan za jedan *Šargan*. Svjesno ili nesvjesno išao je na sigurno, jer su za *Čudo u Šarganu* kao poručeni fantomi iz Savamale, nesretni radnici Goše negdje između života i smrti, političari koji sa scene silaze tek kada ih, doslovno, s nje netko skine, preletači koji (kako kaže jedna rečenica u predstavi) šire repić na svakom vjetru, nesretnici koji ne biraju sredstva i način da se izvuku s dna na koje su gurnuti, ne svojom voljom... I s te strane redateljski izbor je dobar. Ali, s druge strane, tanka je linija i malo treba da se napravi korak između tog umjetničkog (redateljskog) doživljaja sadašnjeg trenutka i toga da se u prikazu tog sadašnjeg trenutka gledatelj ne upita – što je tu novo, a da mi o tome već nismo čuli i vidjeli? Jer, aluzije su očigledne. Od fantoma, radnika s pelenama, obješenih obespravljenih trudbenika... Je li pređena ta tanka linija, svaki gledatelj prosudit će sam, prema svom osobnom doživljaju ovog somborskog *Čuda u Šarganu*. Porazno je što je kavana *Šargan* mogla biti smještena i u bilo koje druge naše godine, jer (očito) protok vremena ovdje ništa ne mijenja. Državne čizme uvijek gaze i uvijek su najglasniji oni koji nemaju što reći.

Z. V.

**U susret proslavi obljetnice
500 godina od reformacije**

»Drago nam je što je u posljednjih nekoliko desetaka godina veoma intenzivan dijalog između katolika i evangelika na najvišim razinama crkve. Posebno je zanimljivo što su potpisani konkretni dogovori i sporazumi«, kaže svećenik evangeličke crkve u Staroj Pazovi Igor Feldi

Od sukoba do zajedništva

Proteklo je 500 godina od kada je **Martin Luter** objavio svojih 95 teza na vratima dvorske crkve u Wittenbergu u Njemačkoj. Širom svijeta se 2017. godina obilježava kao jubilej, 500 godina od reformacije. Ovaj jubilej poseban je za sve protestantske vjernike, ali i za sve ostale koji su zainteresirani za povijest i kulturu. Papa **Franjo** će 31. listopada pohoditi Švedsku gdje će u Lundu sudjelovati u zajedničkom programu Katoličke Crkve i Svjetskoga luteranskog saveza za obilježavanje 500 godina Reforme. Odluku pape Franje da sudjeluje na zajedničkoj svečanosti s protestantima nazivaju epohalnom. Istaknuti ekumenske napretke između katolika i luterana, kao i darove koji proizlaze iz dijaloga, smisao je ekumenskog zajedničkog obilježavanja obljetnice koju će u Lundu predvoditi papa Franjo, biskup **Munib A. Younan**, predsjednik Svjetskoga luteranskoga saveza, te pastor **Martin Junge**, glavni tajnik Luteranskog saveza. Ekumenska svečanost uklapa se u proces prihvaćanja dokumenta iz 2013. godine *From Conflict to Communion (Od sukoba do zajedništva)*, prvoga pokušaja luteranske i katoličke zajednice da na međunarodnoj razini zajedno napišu povijest Reforme i njezine nakane.

Intenzivan dijalog

Slovačka evangelička crkva u Srbiji je protestantska crkva koja ima oko 50.000 vjernika. Stara Pazova je jedna od najvećih i najstarijih crkvenih općina i ima oko 6.000 vjernika. I u njoj će biti obilježena obljetnica reformacije:

Tjedan u Srijemu

Nove investicije

Glavne vijesti u medijima u Srijemu prošloga tjedna odnosile su se na svečano otvaranje proizvodnog pogona hrane u Rumi, kao prve investicije nepalske kompanije **CG Foods Europe**, koja posluje u okviru **Chaudhary Groupa**. U tvornicu je ukupno uloženo 9 milijuna eura. Proizvodit će se četiri vrste nudli i to je peta tvornica koja je otvorena u protekle tri godine u Rumi, čime su stvoreni uvjeti da se zaposli preko 3.000 ljudi. Na svečanom otvorenju prisustvovali su predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** i pokrajinski premijer **Igor Mirović**, koji je tom prilikom prezentirao najnovije podatke kada je riječ o razvoju Vojvodine i otvaranju novih radnih mjesta. Kako je tom prilikom rekao, 170 ljudi, koliko će biti zaposleno do kraja godine u novootvorenoj tvornici, dio je velikog trenda smanjivanja broja nezaposlenih u Vojvodini. Iznio je podatak da je u srpnju ove, u odnosu na isti mjesec prošle godine broj nezaposlenih smanjen za 22.140 osoba. Drugi važan podatak koji je iznio jeste da je izvoz vojvođanskog gospodarstva za sedam mjeseci vrijedio gotovo 2,5 milijarde eura, što je prema njegovim riječima, 20,7 posto više nego što je prošle godine u istom razdoblju. Također je istaknuto da se trenutno zajednički radi na izgradnji u 11 industrijskih zona u Vojvodini, gdje će se stvoriti uvjeti za otvaranje novih kompanija. Nažalost, sličnu vijest ne mogu prenijeti iz šidske općine, jer je ona za sada jedina općina u Srijemu u kojoj još uvijek nije izgrađena industrijska zona. Ali prvi radovi na njenom infrastrukturnom opremanju su počeli. U K.O. Adaševci, pored auto ceste Beograd – Zagreb, u tijeku su radovi na izgradnji pristupne prometnice i uređenju kanalske mreže. Sredstva za njenu izgradnju i kompletno infrastrukturno opremanje osigurala je pokrajinska Vlada i Uprava za kapitalna ulaganja. Koliko je izvjesno da će građani šidske općine uskoro dobiti industrijsku zonu govori podatak da su prošloga tjedna predsjednik pokrajinske vlade Igor Mirović i direktor Uprave za kapitalna ulaganja AP Vojvodine **Nedeljko Kovačević**, osim ostalih gradova i općina, uručili i predsjedniku Općine Šid **Predragu Vukoviću** ugovor o dodjeli sredstava po javnom natječaju za sufinanciranje projekata u oblasti lokalnog i regionalnog ekonomskog razvoja. Općini Šid dodijeljeno je ukupno 13.504.872 dinara za realiziranje projekta izgradnje zidane trafo stanice u kompleksu radne zone u K.O. Adaševci. Nakon treće faze radova koja se planira na proljeće i Šid bi konačno trebao dobiti opremljenu industrijsku zonu, na zadovoljstvo mještana koji na nju čekaju godinama.

S. D.

»Od 1517. godine kada je Martin Luter objavio 95 teza na crkvu u Wittenbergu, računa se da je krenulo djelo reformacije za koje vjerujemo da je Božje. Također, dostignuće reformacije je to što je Luter počeo prevoditi Bibliju na narodni jezik kako bi dao narodu da čita Božju riječ. Ja bih rekao da je reformacija jako bitna, jer su narodni buditelji sačuvali slovački jezik u vrijeme kada je mađarizacija bila jaka, a slovački jezik tada nije bio dozvoljen ni u školama. U tom smislu su evangelički svećenici odigrali veliku ulogu. Na kraju su tri čovjeka kodificirali slovački jezik i izvojevali su da Slovaci budu narod. Stara Pazova baštini reformsku tradiciju, ali i tradiciju koja je spojena s održavanjem narodnog identiteta. U ovoj crkvi je rukopoložen naš prvi biskup i ovo je najstarija evangelička crkva na ovim prostorima«, kaže svećenik Slovačke evangeličke crkve u Staroj Pazovi **Igor Feldi**, dodajući da je jedna od dobrih stvari reformacije što se sačuvao nacionalni identitet s obzirom na to da je, među ostalim, poanta reformacije bila u tome da narod razumije to što se događa na službi Božjoj, jer se propovijeda na narodnom jeziku.

»Drago nam je što je u posljednjih nekoliko desetaka godina veoma intenzivan dijalog između katolika i evangelika na najvišim razinama crkve. Posebno je zanimljivo što su potpisani konkretni dogovori i sporazumi. Prošle godine, kada je papa posjetio Švedsku kao jednu od najvećih evangeličkih država gdje su i potpisani dokumenti, dogovoreno je da ćemo više gledati na ono što nas spaja od onog što nas razdvaja i da ćemo zajedno kao kršćani svjedočiti o istom Isusu Kristu, koga ljubimo i koji je naš zajednički spasitelj«, kaže svećenik Feldi, dodajući da Slovaci u Staroj Pazovi imaju dobre odnose s pripadnicima Srpske Pravoslavne i Rimokatoličke Crkve.

Luterova dekada

Svetlana Vojnić Feldi župnica je u evangeličkoj općini Soljani u Hrvatskoj i pomaže u bogoslužju u župi Ljuba u Srijemu. Prošloga tjedna proslavljena je obljetnica reformacije u obje ove župe uz prigodno bogoslužje i sadnju stabla reformacije:

»Unazad 10 godina taj termin zovemo Luterova dekada Evangeličke Crkve u Europi. U Soljanima u Hrvatskoj i uopće u evangeličkim crkvama odlučili su se za sadnju stabla jabuke, aludirajući da jabuka donosi plodove, želeći da crkva jednako tako donosi plodove. Na razini cijele Evangeličke Crkve u Hrvatskoj, skupa s drugim protestantskim crkvama, obljetnica reformacije bit će proslavljena po crkvenim općinama na više razina. U Hrvatskom narodnom kazalištu ćemo 31. listopada održati svečanu akademiju u povodu proslave 500. obljetnice reformacije, na koju bi trebao doći i državni vrh Hrvatske«, ističe župnica Svetlana, podsjećajući na značaj reformacije na prostorima bivše Jugoslavije:

»U Hrvatskoj se, naročito u Istri nakon 1517. godine, osjetio utjecaj reformacije. Poznati reformator se zvao **Matija Vlačić Ilirik**. On je bio iz Labina i bio je prvi reformator na našim prostorima. Pisao je knjige, publikacije, tiskao ih na jeziku koji se tada koristio i iste distribuirao. Također moramo spomenuti da su prostori Slavonije i Srijema bili vojna granica koja je u jednom trenutku bila opustošena. Habsburška monarhija odlučila je poslati tamo ljude iz Slovačke i Njemačke, koji su bili uglavnom evangeličke vjeroispovijesti, tako da možemo reći da su na ovim prostorima bili evangelici Slovaci, evangelici Nijemci i kasnije, nakon Drugog svjetskog rata, evangelici Hrvati, odnosno oni koji govore hrvatski i imaju svoje bogoslužje na hrvatskom jeziku«, kaže na kraju razgovora župnica.

S. Darabašić

Palička olimpijada i razvoj turizma na Paliću (od 1880. do 1914. godine) 2.

Prva Palička olimpijada

Zahvaljujući građanskoj klasi sport ulazi na velika vrata u svakodnevni život* Subotički plemić Lajos Vermes zapravo je bio preteča baruna Pierrea de Coubertina* Usprkos protivljenju nekih suosnivača, Vermes u svoje sportsko društvo počinje uključivati i obične građane što će se za samo nekoliko godina pokazati kao odlučujuće u omasovljenju i popularizaciji Paličke olimpijade

Iako je Palić prvo stekao banjsku reputaciju, i to zbog ljekovitih svojstava jezerske vode, malo je poznato da je krajem XIX. vijeka Palić, osim banjskog, imao itekako razvijen sportski život koji je pridonio kako razvoju opće fizičke kulture i sporta, tako i razvoju turizma.

Izgradnjom željezničke pruge Subotica – Segedin 1869. godine (dio magistrale Segedin – Rijeka) Palić dobija suvremenu i efikasnu prometnu povezanost sa svim značajnijim gradovima Panonske nizine u kojima se već vidi značajan razvoj i napredak industrije, trgovine, bankarstva i poduzetništva u uslužnim djelatnostima, što uvjetuje nagli porast građanske klase kao glavnog konzumenta upražnjavanja slobodnog vremena putovanjima i odmorom izvan svog domicila. Sve se više propagira zdrav način života koji se ogleda ne samo u svojevrsnom »povratku prirodi« već i u počecima aktivnog bavljenja sportom i to po starogrčkim uzorima kao osnovom za dobro zdravlje i psihofizičku kondiciju. Nastaju prva sportska društva i klubovi, a također pojavljuju se i novi sportovi za koje se grade namjenski tereni. Dotadašnje discipline koje su bile samo zabava za aristokraciju dobijaju svoja striktna pravila pri njihovom upražnjavanju. Zahvaljujući građanskoj klasi sport ulazi na velika vrata u svakodnevni život.

Uvođenje tjelovježbe u škole

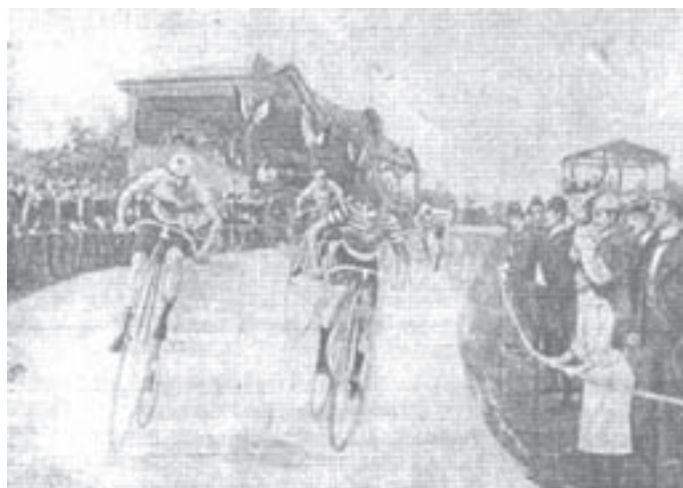
Značajan moment je i uvođenje tjelovježbe kao obavezan predmet u subotičkoj gimnaziji školske 1867./68. godine. Dr. sc. **Dragutin Rajić** ističe da sredinom XIX. vijeka bavljenje sportom nije imalo svoj organizirani oblik i isključivo je bio privilegij bogatog sloja ljudi. Istina, neki istraživači govore o fizičkoj aktivnosti mladih, međutim sve se svodilo na igru i zabavu u slobod-

nom vremenu. Tek uvođenjem nastave tjelovježbe u redovan plan i program školstva počinje ozbiljnije bavljenje mladih sportom. Izvannastavne aktivnosti u školama u pogledu tjelovježbe nisu zadovoljavale njihove potrebe, pa se počelo razmišljati o osnivanju sportskih društava.

Ovaj trend nije zaobišao ni Suboticu i Palić. Prvo je u gradu osnovano *Umjetničko klizačko društvo* 1876. godine, a 1878. *Lawn Tennis club Palić* (danas *TK Palić 1878*), jedan od najstarijih aktivnih klubova u Europi. Braća **Nándor** i **Lajos Vermes** 1878. osnivaju *Subotičko gimnastičko društvo* (Szabadkai torna egylet), a u organizaciji ovog društva 26. kolovoza 1880. godine održano je prvo službeno natjecanje, realizirano u skromne tri discipline iz dvije sportske grane – bacanju kugle, skoku u dalj i hrvanju – prva Palička olimpijada!

Kako je sve počelo?

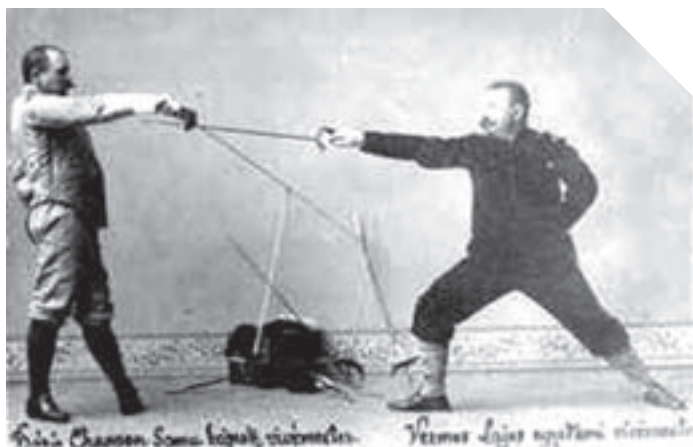
A kako je sve počelo? Barun Lajos Vermes (Nagybudafalvi Vermes Lajos) iz ugledne bogate aristokratske obitelji, renesansnog pogleda na svijet, svestrani sportaš, shvativši da stiže jedno

novo doba, 1876. odlazi u Napulj da s Mironovog *Diskobolosa* – bacača diska uzme »mjeru« i napravi u subotičkoj gvoždari isti takav sportski rekvizit. Vodila ga je ideja o osnivanju sportskih igara i namjera da se nastavi tradicija drevnih olimpijskih igara. Subotički plemić zapravo je bio preteča baruna **Pierrea de Coubertina** i sasvim je moguće da je Coubertin samo iskoristio Vermesovu inicijativu tim prije što su se prve paličke igre održale 16 godina prije prvih modernih igara 1896. Coubertin svoje sportsko društvo osniva tek pet godina poslije Vermesovog, 1883. godine, kada su paličke igre već postojale.

Drugo natjecanje održano je 17. srpnja 1881. godine sa znatno obogaćenim programom, u sedam disciplina (hodanje na 7 km, boks, mačevanje, trčanje na kratke staze, bacanje kugle, gimnastika i plivanje). Mačevanje kao natjecateljsku disciplinu Vermes uvodi iz praktičnih razloga – osamdesetih godina XIX. vijeka sport je bio izrazit privilegij uskog kruga imućnih i aristokracije. Time je osigurao da igre budu privlačne i za višu klasu, a Palić je zahvaljujući igrama postao atraktivniji jer više nije bio samo banja i lječilište već i poznati sportski centar. Usprkos protivljenju nekih suosnivača, Vermes u svoje sportsko društvo počinje učlanjivati i obične građane što će se za samo nekoliko godina pokazati kao odlučujuće u omasovljenju i popularizaciji *Paličke olimpijade*.

Šampionska disciplina

Povećanjem broja disciplina uvodi se i »šampionska disciplina« za koju se uvodi posebno pravilo. Konačno osvajanje titule u disciplini označenoj kao šampionskoj bilo je vezano za tri uzastopne pobjede iz iste discipline ali na tri uzastopna natjecanja, pri čemu norme nisu bile propisane, ali je postojao uvjet da je postignuti pobjednički rezultat uvijek morao biti bolji od prethodnog pobjedničkog rezultata istog natjecatelja s prošlog natjecanja u istoj disciplini. Drugim riječima, samo pobjeda na tri uzastopna natjecanja u istoj disciplini nije bila dovoljna za konačno osvajanje »šampionske titule«. Ukoliko je, na primjer, treći pobjednički rezultat istog natjecatelja u istoj disciplini bio lošiji od njegovih pobjedničkih rezultata u istoj disciplini s prethodnih natjecanja, natjecatelj bi na sljedećem natjecanju počinjao sve ispočetka.

Godine 1884. uvode se discipline u veslanju i, ono što će biti od velikog značaja za dalji razvoj sportske infrastrukture na Paliću, biciklizam, odnosno vožnja velosipeda. Izgrađuje se i trkališna staza elipsastog oblika dužine 225 metara, okružena tribinama, takozvana zatvorena arena, prvi objekt te vrste u Mađarskoj. Ove godine održana su i prva zimska natjecanja: utrka jedrilica na ledu i bicikala s jedrima na ledu (sic!).

Palić je za Subotičane neiscrpna tema. Često se s nostalgijom ističe njegova slavna turistička prošlost uz neizbježno pitanje: kako su to uspjeli naši preci u vrijeme kada je turizam u svijetu bio tek u začetku, a na ovim prostorima skoro nepoznat? Odgovor na ovo pitanje krije se u dugoročnom planiranju, viziji i dosljednosti u razvoju. Znali su što hoće i što se može stvoriti od Palića. Danas, na žalost, usprkos postojećim brojnim kratkoročnim, srednjoročnim i dugoročnim planovima i vizijama, nije definitivno odlučeno želimo li da Palić bude atraktivna turistička destinacija ili samo lokalno izletišta. Iz prošlosti Palića može se mnogo toga naučiti i presjeći ova dilema.

Subotička Danica digitalizirana u cjelini

SUBOTICA – »Novi tečaj« *Subotičke Danice* digitaliziran je i objavljen na portalu ZKVH-a (www.zkvh.org.rs), te je tako ovaj kalendar u cjelini dostupan svima zainteresiranim.

Ovime je zaokružen posao digitalizacije najstarijeg crkveno-narodnog kalendara Hrvata u Bačkoj. Kalendar se sada može čitati preko računala, ali i tableta, mobitela i sličnih suvremenih medija.

Subotička Danica je u svojoj dugoj povijesti imala neprocjenjivu ulogu u prosvjeti i očuvanju vjerskog i nacionalnog identiteta.

Nazorovci u Lici

GOSPIĆ – Na manifestaciji *Jesen u Lici*, koja je 19. puta održana u Gospiću, među izlagačima iz inozemstva predstavili su se i Somborci. Poduzetnica **Ana Ilić Panjković**, vlasnica Obrtničke radionice *Rustikana* sudjelovala je peti put na ovoj manifestaciji, koja se s preko trista izlagača smatra jednom od najvećih ovog karaktera u Hrvatskoj. Ilić Panjković, koja je i pročelnica Sekcije za rukotvorine HKUD-a **Vladimir Nazor** na ovogodišnjoj manifestaciji predstavila je i rad te sekcije. *Nazorovu* grnčarsku sekciju predstavili su njeni voditelji **Adrijana Mračina** i **Borko Markovinović**. Štand je privukao pažnju kiparskim radovima koji su nastali na radionicama s djecom. Osim somborskog HKUD-a, u Gospiću se predstavila i Udruga obrtnika iz Sombora. Gosti iz Sombora nagrađeni su drugom nagradom za najbolji nastup gostujućeg izlagača iz inozemstva, za promociju paketa protokolarnih poklona Udruge poduzetnika Sombor.

Z. V.

Slikari Croarta u Žedniku

SUBOTICA – U okviru realizacije redovitih godišnjih planskih aktivnosti, slikari HLU *Croart* boravili su u subotu 7. listopada u Žedniku, gdje im je domaćin bio župnik župe svetoga Marka evanđelista vlč. **Željko Šipek**. Slikari su stvarali u ambijentu župnog doma. Bio je to drugi susret slikara *Croarta* s vjernicima te župe. Dio nastalih radova darovan je župnoj zajednici u znak sjećanja na ovaj likovni događaj, a dogovoren je i nastavak suradnje.

Predstavljanje romana Horvacki Bačka 1901. – 1939. u Zagrebu

ZAGREB – Predstavljanje povijesnog romana *Horvacki Bačka 1901. – 1939.* **Dražena Prčića** (*Minerva*, Subotica, 2015.) bit će održano u Zagrebu, u srijedu 18. listopada, u Matici hrvatskoj s

početkom u 18 sati. Osim autora, o knjizi će govoriti publicist i kulturni djelatnik **Naco Zelić**.

Prepekova jesen 2017. u Novom Sadu

NOVI SAD – Manifestacija *Prepekova jesen 2017.* koju organizira HKUPD *Stanislav Prepek* iz Novog Sada bit će održana u iduću subotu, 21. listopada, u Kulturnom centru Novog Sada (Katolička porta 5), s početkom u 18 sati. Ovom manifestacijom udruga obilježava svoju obljetnicu osnutka, ove godine dvanaestu. Na manifestaciji će biti predstavljena zbirka kratkih priča *Prepekova jesen 2017.* u koju su uvrštene 22 priče pristigle na istoimeni literarni natječaj

udruge. O knjizi *Prepekova jesen 2017.* govorit će nositeljica projekta dr. **Dragana V. Todoskov** i recenzent **Pavel Domonji**. Troje prvoplasiranih bit će nagrađeni plaketama, a pobjedniku natječaja **Vlahi Ercegoviću** bit će uručena i nagrada. Autori prvoplasiranih priča će svoje radove ovom prigodom i pročitati.

Na manifestaciji će nastupiti i ženska pjevačka skupina HKUPD-a *Stanislav Prepek* te hrvatska operna diva **Antonija Mirat**, koja nastupa na najeminentnijim pozornicama svijeta. Ulaz je besplatan.

Predstavljanje knjige Surčin kroz povijest

SURČIN – Hrvatska čitaonica *Fischer Surčin* organizira promociju knjige *Surčin kroz povijest* **Marka Kljajića** koja će biti održana u subotu, 28. listopada, u dvorani Čitaonice (Vojvođanska 283) u Surčinu, s početkom u 18 sati. Uz autora, o knjizi će govoriti i književnik, publicist i ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov**, kulturna djelatnica, bibliografkinja i publicistica **Katarina Čeliković** te recenzenti knjige **Ivana Andrić Penava** i **Nebojša Đokić**. Knjiga *Surčin kroz povijest* dobila je nagradu *Tomo Vereš* za najbolju knjigu u području znanosti i publicistike za razdoblje 2010. – 2013. godine.

Peti Hollywin u Subotici

SUBOTICA – Večer uoči obilježavanja blagdana Svih svetih bit će održan peti *Hollywin* u Subotici u organizaciji župe Marija Majka Crkve. U Velikoj dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u utorak, 31. listopada, s početkom u 20 sati započet će program posvećen promišljanju o pobjedi svetosti na kojem će govoriti vlč. **Dragan Muharem** i biti prikazana predstava o životu svetog Filipa Nerija. Program je primjeren svim uzrastima i ulaz je besplatan.

Nova knjiga: *Pjesme koje treba spaliti* Branimira Miroslava Tomlekina

Traganje za uporišnim točkama

Kao treća u ediciji *Preprekovi pjesnici*, pokrenutoj ove godine u okviru Književnog kluba HKUPD-a Stanislav Preprek iz Novog Sada, iz tiska je nedavno izašla zbirka pjesama **Branimira Miroslava Tomlekina** *Pjesme koje treba spaliti*. U pitanju je izbor iz poezije što ju Tomlekin objavljuje nekoliko godina unatrag, prije svega iz prethodne zbirke pjesama *Salauka*, tiskane 2013. godine, ali i novih pjesama objavljivanih u zbornicima *Preprekovo proljeće*.

Kronološka nit

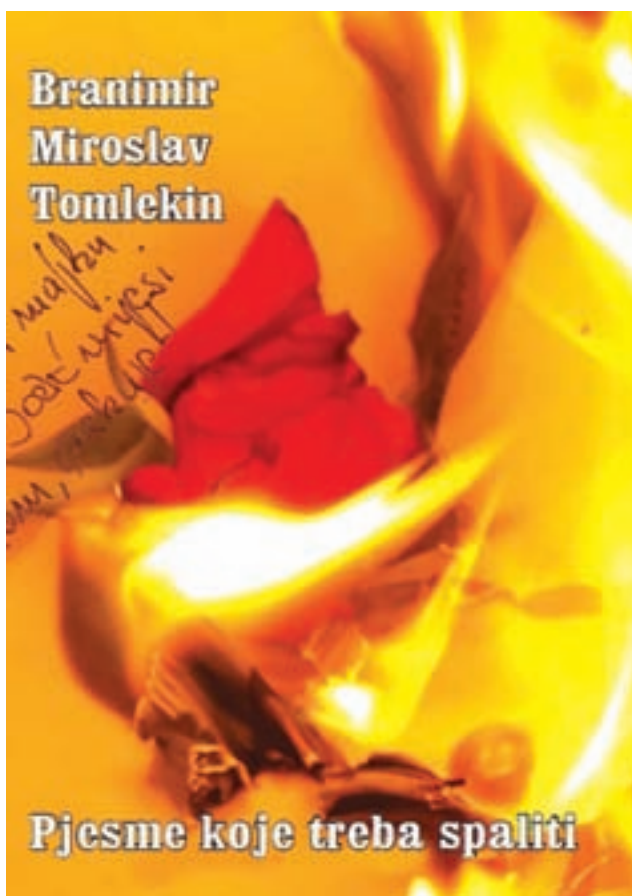
Povjesničarka književnosti i književna kritičarka dr. **Dragana V. Todoroskov**, koja je urednica knjige i spomenute edicije, piše: »Knjiga koja je pred čitateljima pored uvodne pjesme, *Nemiri*, i posljednje, *Izravno putujem na nebo*, sadrži pet ciklusa. Pjesme nisu svrstavane prema vremenu nastanka, nego prema motivskoj srodnosti. Ipak, sam je autor u *Salauci* uspostavio, baš kao i u zbirkama pripovijedaka *Za sve je kriv moj deda*, *Slatko kod Dunje*, *Gaudeamus idi u tur* i *Nasukana mornarica*, jednu kronološku nit, što znači da su u prva dva ciklusa (*Put do kuće*, *Boje ravnice moje*) svrstane pjesme koje govore o djetinjstvu i životu na selu, potom dolaze pjesme mladićkih dana, a nakon toga ljubav i muško-ženski odnosi uopće postaju glavnom okupacijom i središnjim motivom (u ciklusima *Misao na te* i *Pijane noći*). Njih smjenjuju socijalne pjesme, a potom na red dolaze teme starenja, bolesti i smrti (peti ciklus, *Ranjen sam*). Tako se poezija Branimira Miroslava Tomlekina, uvjetno gledano, može čitati i kao stihovani roman s određenom radnjom i lirskim subjektom kao junakom i pripovjedačem.«

Todoroskov nadalje ističe kako ovaj izbor Tomlekinovih pjesama nastoji pokazati ono što je autentično, u isti mah i tipično za vojvođansko podneblje, ali i za hrvatsku nacionalnu zajednicu nastanjenu u Srijemu, konkretno, u Hrtkovcima. »Niz je pjesama, motiva, leksičkih rješenja, u kojima će se prepoznati duh vojvođanske ravnice, ali i osebujni kulturni i običajni identitet Hrvata u Srijemu. Pjesme prva dva ciklusa, stoga, posjeduju i dokumentarnu vrijednost, prije svega u etnološkom i leksičkom pogledu. One

su, poput Tomlekinove proze, u isti mah kronika života u Hrtkovcima počev od pedesetih godina prošloga stoljeća pa sve do novijih dana, ljupka, rječita i duhovita svjedodžba jednoga minulog života. Doslijedan u vezanom stihu i rimi, narativnog izraza, s radnjom unutar pjesme, bogatog motivskog spektra, Tomlekin umije pronaći put do čitatelja.«

Hrtkovci kao inspiracija

Preč. **Marko Kljajić** kao recezent ove knjige, među ostalim, piše: »Nakon Hrtkovčana, braće **Mađer, Slavka i Miroslava**, pojavak trećeg Hrtkovčanina kao pjesnika, zasigurno je osvježenje na književno-kulturnoj pozornici Srijema, a Tomlekin je svoj talent izbrusio u vatrenim životnim okršajima, prihvaćajući smjelo izazove vremena.«

Mr. **Pavel Domonji**, također recenzent ove zbirke pjesama, među ostalim, piše: »Zavičaj i duh vremena, minulog, ali i sadašnjeg, oživljen i predstavljen u Tomlekinovim pjesmama, ne ostavlja nas ravnodušnim, već nas pokreće na razmišljanje i promišljanje u Tomlekinovom traganju za uporišnim točkama na kojima počiva ovaj svijet, koje je raznoliko u svojoj složenosti, prikazao ironično i sarkastično, idilično i nostalgično. No, Tomlekinov lirizam, često izmiješan romantičnim, realističnim i melanholičnim osjećanjem života, kao skepsom ispunjenom životnim kredom, ima ipak jednu najveću uporišnu točku, a to su Hrtkovci, njegova Itaka, njegova zavičajna domaja. Hrtkovci tako postaju novi mitos u hrvatskoj poeziji i literaturi i to je ono što izdvaja Tomlekina iz sivila suvremene poezije. Oni su Tomlekinov stvarni i poetski identitet, izvoriste smisla, životne egzistencije i esencije, njegov pjesnički sfairos i njegova inspiracija. Ove pjesme treba čitati i iščitavati, a ne spaliti.«

Predstavljanje ove knjige, kao i drugih izdanja HKUPD-a Stanislav Preprek bit će na 62. Međunarodnom sajmu knjiga u Beogradu od 22. do 29. listopada na štandu Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine.

A. M. K. / D. B. P.

Umjetničke grupe u postmoderni

Svijet shvaćen kao tržište

Umjetničke grupe se stvaraju i dalje, ali bez odgovarajuće teorijske osnove, bez pažnje umjetničkog sistema i bez integriranja novuma u svoj rad ostaju slabo vidljive * Činjenica je da izostaje okupljanje oko određene umjetničke ideje, oko podrške nekoj ideologiji, kao kod avangardnih pokreta na početku 20. stoljeća ili jednostavno odluka da se stvara u zajedničkoj međuzavisnosti poetika i umjetničkog vokabulara, kaže Nela Tonković

Brojne su umjetničke grupe u povijesti likovnog stvaralaštva. Neke su ostavile duboki trag na razvoj i formiranje i drugih umjetničkih grupa, a stvorile su i svoj umjetnički put, stil i poetiku što u povijesti likovnih umjetnosti traje kroz vrijeme sve do danas. Poznate su nam brojne značajne umjetničke grupe, spomenut ću sada impresioniste, koji su osnovali *Udruženje nepoznatih umjetnika, slikara, skulptora, grafičara i drugih*, zbog promoviranja umjetničkog pravca koji je nastao kao reakcija na realizam. Impresionizam je pravac koji se pojavio sedamdesetih godina 19. stoljeća, dok je nešto kasnije, početkom 20. stoljeća, umjetnička grupa *Plavi jahač* okupljala istomišljenike ekspresionističkog pokreta, isto kao i grupa *Most*.

U ovdašnjem podneblju je također bilo mnogo značajnih umjetničkih grupa. Primjerice, umjetnička grupa *Oblik* bila je jedna od najznačajnijih udruženja umjetnika u Jugoslaviji između dva svjetska rata. Osnovana je 1926. godine u Beogradu. Zagovarala je modernizam u tadašnjoj umjetnosti i okupila je brojne stvaraoce u raznim oblastima od slikarstva i skulptorstva do arhitekture. Spominjanjem samo nekih od imena osnivača i članova grupe, sve postaje jasno: **Branko Popović, Petar Dobrović, Jovan Bijelić, Sava Šumanović, Marino Tartaglia, Toma Rosandić, Milan Konjović, Marko Čelebonović...**

Značajan trag je ostavila i *Zadarska grupa*, čiji su članovi bili suprotstavljeni spram estetike socijalističkog realizma. *Zadarska grupa* je nastala kada je nekoliko studenata slikarstva s beogradske Akademije za likovne umjetnosti tijekom pet mjeseci, 1947. godine, boravila u tom gradu, gdje su otputovali bez dozvole školskih vlasti. U toj grupi su među ostalima bili **Mića Popović, Petar Omčikus, Milorad Bata Mihailović, Vera Božićković...** Njihovo druženje se nastavilo izvan Akademije na čuvenoj adresi Simina 9a, gdje je među ostalima stanovao i **Borislav Mihajlović Mihiz**, a Mića Popović je izbačen iz Akademije.

Nekada i sada

Slikari se i danas okupljaju u našem podneblju u umjetničke grupe, ali su nekada te grupe imale svoje teoretičare, programe, manifeste... **Leonid Šejka** je bio jedan od osnivača *Mediale* i glavni

Nela Tonković

teoretičar, napisao je i *Traktat o slikarstvu*. Pisanje programa slikarskih grupa ne događa se u postmodernoj epohi. Zbog čega je to tako? U razgovoru s ravnateljicom Suvremene galerije Subotica, povjesničarkom umjetnosti **Nelom Tonković** interesiralo me koji je značaj aktualnih okupljanja umjetnika u razne grupe i koje su razlike između tih okupljanja u prošlosti i sadašnjosti?

»Da, umjetničke grupe danas zaista postoje i bez onog ranije toliko neophodnog teorijsko-kritičarskog aparata koji ih je pratio do osamdesetih godina prošlog stoljeća. Čini mi se da ta razlika govori o prirodi okupljanja umjetnika danas, bar na našim prostorima: kao da i umjetnici suvremeni svijet shvaćaju sve više kao tržište, pa je njihovo organiziranje uglavnom cehovsko i oslanja se na snagu grupe koja je, ukoliko se dobro pozicionira, dovoljno jaka da ponudi rad svojih članova umjetničkom tržištu, ali ipak ne i sistemu umjetnosti u cjelini, jer svaki njegov segment ima svoje principe koji grupisanje uvažavaju na idejnoj ravni. Ali činjenica je da izostaje okupljanje oko određene umjetničke ideje, oko podrške nekoj ideologiji, kao kod avangardnih pokreta na početku 20. stoljeća ili jednostavno odluka da se stvara u zajedničkoj međuzavisnosti poetika i umjetničkog vokabulara«, kaže Nela Tonković.

Istaknuti umjetničke grupe u ex-Yugoslaviji, zašto da ne i ovom prilikom?

»Svakako bih počela od jedne od najznačajnijih centralnoeuropskih neoavangardnih umjetničkih grupa, grupe *Bosch+Bosch*, ne samo zato što je bila subotička, već zaista zbog dalekosežnosti njenog utjecaja i zbog dojma da je tada, krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih, i izvan već poznatih umjetničkih centara jedna ovakva grupa mogla djelovati i povezivati se sa sličnim kolektivima. Srodne su im bile slovenska grupa *OHO* i novosadska grupa *KOD*, na primjer. Također, valjalo bi se podsjetiti grupe zagrebačkih arhitekata i slikara, *EXAT 51*, kao jedne od prvih koje su se u jugoslavenskom prostoru nakon Drugog svjetskog rata aktiv-

no borile za apstraktnu umjetnost i povezivanje različitih disciplina likovnih umjetnosti. Njihovi stavovi, toliko različiti od vladajuće umjetničke paradigme – socijalističkog realizma, u to vrijeme bili su zbilja progresivni i emancipatorski za umjetnost.«

U razgovoru s Nelom Tonković pitao sam je i zbog čega danas nisu moguće, tj. ne postoje, neoavangardne umjetničke grupe, kao što je bila, primjerice, zagrebačka umjetnička grupa *Gorgona*, ključna pojava ondašnje umjetničke prakse?

»To pitanje je malo kompleksnije, jer zadire u suštinsku razliku između *nekada* i *sada*. Nekada je *Gorgona*, kao grupa umjetnika i teoretičara, bila dovoljno otvorena da veze među svojim članovima traži i nalazi samo u nekoj vrsti duhovnog prepoznavanja, bez izričite namjere da utječe na njihove pojedinačne likovne izraze. Sada bismo takvu zajednicu smatrali suviše eluzivnom, čak i u vremenu našeg »fluidnog života«, kako to naziva sociolog **Zigmunt Bauman**. Nekada su neoavangarde, kao već spomenuta grupa *EXAT 51*, bile istinska reakcija na socijalnu realnost danog vremena – upravo to ih, među ostalim, kvalificira kao neoavangarde. Danas tu vrstu osjetljivosti prepoznajemo u pojedinačnim opusima. Ipak, mogli bismo ustvrditi kako je vrijeme individualizma i globalizacije pridonijelo slabljenju snage umjetničkih grupa upravo stvaranjem internacionalnih umjetničkih mega-zvijezda, čiji utjecaj odjekuje čak i u manjim kulturama i koje postavljaju neku vrstu poželjnog modela etabliranja umjetnika u društvu. Grupe se stvaraju i dalje, ali bez odgovarajuće teorijske osnove, bez pažnje umjetničkog sistema i bez integriranja *novuma* u svoj rad ostaju slabo vidljive.«

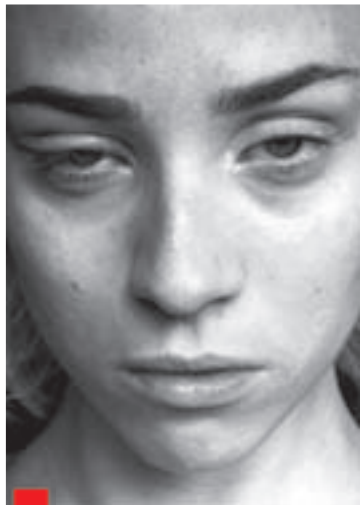
Interesirao me i odgovor na pitanje – gleda li *Suvremena galerija Subotica* otvorenim očima svijet umjetnosti?

»*Suvremena galerija Subotica*, nekadašnji *Likovni susret*, imala je dobru priliku da pokaže razumijevanje i podršku za rad grupa početkom sedamdesetih godina, kada je u istom gradu djelovala grupa *Bosch+Bosch*. Tu priliku je propustila, baveći se prikazivanjem klasičnih umjetničkih medija i izraza i ne shvaćajući koliko je važno to što se događa u istom gradu. To je veoma vidljivo i čitljivo kroz sadržaj umjetničkih zbirki naše *Galerije*. Danas bismo voljeli osjetiti istu snagu ideje, povezivanja i pokretanja tokova umjetnosti naprijed, pa zato otvorenim očima gledamo svijet umjetnosti u nadi da ćemo detektirati ovakve pomake i da ćemo umjetnicima ponuditi pomoć, a publici nova saznanja«, kaže Nela Tonković.

Put do tržišta?

Nedavno su u subotičkoj Galeriji Otvorenog sveučilišta izlagali članovi organizacije umjetnika iz Srbije OSA (Organization of Serbia Artists). Osnivač ove umjetničke grupe je Subotičanin **David Lulić**, student Fakulteta primijenjenih umjetnosti u Beogradu.

»Organizacija OSA je osnovana u lipnju 2017. godine, ali službeni početak rada je počeo otvaranjem prve izložbe koncernom u Subotici. Ideja o osnivanju ove organizacije se javila dok

Danica Popović, autoportret

Rad Lulića

sam boravio u Londonu, gdje sam istraživao rad suvremenih svjetskih umjetnika. Shvatio sam da umjetnici u Srbiji ne manjkaju umijećem i kvalitetom u odnosu na svjetski poznate umjetnike. Došao sam na ideju da pokrenem organizaciju koja će se baviti upravo promoviranjem suvremene umjetnosti iz Srbije i koja će pomoći mladim umjetnicima u probijanju na europsko i svjetsko tržište. Važno je okupiti se u grupu, jer zajednički glas se jače čuje. Okupiti se znači uložiti sebe u ideju koja će pomoći ne samo pojedincu, nego i čitavom umjetničkom življu u Srbiji. Jer, složiti ćemo se – umjetnička scena u Srbiji je skoro pa potpuno zanemarena, i u nju se ne ulaže. Mi želimo to promijeniti«, kaže Lulić.

Za sada OSA broji 9 članova, a to su osim Lulića, **Filip Rađenović, Senka Ranosavljević, Tatjana Grandić, Danica Popović, Svetlana Ždrnja, Nemanja Bogdanov, Sara Pelle i Biljana Rakić**. Pitao sam Lulića koje mjesto slikarstvo ima u aktualnom postmodernom vremenu i može li danas slikarstvo biti angažirano?

»U današnje vrijeme u Srbiji umjetnost je veoma zanemarena djelatnost, kao što sam i napomenuo, umjetnicima se govori kako nisu profitabilni i građani ne smatraju umjetnost bitnom, jer se novca, kao što znamo, nema. U prošlosti stanovništvo je bilo educirano o umjetnosti i umjetnost je bila uvaženo zanimanje. Percepcija ljudi spram umjetnosti se drastično promijenila.

Mi sebe možemo nazvati avangardnom grupom, jer naši radovi nisu klasični. Želimo pokazati jednu drugačiju percepciju ljudima u Srbiji koji nisu navikli na takav vid umjetnosti.«

Govoreći o svom slikarstvu, Lulić kaže da je njegov rad utemeljen na tumačenju lucidnih snova koji su često povezani s njegovim sjećanjima, maštanjima, ovisnostima.

»Boje koje koristim su sirove, nanese u površinama koje nemaju oštar rub. Smatram da rub ne može biti oštar stoga što su predstave na slikama iz svijeta između sanjanog i realnog i one ukazuju na nejasnost doživljaja. Boje koje sam koristio su plava koja predstavlja sanjani svijet, žuta koja je realnost i jarko roza boja koja je svijet između toga. Želio sam da moje slike odvedu gledatelja u jednu novu dimenziju jarkih boja, bez sjena, realnih ili prošlih, daju mu energiju jedne ljetne večeri koja se upravo odigrava ispred njegovih očiju«, kaže Lulić.

Članica ove organizacije, **Danica Popović**, studentica na novosadskoj Akademiji umjetnosti – smjer fotografija, ističe da se mladi umjetnici pokušavaju udružiti kako bi bili glasniji, jer njihov glas, njihovo stvaralaštvo u Srbiji nije dovoljno glasno.

»U današnje vrijeme fotografija, kao ni umjetnost općenito, nema veliki značaj u našem društvu, jer za nju nema mjesta. Što se fotografije tiče, ona prolazi samo ukoliko je dokumentarne prirode. Umjetnička fotografija je jedna prelijepa, arhaična, izumrla umjetnost, kojom sam se odlučila baviti nasuprot tome. Ne bavim se samo jednom temom, ali ako bih morala *priču* svesti na jednu temu; to bi onda bilo prikazivanje čovječnosti i ljepote prirodnosti ženskog tijela«, kaže Popović.

Zvonko Sarić

Biserna grana Futog 2017

U organizaciji Kulturnog centra *Mladost* iz Futoga 7. listopada organiziran je X. Festival nakita i oglavlja *Biserna grana* iz Futoga pod pokroviteljstvom Grada Novog Sada i uz podršku Pokrajinskog tajništva za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama. Cilj festivala je prezentiranje folklornog bogatstva Srbije i zemalja u susjedstvu s akcentom na značaju očuvanja materijalnog folklornog naslijeđa kao bitnog obilježja kulturnog identiteta svakog naroda.

Član gradskog vijeća zadužen za kulturu **Dalibor Rožić** primio je sudionike *Biserne grane* naglasivši kao je Novi Sad multietnički grad u kojem žive mnoge nacionalne zajednice, njegujući svoj nacionalni i kulturni identitet. U ime Kulturnog centra *Mladost* **Milan Stepanov** se zahvalio Gradu na podršci koju pruža već čitavo desetljeće ovom festivalu. Stepanov je istaknuo kako Festival u središte stavlja materijalno folklorno blago – narodne nošnje i oglavlja, a okuplja kulturno-umjetnička društva nacionalnih zajednica Vojvodine, Srbije te goste iz susjedstva. Kroz Festival *Biserna grana* a kroz jedno desetljeće prošlo je više od 20 kulturno-umjetničkih društava, dok su se ove godine, osim domaćih društava na festivalu predstavila i društva iz Makedonije, Hrvatske, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, pa je bogatstvo i raznolikost folklornog naslijeđa prikazalo ukupno 20 društava.

Svake se godine na ovom Festivalu predstavlja i hrvatska nacionalna zajednica iz Vojvodine. Tako su se ove godine predstavili članovi HKPD *Silvije Strahimir Kranjčević* iz Berega, HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta, HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice kao i nošnje iz kolekcije **Nade Sudarević** iz Subotice.

I. D.

Predstavljanje materijalnog fol

olklornog blaga

Stvarati novu zajednicu

Više od tri stotine mladih iz Beogradske nadbiskupije, Srijemske, Zrenjaninske i Subotičke biskupije, kao i Grkokatoličkog egzarhata, okupilo se u subotu, 7. listopada, u župi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Beogradu na Susretu mladih svih biskupija iz Srbije. Geslo ovogodišnjeg susreta bilo je »Velika mi djela učini Svesilni«, a u sklopu druženja mladima je održana kateheza o prijateljstvu, nakon čega su oni sami kreirali svoj prijedpodneveni program kroz vlastito iskustvo prijateljstva.

Otvorati se crkvenom zajedništvu

Dobrodošlicu mladima poželio je beogradski nadbiskup **Stanislav Hočevar**:

»Današnji susret bit će koristan i uspješan ako ćete vi međusobno splesti jaku mrežu koja će vas od sada nositi. Drago mi je što vidim toliko mladih katolika, ali također mi je drago što mogu vidjeti ovdje i mlade iz Reformatске, Pravoslavne i drugih crkava. Mi smo kršćanska zajednica i zato se trebamo povezivati. Samo ako svi zajedno surađujemo, ako smo jedno srce i jedna duša, može se stvoriti nova zajednica i onda to može činiti promjenu u čitavom društvu. Zato današnji dan jest presudan dan za susrete mladih. Katolici u Srbiji pripadaju različitim nacionalnim grupama i to je veliko bogatstvo. Moramo brinuti da svakome omogućimo vjernost svom nacionalnom identitetu, da nikako ne uništavamo ono što je po prirodi i povijesti dano. No, trebamo se otvarati crkvenom zajedništvu. Ako imamo zajedničke duhovne dimenzije, onda postajemo jači. I zato je najvažnije da se svi osjećamo kao sinovi i kćeri Boga. Kao katolici mi moramo biti povezani i s ostalim kršćanskim zajednicama. Krajnje je vrijeme da prevladamo podijeljenost iz prošlosti, a budući da na ovim prostorima pripadamo različitim nacionalnostima, možemo poslužiti kao primjer kako i među državama može doći do suradnje«, istaknuo je beogradski nadbiskup Hočevar.

Susret ohrabrenja

Želja Beogradske nadbiskupije je bila svake druge godine okupiti mlade katolike kako bi uvidjeli da imaju prijatelje u vjeri:

»Mladi danas žive svoju vjeru, onu koju su dobili od svojih roditelja i koju su kasnije uz njihov odgoj i gradili. Žive u zajednicama koje su počesto male, s više starijih nego mladih vjernika. Zato treba čestitati mladima na hrabrosti i otvorenosti da u maloj župnoj zajednici bilo koje naše biskupijske crkve oni i

Preko 300 mladih je u procesiji hodočasnički prošlo kroz Beograd do crkve svetoga Ante

dalje ostaju u vjeri», ističe župnik iz Novog Beograda **Ivica Damjanović**, te dodaje kako im želi poručiti da nisu sami, a da će najbolju stvar učiniti ako se umrežavaju na svoj način.

Sudionici susreta mladih bili su i mladi Grkokatoličkog egzarhata okupljeni iz više župa iz Srijema i Bačke:

»Veliki je značaj ovog susreta prvenstveno iz perspektive naših mladih, koji su često izolirani od svojih vršnjaka iste vjere i istog jezika. Ovdje imaju mogućnost susresti se s mladima i svoje vjere i različitih jezika što im je veliko ohrabrenje da nastave čuvati svoju vjeru«, kaže grkokatolički župnik u Berkasovu **Vladimir Edelinski**.

Vjera nije out

»Mi dolazimo iz Zrenjaninske biskupije. Susret mladih mi se jako dopada radi stjecanja novih prijatelja i zbog učvršćivanja naše vjere«, kaže **Nikola Antić**.

Grupa mladih došla je iz župe svetog Jurja iz Golubinaca:

»U današnje vrijeme ponekad je teško ispovijedati svoju vjeru i ponašati se kao pravi kršćanin. Zato je bitno vidjeti da nismo sami i da ima još mladih ljudi koji vjeruju da to nije out. Također, tema susreta je jako dobra, prijateljstvo. Treba da razmislimo o tome tko nam je zaista pravi prijatelj u životu i kakvi smo mi kao prijatelji i kakvi bismo trebali biti«, kaže **Željka Dokoza** iz Golubinaca.

Mladi su imali mogućnost razgovarati i s nadbiskupom koji je ujedno i predsjednik biskupijskog ureda za mlade biskupijske konferencije. Poslije ručka, preko 300 mladih je u procesiji hodočasnički prošlo kroz Beograd do crkve svetoga Ante. Tamo su prisustvovali svetoj misi koju je predvodio beogradski nadbiskup u zajedništvu sa svih pet biskupa iz Srbije.

S. Darabašić

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Odazvati se pozivu na gozbu

Spasenje se u Svetom pismu često predstavlja slikom gozbe, obilne, radosne gozbe koju priređuje sam Gospodin, a njezini sudionici su spašeni. No, zanimljivo je da Isus priča prisposobu u kojoj gospodar priređuje gozbu jer ženi svoga sina, ali uzvanici odbijaju doći (Mt 22, 1-14). Pitamo se tko još ne bi htio doći na svadbenu gozbu, ili tko to ne bi htio biti spašen. Iako nam se čini nestvarno da takvi ljudi postoje, ipak svakodnevno se događa da čovjek odbija Božji poziv i tako odbacuje ponuđeno spasenje.

Gozba spasenja

U prvom čitanju dvadeset i osme nedjelje kroz godinu prorok Izaija iznosi svoje viđenje u kojem kroz sliku gozbe navješćuje spasenje Božje (usp. Iz 25, 6-10a). No, ova slika gozbe ne govori samo o blagovanju, nego naglasak stavlja na zajedništvo. U onaj dan reći će se: »Gle, ovo je Bog naš«, jer on je Bog svih ljudi, ne pojedinaca ili određenih skupina. Gozba na koju Bog poziva nema ekskluzivne goste, povlaštene, važnije i manje važne. Na nju su svi pozvani i svi imaju jednaka mjesta. A zastor koji će Bog raskinuti nije samo onaj koji zastire naš pogled na njega, nego i pogled na druge ljude. Raskidanje tog zastora povezuje s Bogom i braćom ljudima, a gozba je znak tog zajedništva.

Ozračje gozbe i iz prvog čitanja i iz Isusove prisposobe je sveobuhvatnost, nezasluženost, izobilje, izlazak iz granica čovjeku zamislivog. Čovjek je sklon sebe stavljati u središte, izdizati se iznad drugih, te ne prihvaća da netko s ruba društva, netko koga smatramo manje vrijednim bude Bogu bliži od nas. No, Bog na sve gleda drugačije od čovjeka, pa tako i položaj u našem društvu za Boga ne predstavlja ništa i nije ulaznica za njegovo kraljevstvo.

O dokidanju razlika pred Bogom i sveobuhvatnosti njegove gozbe koja nadilazi naša poimanja još bolje nam govori Isusova prisposoba, koja se na prvi pogled čini nemoguća. Kralj poziva uzvanike na svadbu svog sina, ali se pozvani uzvanici nisu odazvali. U stvarnosti teško bi se dogodilo da uzvanici odbiju takav poziv, jer se od pozvanih ne traži ništa. Dovoljno je samo prisustvovati. Nakon što su uzvanici dva puta odbili kraljev poziv, on sakuplja ljude po ulicama i trgovima i dovodi sve koje je našao, i dobre i loše, jer to je gozba koja dokida razlike među

ljudima, onakve kakve mi poznajemo. Bog stalno poziva na gozbu, poput ovog kralja, to je poziv na radost, poziv spasenja. Teško je shvatiti zašto se ljudi njegovom pozivu ne odazivaju.

Vjernačka radost

Jedan čovjek je izbačen sa svadbe jer nije imao svadbenu ruho. Pitamo se kako je uopće mogao imati odgovarajuće ruho kada nije ni znao da će ići na svadbu. No, to nije izvanjsko odijelo, to je unutarnje raspoloženje. Kršćanin se mora odlikovati kršćanskom radošću, koja iz njega isijava i označava ga kao Kristovog nasljedovatelja. Ta radost proizlazi iz susreta s Bogom već sada ovdje na zemlji, koji se događa u molitvi u čitanju Svetog pisma, osobito u slavlju euharistije. Življenje prema Kristovom nauku nije za nas teret, zapovijed koja nas sputava i ograničava, koja nas čini tužnima i turobnima. Slijediti Isusa i živjeti onako kako nas on uči oslobađa nas od grijeha, skida s nas teret koji grijeh stavlja na našu dušu i čini nas radosnima jer susrećemo Boga i odazivamo se njegovom pozivu na gozbu.

Gozba je radostan skup. Oni koji se na nju pripremaju i u njoj sudjeluju ne skrivaju svoju radost. Tako se i vjernički skupovi trebaju odlikovati radošću njezinih sudionika, prvenstveno euharistijska slavlja, koja i sama jesu gozba na koju nas okuplja Krist i u kojoj nam se daruje za hranu pod prilikama kruha i vina. Po licima vjernika i ozračju trebala bi se osjetiti radost zbog toga što smo se okupili na slavlje sa svojim Gospodinom. Nije to okupljanje, samo neka dužnost i obveza koja nam ne dopušta da se bavimo stvarima koje volimo. Dok tako gledamo na molitvena okupljanja i misna slavlja ostajemo poput čovjeka bez svadbenog ruha.

More nas različite životne nedaće zbog čega teško pronalazimo razloga za radost. I događa se ponekad da se moramo brojnih stvari odreći kako bismo odvojili vrijeme za Gospodina. No, ako smo dopustili Bogu da dotakne naše srce, radovat će nas svaki susret s njim i ništa nam za njega neće biti teško. Radost koju Bog daje daleko nadilazi naše ovozemaljske radosti, te isijava iz srca iskrenog vjernika, čak i onda kada ga zaokupljaju životne nedaće.

Gospodin nas svakodnevno zove na gozbu s njim, odazovimo se i budimo radosni nasljedovatelji Krista.

David Crvenković, učenik Gimnazije Svetozar Marković

Raspjevani maturant

David Crvenković ima 17 godina i maturant je Gimnazije Svetozar Marković na hrvatskome jeziku. Živi u Đurđinu, a potječe iz šesteročlane obitelji. Ima sestru **Suzanu** (28) i braću **Aleksandra** (26) i **Luku** (15) te pet nećakinja.

Osnovnoškolsku naobrazbu završio je u Đurđinu u školi **Vladimir Nazor**. Do četvrtog razreda je pohađao nastavu na hrvatskome jeziku, a od petog do osmog na srpskom, jer kako kaže, nije bilo dovoljno zainteresiranih u generaciji za nastavu na hrvatskome da bi razred opstao. Sjeća se David da je odmah nakon završenog prvog razreda išao u Selce na more, što mu je bila najbolja ekskurzija u osnovnoj školi.

David kaže da nakon osnovne škole nije bio siguran što želi nastaviti te da mu je opći smjer u Gimnaziji baš zbog toga odgovarao. Napominje i da je veliki plus toga smjera bio što je na hrvatskome jeziku. Nakon završene tri godine kaže da je zadovoljan nastavnim sadržajem, profesorima, ali i društvom u razredu.

Planovi o daljnjem školovanju mu još nisu iskristalizirani, ali kaže da bi htio obrazovanje nastaviti na glazbenom smjeru. Potencijalna ideja mu je upisati Akademiju umjetnosti u Novom Sadu, a prije toga kaže da treba završiti srednju Muzičku školu.

Osim škole, David ide na privatne sate pjevanja kod glazbenice **Nele Skenderović**, jer kaže da želi raditi na oblikovanju svojega glasa. Na nedavno održanom *Festivalu bunjevački pisama* nastupio je kao debitant, a dojmovi su mu i više nego pozitivni:

»Bilo mi je lijepo upoznati druge pjevače i razmijeniti glazbena iskustva. Drago mi je da ovakav festival postoji u Subotici jer je to prilika da se ljudi okupe i čuju nešto lijepo i ugodno.«

David je sam naučio svirati gitaru, a velika želja mu je naučiti svirati i klavir. Slobodno vrijeme voli provoditi u prirodi i s prijateljima.

J. D. B.

Milijana Nimčević, voditeljica Cro-info vijesti

Sažeto, dinamično i bez nepotrebnih informacija

Milijana Nimčević završila je Visoku školu za obrazovanje odgojitelja i trenera u Subotici smjer strukovni odgojitelj, a od svibnja je uposlena u Udruzi novinara *Cro-info* kao voditeljica vijesti koje se emitiraju svakog radnog dana u četiri termina na TV *Subotica*. Osim *Cro-info*, angažirana je i kao redovita suradnica *Kužiš?!*, gdje piše o modi, a odnedavno radi honorarno i kao voditeljica na TV *Subotica*.

Je li Vam rad u Cro-info prvo voditeljsko iskustvo? Kakvi su Vam dojmovi?

Da, ovo mi je prvo voditeljsko iskustvo. Posao je došao sasvim spontano i veoma mi se svidio, a tome je sigurno pridonijela i ekipa s kojom radim te način rada.

Dobivate li, i kakve, povratne informacije od ljudi koji su gledali Cro-info vijesti?

Nailazim samo na pozitivne reakcije ljudi koji gledaju *Cro-info*, jer ove vijesti nude informacije o događanjima u našoj zajednici kao i ljudima u njoj, sažeto, dinamično i bez nepotrebnih informacija.

Osim voditeljskog posla, radite li još nešto za Cro-info?

Da, radim priloge uglavnom s kulturnih manifestacija koje se održavaju u našem gradu. Radim također i priloge o ljudima u našoj zajednici koji su zbog svoga posla ili hobija interesantni.

Od kada pišete za Kužiš?! i o čemu?

Za *Kužiš?!* sam počela pisati prije otprilike godinu i pol dana. Pišem o temi koju jako volim i koju oduvijek pratim, a to je moda. Dajem čitateljima modne savjete i pišem o modnim trendovima. Pokušavam modu približiti mladima koji čitaju *Kužiš?!*, ali na način koji ne opterećuje ti-nejdžere da postanu »robovi« mode, nego da u već svoj postojeći stil ili »fazon« ubace ponešto što je u danom trenutku vodeće u svijetu mode.

Što volite raditi u slobodno vrijeme?

U slobodno vrijeme volim pogledati pokoju seriju ili pročitati neku knjigu. Naravno, volim otići i na kavu s dragim ljudima, a kada zaista imam viška vremena odem i do teretane.

Dajte nam kratku modnu preporuku za jesen 2017.

Jesen nam je naglo stigla, malo i prije vremena i upravo radi toga, kako bismo produžili ljeto, predlažem šarenu jesen – modni outfit raznih boja. Burgundi boja je ove jeseni veoma dominantna, a odlično se kombinira i s drugim bojama.

J. D. B.

Petko Vojnić Purčar – Prstenovani gavran

Svjedočiti naprslinama vremena

Iz mnogih novela Petka Vojnića Purčara, čak i pod maskom smislenog i uređenog građanskog, radničkog, obiteljskog života izranja besmisao * Beznađe ovih pojedinaca ipak nije potpuno i trajno

U noveli *Oproštaj od Subotice* prikazano je sjećanje na mladenačke dane u Subotici i na grupu mladića koja je zajedno odrastala i borila se za sebe. Dodjeljujući svakom od sudionika u kvartovskim tučnjavama nekakvo karakteristično oruđe, pisac im pridaje i određene osobine i tipizirana ponašanja.

Sukob sa sobom

Ova novela je od početka do kraja vezana čvrsto isprepletenim događajima koji kulminiraju tek pri samom kraju. Svaki naredni sukob vodi sljedećem i na kraju onom konačnom koji ubraja sve prethodne. Sukobi koji izbijaju među grupama mladića iz različitih gradskih kvartova proistječu iz trenutnih nesuglasica i »rješavaju« se odmah. Onaj dublji sukob – Kalorov sa samim sobom i s nizanjem dana bez dubljeg smisla kulminira ubojstvom željezničara, koje je samo produžetak i rezultat njegova besmislena života. Novela se završava poricanjem postojanja i glavnog lika i svih koji su nekada utjecali na njegov život. Dolazi do sumnje u prethodno ispričano i sumnje u postojanje likova, te kao opće mjesto moderne književnosti i do sumnje u vjerodostojnost pripovjedača.

Novela nosi simboličan naziv *Oproštaj od Subotice*, te postavlja pitanje je li to oproštaj glavnog lika koga ondje potpuno zaboravljaju ili je pripovjedački oproštaj od teme i jednog vremena. Život glavnog lika i njegovih prijatelja dan je u nekoliko glavnih slika zgusnutih čvrsto ulančanim pripovjednim tijekom. Sjećanje je i ovdje dominantna pripovjedačka pozicija i ono daje i vremensku udaljenost i na kraju povratak u sadašnje vrijeme kazivanja. Prostor zbivanja dan je prilično precizno, no, kao poprište brojnih sukobljavanja i on ima neprijateljsku notu. Ovdje se opet javlja pojedinac koji ne funkcionira kao dio cjeline društva. On je dio koji se ne uklapa i zbog svojih osobina postaje društvenim viškom na samoj društvenoj margini, u zatvoru. Kalor je mladić koji voli golubove, bavi se golubarstvom i istovremeno je agresivan. Ovaj neobični spoj nagovještava moguću točku u kojoj će se prelomiti njegov karakter i tako i biva u trenutku rastrojstva.

Petko Vojnić Purčar stvara likove koji su mjesto naprsnuća modernoga vremena koje se nevoljno savija u stalno i neprekidno protjecanje vremena.

Klara Dulić

Zbirka novela **Petka Vojnića Purčara** pod zajedničkim nazivom *Prstenovani gavran* izašla je 1983. godine u Novom Sadu u Izdavačkoj radnoj organizaciji *Matice srpske*. Pojedine novele tiskane su i ranije, ali su u ovoj zbirci dobile nove, proširene oblike.

Kroz sve novele ocrtavaju se brojne koordinate vrijeme-prostor koje funkcioniraju u ravni književnoga djela, ne korespondirajući često sa zbiljskim vremenom. Likovi koji se kreću unutar ovih koordinata nisu čvrsto vezani uz određeno vrijeme i prostor, te se i u mikro-svjetovima protagonista ovih novela događa slabljenje sustava unutar kojega su smješteni.

Besmisao koji izranja

Svijet ovih odabranih pojedinaca isječak je njihovih svakodnevnica koji se teško uklapa u društvenu zbilju. Vrijeme izlomljeno i fragmentirano kroz prizmu sjećanja junaka bitan je element strukture novela.

Iz mnogih novela, čak i pod maskom smislenog i uređenog građanskog, radničkog, obiteljskog života, izranja besmisao koji snažno djeluje dvosmjerno: on zasipa pojedince, vreba ih svakog dana iz njihovih uobičajenih rituala, ali, istodobno besmislenošću i beznađem zrače sami pojedinci. Sukob modernog čovjeka sa samim sobom, proturječnost njegovih misli i htijenja i sukobljenost unutar individue između misli i djela stvara gotovo apсурdnu situaciju u nekim novelama.

Vrijeme je kružno, prstenovano ili prstenasto vrijeme, zatvoreno samo u sebe, kao što su likovi novela zatvoreni u istom tom vječnom ponavljanju.

Beznađe ovih pojedinaca ipak nije potpuno i trajno. Oni još uvijek imaju želja i nada i to je ono što ih drži podalje od apsurdnog i mnogo bliže modernom, novom realizmu.

Uz mladalački polet i iskustvo poznatih imena

Hvale vrijedna postignuća ansambla Mađarske drame iz subotičkog kazališta privukla su pozornost i s najvišeg mjesta – Jovanka Broz i Ibi Romhányi

Nakon nasilne provedbe stapanja dvije profesionalne kuće: Hrvatskog narodnog kazališta i sestrinskog Magyar Színháza, uslijedio je naredni »trijumfalni iskorak znalaca« – uspjelo im je otpiliti Muzičku granu, čuvenu Operu s baletom. Na taj način jednim potpisom, obezvrjeđujući i poništavajući sva dotadašnja postignuća ovih institucija kulture od velike važnosti za učvršćenje uljudbenih postignuća i njihovo razviće unutar vlastita naroda, a što su ih postigli deseci izvođača, točnije, na stotine njih, pred tisućama zahvalnih gledatelja. Dok ih nije, sve zajedno, netko u ime nečega – dokinuo! Unatoč ovih, ustima politike izrečenih hokus-pokusa, ipak su opstale one stvaralačke osobnosti što su ih štitili darovitost, umjetnički rezultati i popularnost u javnosti. Budući da su, tražeći objašnjenja u društvenim mijenama, s pozornice hrabro, mjerodavno i sveobuhvatno progovarali o čovjekovim slabostima i vrednotama, spregom novih estetičkih izazova i umjetničkih stremljenja.

Oživljavanje scenskog prostora

Sve dok kazalište slovi središnjim mjestom događanja, postajući dovoljno vidljivo i sve bolje prepoznato među svim slojevi-

ma publike, a pogotovo oni koje je u svojim ocjenama zapažala stručna kazališna kritika, kao noseće protagoniste dva ansambla subotičkog Narodnog pozorišta-Népszínház, sve češće ih se obasipalo različitim ponudama, te tako postaju sudionici fluktuacije. U prvom redu glumci i redatelji, oni sve učestalije odlaze, ali i dolaze. Ipak, kao da ih je sve manje spremno ovdje djelovati kroz dulje razdoblje donoseći i prenoseći drugačija iskustva potrebna u traganju za mogućim novinama u radu tijekom zahvaćanja u pojedine procese sve problematičniju društvenu stvarnost.

Osim lakih i zabavnih komada (što poneki je promišljeni ustupak stanovitim slojeva publike), na scenu sve češće dopijevaju klasici i suvremena djela visoke i trajnije vrijednosti. Posebno je zapažen napor **Jelke Asić**, ona se puno posvećuje educiranju mladih glumaca, a zahvaljujući njenom upornom zalaganju igraju se vrhunska djela scenske literature, primjerice **Krležini** tekstovi, u kojima je ona »istinskom umjetničkom snagom« kreirala likove više dramskih heroína. A kao gosti, na subotičkoj pozornici u tom su razdoblju nastupili poznati glumci iz velikih jugoslavenskih kazališnih kuća. Tako je **Božidar Drnić** tumačio Križovca u Krležinoj drami *U agoniji*, **Drago Krča**, pak, Krešimira Horvata u Krležinu *Vučjaku*, **Ljuba Tadić** ostvario je Sokrata u Platonovu djelu *Život Sokratov i smrt*, a **Jovan Miličević** tumači visoko skrupuloznog Tomasa Mora u glasovitoj drami *Pravi čovjek Thomas Moore* [Rackov, Iz pozorišnog albuma, 1977.].

Dočim redatelji, osim realističkog scenskog izraza, poput **Vesne Kauzlarić**, **Petra Govedarovića**, **Milana Barića**, **Milana Topolovačkog**, **Boška Pištala**, **Radoslava Lazića**, **Petra Šarčevića**, **Vladimira Putnika**, **Vere Crvenčanin**, **Stevana Štukelje**, uz druge, koji nastoje ostvariti drugačije čitanje, od do tada ustaljenog, i nastoje prokrciti nove putove postavljajući djela domaćih i inozemnih pisaca, kako klasika tako i suvremenih, sa željom da se približe senzibilitetu gledateljstva, sve vidljivije slijedeći suvremene teatarske vokacije.

Plodovi dobro promišljenog zalaganja

U istom razdoblju ansambl Drame na mađarskom jeziku subotičkog kazališta, zahvaljujući dobro promišljenoj i uspješno vođenoj kadrovskoj politici i stalnoj brizi za repertoar, ostvaruje više zapaženih iskoraka, pa među ostalim sudjeluje i na prvom *Sterijinom pozorju* (1956.) s *Pokondirenom tikvom*, u režiji **Istvána Varge**, a kasnije (1963.) ondje prikazuje Krležinu *Ledu* u režiji **Mihályja Virága**. I premda tijekom drugog desetljeća Mađarsku dramu napušta nekolicina istaknutih glumaca: **Sándor Sánta**, **László Silágyi**, **György Fejes** i redatelj István Varga, te svi prelaze u Novi Sad, **László Pataki** koji se nakon dolaska mladih redatelja potpuno posvetio glumi, i uz njega stasali mladi glumci, od kojih je posebno zapažena bila **Ibi Romhányi**, ostvaruju veći broj veoma složenih i zahtjevnih uloga koje su presudno utjecale na repertoar i učvrstile privrženost gledatelja. Igraju se u tom razdoblju djela Miroslava Krleže, ali i *Glorija Ranka Marinkovića*, kasnije kultne predstave *Čovjekova tragedija Imrea Madácha* i *Bánk Bán Józsefa Katone*, ali i komadi suvremenih američkih dramatičara poput **Eugena O'Neila** i **Tennessija Williama**, koje odlikuje posve drukčiji senzibilitet.

KUHAR austroougarske vojske

Dvanaestog siječnja 1917., na poledini jedne od tri fotografije koje je poslao vojnik austroougarske vojske je započeo pismo svojim u Sontu:

»Faljenisus, moji roditelji, ja sam dobro, živ i zdrav. Tako i vama željim od Boga sriću i zdravlje svima. Poslo sam vam tri slike. Pišite kako možete...«

Na fotografiji vidimo vojnike austroougarske vojske u trenucima opuštanja. Ovo je grupa nadređenih i običnih vojnika. Mnogi nose na prsima kolajnu, znak da su se istakli ili u vojnim disciplinama ili u ratovanju. Prvi svjetski rat je bio u tijeku.

Kuhanje po vojvođanski

Vojnici se odmaraju u pravom smislu te riječi. Opušteni su i nasmijani. Neki su skinuli vojničke kape. U rukama drže čaše s pivom i čini nam se da će svakoga časa nazdraviti sebi i nama. Tu je i bubnjar i trubač bez kojih se, dakako, nije moglo. U sredini fotografije sjedi vojnik iz Sonte, **Franja Miloš, Abelov** (1886. – 1959.), glavni kuhar u ovoj skupini, autor gore navedenoga pisma i sudionik ove fotografije. Iza vojnika se nazire kuhar pomaćak. Ispred Franje je lonac iz koga se diže para, te se da zaključiti da je ručak zgotovljen.

U austroougarskoj vojsci se kuhalo onako baš po naški, tj. vojvođanski. Bilo je tu paprikaša, satarasa, graha, kuhanoga tijesta na sve moguće načine uz dodatak raznoga voća ili povrća. Kako je Franja i u svome domu u Sonti bio vješt u pripremanju jela, u vojsci je odmah raspoređen u kuhinju. Pošto su nadređeni bili vrlo zadovoljni jelima koje im je Franja pripremao postao je glavnim kuharom. Star je trideset jednu godinu što nam govori da je bio vojnik rezervista. Naime, u Austroougarskoj Monarhiji, svi vojno sposobni muškarci od 18 do 42 godine su bili obavezni se odazvati na vojni poziv. Rok služenja u redovitoj vojsci je tada trajao tri godine, a započinjao je s dvadeset jednom godinom. Rezervni rokovi su se produžavali ili smanjivali u zavisnosti od političke krize.

Naslonjena na lonac je tabla s podacima: 10/23 Komp 1908-beli öreg csontok. Mogli bismo prevesti otprilike ovako: 23. X branša 1908, Stare kosti. Što bi ovaj datum mogao značiti nisam mogla doći do podataka. U povijesti Mađarske ovaj datum je poznat po ostavkama premijera **Vekerlea** i savjeta ministara.

Obilježava se kao početak nestanka Austro-Ugarske Monarhije. Početkom listopada iste godine (6. X. 1908.) je anektirana Bosna i Hercegovina.

Franja je tijekom rata (1914. – 1918.) bio ranjen u leđa. Ispod lijeve lopatice, tijekom života je imao otok koji ga je svakodnevno svrbio, a na promjene vremena bolio. Često je od svojih bližnjih tražio da mu masiraju leđa.

Seoski žbiri

Došavši iz rata, nakon oporavka nastavio je raditi na svojoj zemlji. Radio je vrijedno sa svojim ukućanima, te je imao dva konja, krave, svinje i živinu. Važio je za uglednoga paora. Živio je mirnim seoskim životom, preživio i Drugi svjetski rat nadajući se da su loša vremena iza njega. Ali, na ove prostore u tek stvorenoj državi Jugoslaviji došle su godine OBAVEZA. Seoski žbiri su prokazivali i »čistili« tavana, vajate, trapove, svinjce, kokošinjce... Obično domaćini nisu bili u stanju količinama hrane zadovoljiti propise, mada su isporučili sve žito, stoku i drugu hranu državi. Poslije ispunjenja ili neispunjenja OBAVEZA svojoj djeci su mogli dati samo proju (kukuruzno brašno), krumpir, crni luk, ciklu i slično u nedovoljnim količinama.

Među onima koji su državi »zatajili« je bio i naš Franja, glavni kuhar jednog dijela austroougarske vojske. Bio je odveden u zatvor, odnosno, na prisilni rad, prvo u Sombor, a zatim u Titel. Po sjećanju potomaka, na prisilnomu radu je proveo šest mjeseci. Kući nije došao niti jednom, samo je supruga dobijala u određenim periodima dozvolu da mu donese čistu preobuku. Potomci se također sjećaju da mu je supruga predavala robu na mjestu gdje je radio. Na otvorenom prostoru bez ikakvoga zaklona radi preobuke.

I dobro i zlo prođe. Franja je bio pošten i naočit čovjek. Čovjek »na oku i iroš«, kako su žene znale reći. Ostavio je potomke, dva sina i dvije kćeri i četrnaestoro unučadi. Do kraja života je volio prirediti kakvo kulinarско umijeće. Naročito je to radio zimi, kada su ženska čeljad zauzeta prelima, tkanjem, predenjem i pletenjem. Zimi zemlja miruje, konji su u štali nemirni, pa ih valja prokaskati u selu i oko sela. Kad bi se vratio kući, zasukao je rukave i pripremio večeru za svoju obitelj, koja je imala za njega samo riječi pohvale.

Ruža Silađev

Raspisan foto natječaj za osnovce

SREĆA oko nas

Što je sreća? Je li to nešto opipljivo, nešto što se može prikazati, objasniti? Različita su tumačenja sreće, ali jedinstveno svima je dobar osjećaj, pozitivne emocije, zadovoljstvo... Ako želite s nama podijeliti vašu definiciju sreće, a uz to volite fotografirati, obavezno pročitajte nastavak teksta.

Osnovna škola *Ivan Goran Kovačić* iz Subotice raspisala je foto natječaj za sve osnovce. Tema je »Sreća oko nas«. Veoma jednostavno i veoma inspirativno.

Propozicije natječaja:

fotografija mora biti autorska

fotografija mora biti sukladna temi natječaja

fotografija mora biti izrađena u formatu 20x30, na sjajnom papiru

svaki sudionik može poslati najviše tri fotografije na poleđini svake fotografije treba napisati ime i prezime učenika, razred i naziv škole i to permanentnim markerom, kako ne bi došlo do brisanja podataka

fotografije poslati na adresu škole *Ivan Goran Kovačić*, Maksima Gorkog 29, 24000 Subotica s naznakom »Sreća oko nas«

ako želite, uz fotografiju možete poslati kratak opis, do tri rečenice, kao objašnjenje zašto je to što ste fotografirali važno za vašu sreću

fotografije s nepotpunim podacima žiri neće uzeti u obzir rok za slanje fotografija je 1. studenoga 2017. godine tročlani žiri proglasit će pobjednike na dvije razine, za učenike nižih (od prvog do četvrtog) i viših odjela (od petog do osmog razreda)

rezultati će biti javno objavljeni i obrazloženi 16. studenoga na simboličnoj svečanosti koja će u školi *Ivan Goran Kovačić* biti priređena u povodu obilježavanja *Dana tolerancije*

od 7. do 16. studenoga u školi će biti postavljena izložba svih fotografija prispjelih na natječaj

Dakle, foto aparate u ruke i budite kreativni, možda se baš vama sreća osmijehne, jer sreća je doista oko nas!

Sutra Zlatna harfa u Somboru

Sutra će u 10 sati u karmelićanskoj crkvi u Somboru biti održan 31. susret dječjih župnih zborova *Zlatna harfa*. Na njemu će nastupiti mali župni zborovi Subotičke biskupije. Svi se radujemo ovom događaju jer je uvijek poseban i veseo. Pogledajte samo koliko je djece bilo prošle godine u Subotici. Što mislite koliko će ih biti sutra u Somboru? Dođite da se skupa družimo.

Pčelarstvo Sudarević

Vam nudi prirodni vrcani med.

Od davnina poznat kao lijek, nezaobilazan dodatak toplim napitcima, aktivni učesnik zdrave ishrane, najbolji prijatelj naše kože i kose - njegovo veličanstvo, MED

BAGREM MED - CVETNI MED - MED SA MATIČNIM MLEČOM
MED SA POLENOM I MATIČNIM MLEČOM - PROPOLIS - POLEN

Kontakt:

Sudarević Kalman: 064/21 31 871

Sudarević Ivan: 060/036 82 27

Održana 29. Državna smotra učeničkih zadruga u Hrvatskoj

Tavankutski zadrugari u Zadru

Na ovom festivalu stvaralaštva, kreativnosti, inovativnosti i poduzetništva djece i mladih, tavankutsku školu su predstavljale učenice **Sara Vereb** i **Ana Vajhand**, voditeljica slamarske radionice **Kristina Kovačić Raguž** i ravnateljica **Stanislava Stantić Prčić**. Uz naše zadrugare svoje proizvode i svoj rad prezentiralo je 70 najboljih učeničkih zadruga iz cijele Hrvatske, koje su pravo za sudjelovanje na Državnoj smotri stekle temeljem uspjeha na županijskim smotrama. Bila je ovo dobra prigoda za razmjenu iskustava. Zna li da ih je baš dosta bilo zainteresiranih za rad naših mladih slamarki? Našlo se vremena i za druženje, stvaranje novih poznanstava te obilazak grada s turističkim vodičem. Kažu, bilo je jako lijepo. Sada nakon povratka iz Zadra, ovako osnažene i orne, možemo samo očekivati nove ideje i zanos školske zadruge iz Tavankuta.

U Zadru, na poluotoku u objektu *Arsenal*, 4. i 5. listopada, održana je 29. Smotra učeničkih zadruga Hrvatske, u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje, Hrvatske udruge učeničkog zadrugarstva i Hrvatske zajednice tehničke kulture. Kao gosti već gotovo petnaest godina zaredom sudjeluju i mali zadrugari, učenici OŠ *Matija Gubec* iz Tavankuta. U tavankutskoj školi zadruga ima dugu tradiciju. Osnovana je sedamdesetih godina prošloga stoljeća, a ponovno obnovljena prije skoro dva desetljeća. Od tada vrijedno rade i najviše se ponose. Čime? Pa slamom i predmetima od slame u kojima su veoma vješti, ali i posebni. Jedini su koji na svojem štandu imaju ovakve rukotvorine i baš se ponosimo njima.

SUNČANA AKCIJA

-10%

SUBOTICA 024/ 551 045

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com	Tražim ozbiljnu žensku osobu za dvorbu bračnog para u Svetozar Miletiću za nekretninu. Tel.: 00385 32832310
Darujem psa niskog rasta, kratke dlake u tri boje. Tel: 024 532 570	U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.
Prodajem plug Leopard i sejačicu OLT GAMA 18. Tel: 064 225 4757	Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupao, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupaona) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.
Prodaje se apartman od 36 m ² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-18-39-591.	Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m ² , topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.
Prodajem perjani jastuk 80x120 s odgovarajućom novom ručno šivanom salvetkom krevetnom (dvije navlake za jastuk i dvije navlake za jorgan). Cijena po dogovoru. Tel.: 060 5402733.	Prodaje se stan na Radijalcu od 52 m ² . Tel.: 069 2887213.
Prodajem stroj šivače marke Bagat s ormančićem, visoki sjaj, orahovina. Tel.: 069 2887213.	Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 meteri po jutru. Tel: 064 305 1488
Prodajem ručno štrikači stroj Empisal skoro nov – stolni. Katarina Turkal. 025 5742 136.	Ozbiljan muškarac, Hrvat iz Hrvatske, umirovljenik, želi upoznati ozbiljnu ženu do 55 godina. Tel.: 099-1958-444 (HR) i 064-041-5760 (SRB). Pošaljite za početak SMS.
Izdajem garsonjeru u Zemunu. Povoljno za dva člaka ili studenta. Lokacija Zemun. Tel.: 011 3077036.	Muljačica i presa za grožđe. Obje ispravne. Cijena 100 eura. Tel.: 024-566-898.
Prodaje se drvena vaga s tegovima, ojačana željezom. Mjeri do 500 kg. U Subotici. Tel.: 064 3910112.	
Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel.: 062 1941729.	

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Grad Subotica
GRADSKA UPRAVA
Broj: IV-111-31/2017
Dana: 09. 10. 2017.
24000 Subotica
Trg slobode 1
Tel. 024-636-101
MUD/SU

Temeljem članka 102. stavak 2. i 3. Zakona o zaposlenima u autonomnim pokrajinama i jedinicama lokalne samouprave (*Službeni glasnik RS*, br. 21/2016) i temeljem članka 34. Odluke o Gradskoj upravi Grada Subotice (pročišćen tekst) (*Službeni list Grada Subotice*, broj 18/17), načelnica Gradske uprave objavljuje

OBAVIJEST O JAVNOM NATJEČAJU

Obavještavaju se svi zainteresirani kandidati da je Gradska uprava grada Subotice dana 13. 10. 2017. raspisala javni natječaj za popunu slobodnog izvršiteljskog radnog mjesta.

Natječaj je objavljen na internetskoj stranici Grada Subotice: http://www.subotica.rs/index/pagelist/lg/cp/id_page_node/63

NAČELNICA GRADSKE UPRAVE
Marija Ušumović Davčik, master pravica

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 17. 10. 2017.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.
Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.
Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internat

već od
649 din

TIPPNET
SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555765
WWW.TIPPNET.RS

Rukomet žene

DRLS skupina Srijem – Bačka

Poraz Sončanki na startu

RUSKI KRSTUR – Po dobi najmlađa drugoligaška ekipa, ŽRK *Sonta*, zbog odgoda dviju utakmica na zahtjev protivnica, u ovom rangju natjecanja debitirala je tek u 3. kolu. Na gostovanju u Ruskom Krsturu Sončanke je nadigrao ŽRK *Rusin* rezultatom 30:19 (14:6). Gošće su pružale otpor u granicama svojih mogućnosti, a na parketu je požrtvovnošću prednjačila kapetan ekipe **Tanja Šegrt**, s deset postignutih zgoditaka i velikim učinkom u obrani. U 4. kolu mlade Sončanke očekuje još jedno vrlo teško gostovanje, putovat će na megdan jednom od favorita ovogodišnjeg prvenstva, ekipi *Klenak 09*.

Nogomet

Srpska liga Vojvodina

Glavinjanje Subotičana

SUBOTICA – *Bačka 1901* nastavila je s rasipanjem bodova i u 8. kolu. U subotu, kad su svi očekivali prvu prvenstvenu pobjedu, na svojem travnjaku je odigrala samo neodlučno 2:2 protiv ekipe *Crvene zvezde* iz Novog Sada. Subotičani su tako nastavili s lošim rezultatima u utakmicama protiv takmaca iz sredine ljestvice. U 9. kolu *Bačka 1901* će gostovati kod još jedne ekipe iz sredine ljestvice, *Mladosti* u Bačkom Jarku.

Vojvođanska liga Sjever

Očekivani poraz

SRBOBRAN – Iako su odigali vrlo solidno, nogometaši *Tavankuta* zabilježili su novi debakl na gostovanju u Srbobranu. Rezultatom od 3:0 porazila ih je drugoplasirana ekipa *Srbo-brana*. Iako su imali nekoliko propuštenih idealnih prigoda za svladavanje protivničkog vratara, Tavankučani nisu postigli ni počasni zgoditak. U narednom kolu NK *Tavankut* će na svojem travnjaku dočekati ekipu iz sredine ljestvice, BSK iz Bačkog Brestovca. U klubu se nadaju da će im ova utakmica biti prekretnica, te da će napadači dotjerati nišanske sprave i tako izvesti ekipu iz rezultatske krize.

U gostima sigurniji nego kod kuće

ČONOPLJA – U derbiju 8. kola somborski *Radnički* je na gostovanju u Čonoplji favorita *Slogu* tuširao rezultatom 1:3. Somborci su tako nastavili s nizom pobjeda u gostima i lošim rezultatima na domaćem travnjaku. U 9. kolu *Radnički* će u novom derbiju ugostiti drugoplasiranu ekipu *Srbo-brana*.

PFL Sombor

Crni niz

SOMBOR – Umjesto očekivane pobjede, ekipa Somborskog ŽAK-a u 9. kolu je na domaćem travnjaku zabilježila neočekivani poraz rezultatom 1:2 od čvrste ekipe *Slavije* iz Pivnica.

Po svemu sudeći pad na ljestvici će se nastaviti i u narednom kolu, jer će željezničari na teško gostovanje u Bačku Palanku, kod petoplasirane ekipe *Stari grad*.

PFL Subotica

Prigrlili fenjer

SUBOTICA – U 8. kolu NK *Subotica* je na svojem travnjaku zabilježila težak poraz, 0:4, od četvrtoplasirane ekipe *Proleter* iz Njegoševa. Ovim porazom ostali su usamljeni na samom dnu ljestvice, sa sve manje izgleda za opstanak u ovom rangju natjecanja. U narednom kolu Subotičani će gostovati u Ravnom Selu, na derbiju začelja protiv ekipe *Proletera*.

Međuopćinska nogometna liga Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 1. razred

Katastrofa Berežaca u Monoštoru

MONOŠTOR – U 6. prvenstvenom kolu, nakon poduljeg niza godina, *Dunav* iz Monoštora je u šokačkom derbiju na Doli dočekao ekipu *Dinamo 1923* iz Berega i to nimalo gostoljubivo. Na koncu utakmice rezultat je glasilo 6:0 (2:0). Utakmica je bila vrlo živa, borbena, ali i maksimalno korektna. Monoštorci su svoje prigode realizirali, Berešcima ostaje samo žalost zbog nerealiziranih. Tri pogotka zabilježio je **Stojanović**, po jedan **Balaž**, te šesnaestogodišnje nade *Dunava* **Mrvičin** i **Penic**. U narednom kolu *Dunav* će gostovati kod lidera *Poleta* u Sivcu, a *Dinamo 1923* će u Beregu dočekati ekipu *Omladinca* iz Bukovca.

Međuopćinska nogometna liga Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 2. razred

Mreže mirovale

TELEČKA – Ni poslije 5. kola *Dinamo* nije osjetio slast pobjede. U derbiju začelja Sončani su na gostovanju kod fenjeraša *Telečke* zabilježili svega 0:0 i tako ostali na pretposljednem mjestu prvenstvene ljestvice. U prvom poluvremenu viđeno je jako malo nogometa, na očajnom travnjaku igralo se obostrano rastrzano, ali bez grubosti. Poslije odmora Sončani su pojačali pritisak, stvarali vrlo izgledne prigode, promašivali vrata, pogodili su i gredu, a što je išlo unutar okvira, obranio je vratar domaćina. Za dvije maestralne obrane u samom finišu utakmice zaslužio je i epitet igrača utakmice. U 6. kolu *Dinamo* je slobodan, a u pauzi će održati izvanrednu izbornu skupštinu.

Općinska liga Bačka Palanka 1. razred

Bijeg od fenjera

PLAVNA – Sigurnom pobjedom od 2:0 na vlastitom travnjaku protiv ekipe *Bačke* iz Despotova, *Sloga* je u 6. kolu pobjegla sa samog dna ljestvice. U narednom kolu gostovat će kod trećeplasiranog *Neština* iz istoimenog mjesta.

Ivan Andrašić

Dr. Ivo Belan, maratonac

Trčanje kao PORUKA MIRA

Kad me pitaju kojem svijetu pripadam, pa, Bože dragi, pripadam Boki – tamo mi je zavičaj, ali u isto vrijeme dio sam i Zagreba i Krka i Omišlja, prelijepog gradića u kom je starina moje majke

Da bi postao maratonac, čovjek mora biti istrajan i odlučan baš kao **Ivo Belan**, poznati hrvatski liječnik opće medicine, još poznatiji maratonac, dopisnik brojnih časopisa, promotor rekreativnog trčanja i zdravog načina života, autor knjige *Jogging*, suprug, otac, djed i što je najvažnije: mlađić, koji je lani utrčao u deveto desetljeće.

Rođen je u Tivtu, u Boki kotorskoj, odakle je i njegov pokojni otac **Tripo**, najmlađi od jedanaestoro djece, časnik ratne mornarice, strojari na torpiljarki (torpednom čamcu). Zbog čestih prekomandi oca obitelj se selila 16 puta.

Karijera i trčanje

Medicinski fakultet Ivo je završio u Zagrebu, u Beogradu odslužio vojsku, u Pakracu, u zapadnoj Slavoniji, zaposlio se kao liječnik opće medicine. U ordinaciji je Bog, u ordinaciji je upoznao svoju **Božicu**. Čudio se što osamnaestogodišnja djevojka svakih nekoliko dana dolazi na pregled i žali se na neku bolest.

»Dok mi jednog dana nisu proradili klikeri. Bila je zaista mlada, bila 11 godina mlađa od mene! Budući da sam po prirodi nemiran duh, poslije dvije godine, otišao sam u Englesku raditi kao sekundarni liječnik u bolnici za kožne bolesti. Ubrzo je za mnom došla moja Božica i mi se oženismo. Jedne noći u Birminghamu, u dežurstvu, čitam novine i vidim veliki oglas libijske vlade u kojem traže doktore. Nema da omane, ja se prijavim, oni me prime i već sljedeći mjesec Božica i ja bili smo u glavnom gradu Libije, Tripoliju. Dali su mi da radim u ambulanti opće prakse, izvan grada, taman gdje počinje pustinja. Za vrijeme boravka u Tripoliju, doživio sam i revoluciju i dolazak Gadafija na vlast. U Libiji mi se rodio i stariji sin, ime moje. Nostalgija za roditeljima, bratom i prijateljima bila je jača od uživanja na suncu u lijepom moru i mi smo se vratili u Zagreb. Moja životna suputnica rodila mi je još jednog sina, **Tončija**. Ponosim se Božicom. Nema velike škole, završila je samo osmogodišnju, ali je pametna žena, brižljiva majka, uzorna domaćica i vjerna supruga. Dok sam radio, bila je kod kuće i ja sam znao da su moji sinovi u sigurnim rukama, da imaju sve što im treba za zdrav i dobar odgoj«, kaže Belan i dodaje:

»U Zagrebu sam se zaposlio kao stručni suradnik tvornice lijekova *Belupo* gdje sam radio do mirovine. Moj posao je, među ostalim, podrazumijevao i česta, dugotrajna putovanja, višesatnu prikovanosť uz upravljač automobila. Svake nedjelje sastajao sam se s prijateljima da igramo mali nogomet. To je bilo melem za moje ukočene zglobove i mlitave mišiće. Opća fizička kondicija bila mi je bijedna. Željno sam i nestrpljivo očekivao susrete s prijateljima, da se naganjam lopte, istegnem, naskačem, dobro nadišem, umorim i pošteno oznojim. Jedne oblačne, prohladne nedjelje na moje veliko razočaranje nijedan od prijatelja nije došao. Nisam se mogao smiriti. Želja za kretanjem bila je jača od mene. U to vrijeme prije skoro pola vijeka novine su donosile niz napisa o trčanju. Priča o joggingu poput epidemije proširila se svijetom. Pomislio sam: 'Zašto ne bih i ja?' Obukao sam dres i tenisice i istrčao na ulicu. Ljudi su se za mnom okretali, neki su se i podsmjehivali. Vidjeti čovjeka kako trči uz prometnu cestu, bilo je ravno čudu. Na trkača se pokazivalo prstom. Susjedi, a također i kolege na radnom mjestu šaputali su: 'Je li on čist?'. Prvi put sam u jednom smjeru pretrčao nekoliko kilometara. Postupno sam sve duže trčao i u meni se probudio nagon za maratonom, najdužom i najtežom trkačkom atletskom disciplinom. Budući da sam imao sreću u pronalaženju sponzora, za prvi maraton sam izabrao *New York City maraton*, najmasovniji maraton na svijetu. Na startu nas je bilo 11.553 trkača! Danas u New Yorku trči 30.000 do 35.000 sudionika. Bilo je uzbudljivo. Dva i pol milijuna ljudi na pločnicima plješe i bodre nas. Te scene dovode do ganuća, nikad se ne zaboravljaju.«

Maratoni

Ivo je pretrčao i mnoge značajne maratone u svijetu. Sudjelovao je na super maratonu od 100 kilometara u Bielu u Švicarskoj.

Ivo sa sinom Ivicom na maratonu u Hong Kongu

Sa sinom **Ivicom** trčao je maraton u Hong Kongu, bio na tradicionalnom maratonu u Münchenu, Rimu, trčao pod zidinama Kremlja, uz obale Crnog mora, u Beču, Pragu, Budimpešti, Las Vegasu, Jamajci, Luxoru u Egiptu. Trčati maraton u Ateni san je svih maratonaca svijeta. Originalni grčki maraton je utrka koja se tradicionalno održava u znak sjećanja na atenskog ratnika **Filipidesa**, sudionika čuvene bitke na Maratonskom polju. Polovicom rujna prije dva i pol milenija Atenjani su svladali daleko brojnije, do tada nepobjedive Perzijance. Po legendi, Filipides, vojnik, trkač-glasonoša, mobitel staroga vijeka, otrčao je do Atene da javi dobru vijest i naloži građanima da se sprema na novi napad Perzijanaca, koji su s Maratonskog polja pobjegli u svoje brodove odlučni da opet napadnu. Donijevši dobru vijest, Filipides je izdahnuo.

»Nas 1.200 trkača iz 25 zemalja startali smo s istog bojnog polja i trčali nešto više od 42 kilometra do olimpijskog stadiona u Ateni. Kad smo već kod mojih utrka, bilo ih je dosta i u bivšoj Jugoslaviji. Polumaraton sam trčao u Banja Luci, Sarajevu, Rijeci, Zagrebu, Beogradu, Varaždinu, u mojoj rodnoj Boki kotorskoj. Budući da sam pretrčao tolike maratone po svijetu, došao sam na ideju da odtrčim i u svoj rodni kraj. Tako sam započeo svoju privatnu utrku, od hrvatsko-crnogorske granice na Debelom brijegu do mog rodnog Tivta (31 km). Tu sam trku nazvao *Trka mira*. Posvetio sam je ocu i svim Bokeljima, svim ljudima dobre volje i svima koji nisu zaraženi virusom mržnje. Na tu sam utrku posebno ponosan.«

Ivo već desetljeće trčecim korakom pronosi poruku mira i tolerancije. Svi vodeći politički dužnosnici u Crnoj Gori dali su punu podršku toj Ivinj sportskoj manifestaciji i čestitali mu. Dr. Ivo Belana u Podgorici je primio predsjednik Crne Gore **Filip Vujanović** i poklonio mu lijepi sat, ocijenivši da utrka mira daje doprinos zbližavanju dvaju naroda.

Sve više sam Bokelj

»Od kada trčim u svom zavičaju, osjećam da sam sve više Bokelj, da pripadam tom prelijepom kraju, biseru Jadrana, mojoj mnogobrojnoj rodbini. Možete zamisliti koliko nas se razmnožilo od 11-ero djece. Onog dana, prije 43 godine, kad sam pretrčao svojih prvih 3-4 kilometra, nisam ni pojma imao koliko će mi zadovoljstva u životu trčanje donijeti, koliko će mi poboljšati srčano-plućnu kondiciju, podići i opću sposobnost, koliko će mi ojačati psihičku kondiciju, te da će mi omogućiti da vidim razne krajeve i upoznam divne ljude, nove prijatelje. Trčanje je ušlo u moj život, postalo navika, stil života, jedna od najboljih stvari koje su mi se dogodile. Već više od četiri desetljeća redovno treniram. Jednostavno, ne mogu bez trčanja.«

Ivo je praktički postao ovisnik o trčanju, s time što bi radije vidio što više takvih narkomana. Jednom je pokušao izračunati broj kilometara koje ima u nogama, pa je ispalo da je pretrčao od Balkana do Tokija, na primjer.

»Kad me pitaju kojem svijetu pripadam, pa, Bože dragi, pripadam Boki – tamo mi je zavičaj, ali u isto vrijeme dio sam i Zagreba i Krka i Omišlja, prelijepog gradića u kom je starina moje majke. Znaite, ja volim sve zemlje i sve ljude ovog svijeta. Kad nekog sretnem ne zanima me je li Hrvat, Srbin, Mađar ili Kongoanac, zanima me samo je li čovjek.«

Dobri čovjek Ivo do sada je kao promotor popularne medicine pisao za mnoge novine i časopise diljem Hrvatske, a uskoro će i čitaoci *Hrvatske riječi* ovdje u Vojvodini čitati zanimljive tekstove i savjete iz pera doktora Ive Belana, koji postaje suradnik naših novina.

Jelena Stamenković

Ivo na startu maratona u Egiptu

U NEKOLIKO SLIKA

Dječji tjedan u Sonti

Iz Ivković šora

Jesen

piše: Branko Ivković

Faljni, čeljadi. Sićam se, eto, kako je kadgod moja majka divanila: »Gospojina mala, došla jesen prava«. Doduše, nije zima al polagano lišće dobiva onu šareno-duvansku farbu, ima s čega je već počelo i otpadat, sve me trbu boli dok skupljam orove. Fajin već ima naspadani pa i triba pokupit a i lišnjake, jel nji zdravo voli i moj Roko. Čim ga puštim iz one avlije, a on pravac pod lišnjake. Ni jaja ga ondak ne interesuju. Sve mu se zavidim kako ji samo lomi zubima, a ja nek trenicam kad nemam zube. Nikako da se poradi već, i čardak moram opet prikovat, sav mi se naerio na jednu stranu kugod da je on bio u mijani, a i leca već ima naodvaljivani fajin. Ta, posla koliko voliš. Ne mož sastignit vazdan, a šta bi bilo još i da digod radim za ove velike plate što nam gazda stalno obećava. Ha, niki dan sam se baš nasmijo. Doduše, ne gledam baš često visti, ne da mi Jela, veli da ondak tušta cujem, a i mora uvijek trt televizor. No, sad sam gledao slučajno pa on divanio kako već nemamo dosta radne snage, nemamo nezaposleni ama ništa. Kandar se, mislim se, ovi vaki ko ja ni ne računa, mi smo »otpisani«. Al me najviše nasmijalo kad se kazlo da smo ekonomski najjača zemlja med komšijama, a plate nam digod dovate do dvisto evra, i to sad kako su digli malkoc cinu nadnici. Nisam mogo više slušat. Sad mi jevo svrnio Josu pomoć skupljat orove (al sve što nakupi to i poide), počeo sam se već žderat zašto nisam posadio koštunje a ne ove gospocke, mekane kore, koštunje ne bi mogo razbit brez kalapača. No, mislim se u sebi, ta Josu je na svašta konten; ne mož se ni sad ugrist za jezik da taj nema kalapačić i klište u džepu od tog njegovog otunka što ga ni zimi ni liti ne skida. No, veli on da je niki dan slušao onu njegovu gospoju što divani misto njeg kad on sustane, al samo njegovim divanom, valjdar nauči napamet jel ima zdravo dobru pamtu al sve tako izdivani kako joj je naređeno... No, već iskaži, čovče, što si počeo, rasrdio sam se već ja. On kad krene okolo, ko da je krenio rad smrti, do jutra ga ne mož iščekat, a ciguran sam da i polak zaboravi šta je tio kazat. »Ta, divanila je kako su nama manjinama najveća prava od sveg ostalog svita, i to baš ode«. Hm, čeljadi, moro sam stat pa malkoc nakrivit glavu na livo, ne čujem baš dobro na desno uvo otkad sam niki godine pao s bicigle u vagašu.. »Kaka mi to prava imamo, crni Josu, jesli ti ostio štogod od ti prava, jel imaš kake asne od tog? Ta nemoj bit ko mali, a ni taki naivan, Bože iz čovikom«. »A šta onda da radim kog andraka?«, odgasio mi bisno. »Ta idi lipo, čovče, jevo pabirči cincokret i kuruze, jel dođi kod mene pa ćemo švrugat po avliji. Ta sve ti je pametnije radit ode u Ivković šoru neg sidit prid televizirom. Ta bojim se da će te lupit kaki šlog jel ne daj Bože kaki drugi andrak što ovi doktori izmišljaju, pa ko će ti se onda nakupovat likova?« Idem odmorit noge, ajd zbogom.

Bać Ivin štodir

I koke triba znat ispucat

piše: Ivan Andrašić

Vrime se ope malo otpravilo, pa bać Ivu svaki božji dan mo-
ž vidit svudam po selu. A i pri nego što ga se vidi, izdaleka se
čuje kako mu tandrče bicigla. I ka stane, pa se koiskim zadi-
vani, mož ga čut do čoša. Oduvik bijo grlat. To jim vada familijarno,
taki bijo dada, taki bijo i stari dada. Prandidova se i ne sića. Prvać se
tako otpravijo na biciglanje, pa ka došo do centra, uvalila ga nikaka
milina. Digod se okreneš, pun sokak dice. Graja do neba. Ruku na
srce, već godina tako štogoda još ni vidijo, sokakevi mu u poslidnje
vrime ništa žalosno prazni, ko da svi nikuda odajkali. Pita jednu učiteljicu
štaj to, veli mu dičja nedilja. »Ha, gospojo, lipo, al te dice ne
triba samo nedilja, vako bi sve vrime novomu svitu zauvik moglo
bit njevo. Gle samo, pozaboravljali i na telefone, ništa se ne gložu,
ko da se otejavu ko će naštodirat i napraviti štogoda lipše o drugi.
I slušajte, samo, kako se znadu divanit lipo, ko naši stari!«, veli bać
Iva više za se neg njoje. Zagledo se u taj čopor dice, naškobijo, a ko
da ositijo i ništa mokro na obrazu. A nigdi oblaka. Samo ga dlanom
otriso i krenijo se dalje. Veli projće se četvrtim sokakom, tamo starovircka
kuća o njegovu, davno je ni vidijo. Začudijo se, vraća širom
otvorita, a u dvoru ko da nikoga čeku na što lipo starovircki trakuje,
na što znade svašta o starovirckoga napraviti i na što se uvik volji
navući u starovircko ruvo. Tribalo bi malo unit i ko nji, ka ga već tako
lipo zovu. I on kadgoda bijo u njevomu društvu, al kako to već u
njevomu selu godina i godina ide, došlo malo i do teški riči. Ni se
tijo niskim nadmudrivat, pa ošo. Nikomu ni ni reko zašto, izgovorijo
se na bolu. A duša mu sve više bolila. Samo nji nikoliko znalo, al i te
otpelengirili iz društva. Naslonijo biciglu na šljivu, teško izdaniyo i
unišo u dvor. Sve tri se lipo ispozdravljale š njim, velu čeku, dočće
škulari, pa da jim ispriповidu što znadu o davni vrimenta i da jim ko-
išta u kuće pokažu. Ajd, veli nikuda ne žuri, pa i on osto, uvik mu
srce puno ka na jednomu mistu vidi puno dice. Stala i dica dolaziti,
učiteljice velu da je to polak škole. Snuždijo se ka se sitijo da njegovi
parnjaka bilo toliko samo u prvomu razredu. Al štaš, misli se, stari-
ma dica nisu bila toliko na teret, a vi mladi danas samo kuku, velu
ne može se, pa jedno jal dvoj i dosta. Nagledala se dica i naslušala
svega i svačega, svašta i pitala, a bilo dosta i taki što svašta i divanili,
vidi se da ji dade i matere, jal možda dide i bake, lipo naučili. Ka se
već malo i umorili, va što znade svašta napraviti, na dvoru potpalila
vatra, uzela rešeto, u njega metnila par šačica kukuruza kokičara, pa
rešeto na vatru. Mavala š njim vamo namo, jedamput se kukuruzi
stali raspucavat i evo ti za dram koka, bili ko snig. Razdilili ji dicama,
pa tako nikoliko put. Dica se samo čudila, a baš ji stalno kupuju u
dućana. Ako digod koja mater i napravi doma, pravi ji u nike rernice
na struju. A eto, dica vidla da i koke triba znat ispucat. Take jim slađe.

RECEPT NA TACNI

Osmijeh s makom

Činjenica da često za namirnice, poslastice i jela imaš
razne asocijacije verificira te kao ljubitelja hrane, uživaoca
ukusnog zalogaja i slatkih zadovoljstava. Hrana nije samo
neophodnost nego i zadovoljstvo. A upravo je osmijeh
odlična asocijacija za današnji prijedlog. Simpatična
asocijacija jer se radi o štrudli s makom, a priznat ćete da
je osmijeh poslije ove štrudle veoma simpatičan. Danas se
osmijujemo štrudli s makom.

Potrebno:

Tijesto: 500 g brašna / 25 g kvasca / 150 g masti / 3 jaja
/ 2 dl mlijeka / rendana kora od jednog limuna / 3 žlice šećera / 1 žličica soli

Za fil s makom: 1,5 dl mlijeka / 150 g šećera / 250 g mljevenog maha / vanilin šećer / 2 izmućena bjelanjka

Postupak: Kvasac potopiti u mlako mlijeko sa žličicom šećera i malo brašna i ostaviti desetak minuta. Za to vrijeme prosijati brašno, dodati mast i sjediniti ih. U sjedinjenu masu dodati kvasac, jaja, šećer, sol, rendanu koru od limuna i ostatak mlijeka i dobro umijesiti tijesto. Podijeliti tijesto na tri dijela i pustiti da tijesto »odmori« oko pola sata. Svaki dio tijesta razviti oklagijom u tanki pravokutnik. Svaki pravokutnik od tijesta filovati, te urolati i saviti krajeve kako fil ne bi iscurio. Redati štrudle u podmazan pleh i ostaviti da odstoje pola sata. Izmutiti dva žumanjka s malo mlijeka i tom smjesom premazati pripremljene štrudle, te ih peći u zagrijanoj pećnici dok ne porumene. Pećnicu zagrijati na 220 stupnjeva. Prilikom rezanja, štrudle posuti šećerom u prahu.

Napomena: Ukoliko volite dobro nafilevane štrudle, možete proporcionalno povećati količinu sastojaka za fil. Također, umjesto maha možete koristiti rogač, orahe, kakao, višnje, jabuke ili bilo koji drugi željeni sastojak.

Kad vam kuća zamiriše na štrudlu i kada se začuje grohot zadovoljnih osmijeha sa zubima ukrašenim makom, zagrijte štrudlu i ovjekovječite trenutak fotografijom.

Gorana Koporan

**PETAK
13.10.2017.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
10:19 Gorski liječnik, serija
11:10 Riječ i život
12:00 Dnevnik 1
12:23 Zaljubljena u Ramona
13:14 Dr. Oz, talk-show
13:59 Normalan život
14:55 Dobar dan, Hrvatska
15:57 Detektiv Murdoch, serija
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Daj pet
19:00 Dnevnik 2
19:48 Tema dana
20:05 Tajna u njihovim očima, američko-britansko-španjolsko-južnokorejski film
21:55 Romance velikih umjetnika: Picasso & Dora Maar, dokumentarna serija
22:43 Eurojackpot
22:52 Hrvatska za 5
23:48 Dnevnik 3
00:23 Igre moći, serija
01:08 Detektiv Murdoch, serija
01:51 Don Matteo, serija
02:46 Igra, serija
03:38 Domovina, serija
04:28 Dr. Oz, talk-show
05:10 Kod nas doma
05:55 Zaljubljena u Ramona

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 Džepni djedica, serija
07:00 Juhuhu
08:46 Artur, crtana serija
09:11 Prvi koraci, dokumentarna serija
09:19 Plesni izazov - serija
09:43 Školski sat: Amerika - Borba za nezavisnost
10:13 Na prvi pogled, serija za djecu
10:41 Mentalna blokada, serija za mlade
11:07 Paul O'Grady i ljubav prema psima, dokumentarna serija
11:35 Poirot, serija
12:30 Veliki preporod britanskog vrta
13:36 Slatka malena ovisnica,

kanadski film
15:03 Hit dana
15:09 Mjesto pod suncem - zimsko sunce, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:42 Idemo na put s Goranom Milićem
17:36 Gorski liječnik, serija
18:26 Goldbergovi, humoristična serija
18:47 Glazbeni spotovi
19:00 Kronike Matta Hattera
19:22 Glazbeni spotovi
19:29 POPROCK.HR
20:05 Umrstva u Midsomeru, serija
21:37 Nijemi svjedok, serija
23:30 Nezaboravljeni, serija
00:19 Goldbergovi, humoristična serija
00:40 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
14.10.2017.**

06:50 Klasika mundi: 11. Zagrebački međunarodni festival komorne glazbe 2016., 1. dio
07:45 Strijela mržnje, američki film - ciklus klasičnog vesterna
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:28 Veterani mira
13:18 Sigurno u prometu
13:48 Duhovni izazovi
14:24 Prizma
15:12 Svijet aplikacija, sponzorirana emisija o tehnologiji
15:41 Zdrav život
16:10 Potrošački kod
16:35 Bonton
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik: Put iz središta Zemlje
17:40 Lijepom našom: Beli Manastir, 2. dio
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 LOTO 7/39
20:05 Uz nas niste sami: Da život imaju, humanitarna akcija
22:10 Dnevnik 3
22:45 Pravedno ubojstvo, američki film
00:30 Osveta, američki film
01:55 Strijela mržnje, američki film - ciklus klasičnog vesterna

03:35 Viši inspektor Banks, mini-serija
05:05 Skica za portret
05:13 Manjinski mozaik: Put iz središta Zemlje
05:28 Potrošački kod
05:53 Tema dana
06:05 Veterani mira
06:50 Prizma

06:05 Regionalni dnevnik
06:45 Džepni djedica, serija
07:12 Juhuhu
08:39 Artur, crtana serija
09:04 Prvi koraci, dokumentarna serija
09:10 Plesni izazov - serija
09:35 Ljetni kamp, serija
10:30 Lidijina kuhinja: Palenta, dokumentarna serija
10:55 Stilske staze: , kratki dokumentarni film
11:06 Vrtlarica
11:38 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha
12:30 Špica, riva, korzo
14:26 Umrstva u Midsomeru, serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:29 Smogovci, serija
17:02 Magazin Europske lige
17:54 20. večeri dalmatinske šansone, Šibenik 2017. - Retrospektivna večer
18:52 Kronike Matta Hattera
19:16 HRT TOP 20
20:05 Vina svijeta, dokumentarna serija
21:00 Anthony Bourdain - Upoznavanje nepoznatog: Kopenhagen, dokumentarna serija
21:45 Himalajom pješice
22:35 Motel Bates, serija
23:22 Varalice, serija
00:03 Sutkinja Rebecca
00:24 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
15.10.2017.**

07:56 Red Line 7000, američki film
09:50 Biblija
10:00 Aržano: Misa, prijenos
11:06 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:31 Plodovi zemlje
13:26 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:02 Mir i dobro
15:30 Zlatne kopačke,

američki film
17:00 Vijesti u 17
17:20 Sigurno u prometu
17:35 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 LOTO 6/45
20:05 Šifra, kviz
21:00 Boj za Novi Farkašić, dokumentarni film
22:00 Priča o Bogu s Morganom Freemanom, dokumentarna serija
23:00 Dnevnik 3
23:44 Orlovo gnijezdo, britanski film - Zlatno doba Hollywooda
02:14 Nedjeljom u dva
03:14 Red Line 7000, američki film
04:59 Reprizni program
05:09 Manjinski mozaik
05:24 Eko zona
05:49 Tema dana
06:01 Rijeka: More

06:08 Regionalni dnevnik
06:33 Džepni djedica, serija
07:00 Juhuhu
08:30 Artur, crtana serija
08:56 Prvi koraci, dok. serija
09:00 Poirot, serija
10:35 Umrstva u Midsomeru
12:10 Vrtlarica
12:40 Ciglu po ciglu - Bryk preuređuje
13:00 Dobar, bolji, najbolji ... britanski slastičar
14:00 Nećemo reći mladenki
15:05 Luka i prijatelji
15:30 kreativac
16:00 Sjedni, odličan
16:28 Magazin Lige prvaka
17:00 Košarka, PH: Vrijednosnice Osijek - Zabok, prijenos
18:50 Maher za putovanja: 48 sati u Moskvi, dokumentarna serija
19:19 Glazbeni spotovi
19:30 Garaža: Mangroove
20:05 Katarina Velika, serija
21:00 Pasji sinovi, film
23:05 Graham Norton i gosti, talk-show
23:55 Janis, tužna djevojka - glazbeno-dokumentarni film
01:35 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
16.10.2017.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Gorski liječnik, serija
11:10 Treća dob
11:35 Sigurno u prometu
12:00 Dnevnik 1
12:20 Zaljubljena u Ramona
13:10 Dr. Oz, talk-show
14:00 Plodovi zemlje
14:50 Reprizni program
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Čuvar dvorca, serija
21:05 Hrvatski premijeri osobno: Hrvoje Šarinić, Zlatko Mateša - dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:05 Detektiv Murdoch
00:50 Don Matteo, serija
01:40 Časna žena, serija
02:30 Domovina, serija
03:20 Dr. Oz, talk-show
04:05 Nova prilika, serija
04:55 Tema dana
05:07 Kod nas doma
05:52 Zaljubljena u Ramona
06:03 Riječ i život
06:33 U vrtu pod zvijezdama, animirana serija
07:00 Juhuhu
08:56 Prvi koraci
09:01 Plesni izazov - serija
09:30 Školski sat:
10:00 Na prvi pogled, serija
10:30 Mentalna blokada, serija za mlade
11:05 Sjedni, odličan
11:35 Poirot, serija
12:30 Kuhanje u divljini: Gers s Michelom Sarranom, dokumentarna serija
13:30 Da imam krila, film
15:05 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Zauvijek skladatelj
17:30 Gorski liječnik, serij
18:20 TV Bingo
19:00 Kronike Matta Hattera
19:30 POPROCK.HR
20:05 Stadion
21:01 Pikantne holivudske priče, američki film
22:40 Zakon i red: UK, serija
23:35 Bitange i princeze

00:05 Ni krivi ni dužni, serija
00:35 Noćni glazbeni program

UTORAK 17.10.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Gorski liječnik, serija
11:10 Glas domovine
11:35 Informativka
12:00 Dnevnik 1
12:20 Zaljubljena u Ramona
13:10 Dr. Oz, talk-show
14:00 Znanstveni krugovi
14:25 Zdrav život
14:50 Informativka
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu, talkshow
21:05 Kozmos, dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Igre moći, serija
00:10 Detektiv Murdoch, serija
00:55 Don Matteo, serija
01:45 Časna žena, serija
02:35 Domovina, serija
03:25 Dr. Oz, talk-show
04:05 Nova prilika, serija
04:55 Tema dana
05:07 Kod nas doma
05:52 Zaljubljena u Ramona

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 U vrtu pod zvijezdama, animirana serija
07:00 Juhuhu
08:30 Artur, crtana serija
08:56 Prvi koraci
09:01 Plesni izazov - serija
09:30 Školski sat:
10:00 Na prvi pogled, serija
10:30 Mentalna blokada, serija za mlade
11:05 kreativac
11:35 Poirot, serija
12:30 Kuhanje u divljini: Sologne s Benjaminom Collombatom
13:30 Brazil - Ekspres, dokumentarna serija
14:00 Ždrijeb dodatnih kvalifikacije za SP u nogometu 2018, prijenos
14:35 U zatvoru sa 17, kanadski film
15:00 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Povratak deva: Andska božanstva
17:40 Gorski liječnik, serija
18:30 Goldbergovi, serija
18:51 Glazbeni spotovi
19:00 Kronike Matta Hattera
19:22 Glazbeni spotovi
19:30 POPROCK.HR
20:05 Žene, povjerljivo!
21:00 Prelomilo se u četrdesetima, film
23:15 Zakon i red: UK, serija
00:10 Bitange i princeze
00:40 Goldbergovi, serija
01:10 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 18.10.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Gorski liječnik, serija
11:10 Eko zona
11:35 Bonton
12:00 Dnevnik 1
12:20 Zaljubljena u Ramona
13:10 Dr. Oz, talk-show
14:00 Potrošački kod
14:25 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
14:50 Reprizni program
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 LOTO 7/39
20:05 Portreti za povijest: Hillary Clinton, dokumentarni film
20:55 Zapisano u kostima
21:25 Pola ure kulture
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Igre moći, serija
00:10 Detektiv Murdoch
01:00 Don Matteo, serija
01:50 Časna žena, serija
02:40 Dr. Oz, talk-show
03:25 Reprizni program
03:40 Nova prilika, serija
04:30 Tema dana
04:42 Kod nas doma
05:27 Zaljubljena u Ramona

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 U vrtu pod zvijezdama
07:00 Juhuhu
08:30 Artur, crtana serija
08:56 Prvi koraci, dok. serija
09:01 Plesni izazov - serija
09:30 Školski sat:

10:00 Na prvi pogled, serija
10:30 Mentalna blokada
11:05 Luka i prijatelji
11:35 Poirot, serija
12:30 Kuhanje u divljini: Korzika s Reine Sammut
13:30 Dobra majka, film
15:00 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Metropolis: Manhattan
17:40 Gorski liječnik, serija
18:30 Goldbergovi, serija
19:00 Kronike Matta Hattera
19:30 POPROCK.HR
20:05 Nogomet, LP - emisija
20:35 Nogomet, LP: Chelsea - Roma, prijenos utakmice
23:30 Zakon i red: UK, serija
00:25 Bitange i princeze
00:55 Goldbergovi, serija
01:25 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 19.10.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Gorski liječnik, serija
11:10 Ivanečki vez i bregofska pita
12:00 Dnevnik 1
12:20 Zaljubljena u Ramona
13:10 Dr. Oz, talk-show
14:00 Sigurno u prometu
14:25 Prometej
14:50 Reprizni program
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Šifra, kviz

21:00 Noćni upravitelj, serija
21:45 I to je Hrvatska:
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Igre moći, serija
00:10 Detektiv Murdoch
01:00 Don Matteo, serija
01:50 Časna žena, serija
02:40 Dr. Oz, talk-show
03:25 Reprizni program
03:40 Pohlepa, serija
04:40 Tema dana
04:52 Kod nas doma
05:37 Zaljubljena u Ramona

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 U vrtu pod zvijezdama
07:00 Juhuhu
08:56 Prvi koraci
09:01 Plesni izazov - serija
09:30 Školski sat:
10:00 Na prvi pogled, serija
10:30 Mentalna blokada
11:05 Pozitivno
11:35 Poirot, serija
12:30 Kuhanje u divljini: Guadeloupe s Ericom Guerinom
13:30 Sorority Surogate, film
15:00 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Metropolis: San Francisco, dok. serija
17:40 Gorski liječnik, serija
18:30 Goldbergovi, serija
19:00 Kronike Matta Hattera
20:05 Koktel-bar: Meritas
21:00 Nogomet, Europska liga: Austria Wien - Rijeka, prijenos
23:35 Zakon i red: UK, serija
00:30 Bitange i princeze
01:00 Goldbergovi, serija
01:30 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetonik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Đavolja Varoš

Kad ĐAVOLI izgube okladu

Krenuli jednom, istovremeno, svatovi iz dva različita sela, u treće selo prositi djevojku, pa se nekako zgodilo da je u pitanju ista djevojka. Gleda Bog to od gore i vidi... neće na dobro izaći. A svatovi idu jedni k drugima i sretnu se u jednoj dolini. Dok oni tako stoje jedni naspram drugih, spremni da se prihvate oružja, Bog, ne znajući kako da izbjegne krvoprolie, odluči da ih sve, privremeno, pretvori u kamen, dok ne nađe neko bolje rješenje. Međutim, u svojoj zauzetosti nebeskim stvarima, potpuno zaboraviše na njih i zato stoje, tako skamenjeni, i danas.

Druga legenda kaže da je ovdje riječ o okamenjenim đavolima koje su nadmudrili đaci u nekoj okladi, a treća o đavolima kojih su se ljudi oslobodili. Legendi je mnogo, ali je mnogo i razloga zašto posjetiti mjesto koje po đavolima se zove. Danas predložimo da jedan vikend okupite društvo, napunite spremnik i krenete put Đavolje Varoši.

Do Đavolje Varoši se dolazi preko Niša, Prokuplja i Kuršumlje. Varoš se nalazi na južnoj padini planine Radan i smještena je 30 kilometara jugoistočno od Kuršumlje. Put cijele dionice je asfaltiran, lijepo uređen i obilježen, te je teško pogriješiti. Još jedan od načina je doći do Prolom Banje i napraviti laganu pješačku turicu do Đavolje Varoši u dužini od 10 km.

Nitko od nas ne voli đavolja posla, ali obećavamo da je ovdje riječ samo o nazivu, a sve ostalo je rajsko. Predjeli, čuda i ugođaj za bajku smješteni i u skladu s kriterijima rubrike *Priroda i društvo*.

Što, kako i zašto

Naravno da je svima jasno da su interesantne legende tu da privuku i zagolicaju. Ovaj fenomen prirode nastao je kao po-

sljedica procesa erozije koji su trajali vijekovima, a traju i danas. Spira se tlo koje čine pijesak i šljunak i odnosi ga voda, osim na dijelovima ispod velikog kamenja, koje pritiska zemlju ispod sebe i na taj način pomaže u formiranju stupova, koji odolijevaju vremenu. Sada se upravo na ovom području nalazi mnogo stupova, s kamenim kapicama, koje vremenom mijenjaju svoj izgled ali i nestaju i pojavljuju se drugi, pa je sva ova mističnost išla u prilog svim legendama, te imamo jedan prirodan fenomen vrijedan divljenja.

Područje Đavolje Varoši sastoji se iz dvije »mahale« ili jaruge, Đavolja i Paklena, i u njima se nalazi preko 200 kamenih figura, koje dostižu visinu i do 20 metara. Neki stupovi su niži, neki viši, poneki je usamljen, a često se nalaze u grupicama od po tri ili četiri, različite visine, tako da podsjećaju na obitelj. Gledana iz daleka ovo je skladna i romantična harmonija, dok izbliza ovi divovi djeluju strogo, a njihova mističnost zastrašuje.

Područje koje okrzepljuje

Uz samu Đavolju Varoš ovo područje je poznato i po izvoru mineralne vode. Riječ je o Crvenom izvoru koji je boju, a samim tim i naziv dobio zbog količine željeza kojim je mineralizirana voda poprimila crvenkastu boju. Voda nije za piće, ali je mještani predstavljaju kao veoma ljekovitu i preporučuju ispiranje dijelova tijela, lica i bolnih mjesta. Zapravo, dva izvora su mineralizirana, a veoma interesantna za vidjeti su i okna saskih rudnika i ruševine stare crkve. Područje Đavolja Varoš je stavljen pod zaštitu države još 1959. godine, a 1995. godine je uredbom Vlade proglašeno za prirodno dobro od izuzetnog značaja i stavljen u prvu kategoriju zaštite kao spomenik prirode.

Koliko god se trudili da pokažemo da nam je sve na dohvat ruke, ipak postoje razdaljine koje moramo prijeći kako bismo prirodi ukrali nebesko čudo božanskog porijekla, avetinjski grad, đavolju varoš ili čudo prirode, kako još nazivaju ovo mjesto i time izazivaju na posjet.

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

JKP "Суботичке пијаци"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: VBUBRS 22
VOJVODANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35355000000200292421
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
355-1023208-69

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

ŠESNAESTI DANI BALINTA VUJKOVA

dani hrvatske knjige i riječi Subotica, 19.-21. X. 2017.

MULTIMEDIJALNA VEČER

petak, 20. X. u 19 sati, Velika vijećnica Gradske kuće

DODJELA NAGRADE ZA ŽIVOTNO DJELO
NA PODRUČJU KNJIŽEVNOSTI
književniku LAJČI PERUŠIĆU

DODJELA NAGRADE „EMERIK PAVIĆ“
za najbolju knjigu u 2016. godini

DODJELA TRIJENALNE NAGRADE
„ANTUN GUSTAV MATOŠ“
za najbolju knjigu poezije 2014.-2016.

U programu sudjeluje:

Vokalni ansambl BREVIS – Osijek

Srdačno Vas očekujemo na
ŠESNAESTIM DANIMA BALINTA VUJKOVA

četvrtak, 19. X.

Program za djecu:
NARODNA KNJIŽEVNOST U ŠKOLI

HKC „Bunjevačko kolo“ u 13 sati

KNJIŽEVNI SALON
Pametni roman Jasne Horvat

Gimnazija „Svetozar Marković“ u 18,45 sati
Multimedijalna učionica

petak, 20. X. i subota, 21. X.

ZNANSTVENO-STRUČNI SKUP

s početkom u 10 sati

Čitaonica Gradske knjižnice

POLAGANJE VIJENCA NA BISTU
BALINTA VUJKOVA u 14 sati
Park Iza Gradske kuće, Trg slobode 1

Potporna i logistika:
Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata

Suorganizator:
Gradska knjižnica Subotica